

UDDU (UDDU møde 01)

11-01-2023 13:00 - 14:30

03.1-s21 - Auditorie B (80)

Indhold

Punkt 1: Godkendelse af dagsorden..... 1

Kategori - Orientering

Punkt 2: Proces for bachelorjustering v. Geeske de Witte Vestergaard (20 min).....2

Punkt 3: Regeringsgrundlag v. Hanne Leth Andersen (30 min)..... 3

Punkt 4: Status på handleplan for fastholdelse og søgning til bacheloruddannelserne
v. Hanne Leth Andersen (30 min)..... 4

Punkt 5: Eventuelt (10 min).....5

Punkt 1: Godkendelse af dagsorden

Pkt. 2 Orientering om proces for bachelorjustering

Sagsfremstilling

Universitetsledelsen besluttede på mødet den 24. november 2022 at følge indstillingen fra Uddannelsesstrategisk Ledelsesforum om at gennemføre en todelt proces for justering af bacheloruddannelserne.

Det første trin i processen er en mindre tilpasning af bachelorkombinationslisten, som skal sikre bedre overgange mellem bacheloruddannelserne og de nye kandidatuddannelser. Prodekanerne kom, på baggrund af en analyse af de akutte behov, med forslag til nogle få nye kombinationer, som åbnes med virkning fra september 2023. Derudover foreslog de at lukke 8 kombinationer på den naturvidenskabelige bacheloruddannelse. Dette sker med stop for optag af de nye studerende fra januar 2024. Universitetsledelsen godkendte forslaget den 8. december 2022.

I vedhæftede dokument angives de nye kombinationer, den faglige begrundelse for valget af disse kombinationer, og hvilke kandidatuddannelser kombinationerne giver retskrav til. Der er desuden en oversigt over de 8 kombinationer, der lukker. Bachelorkombinationslisten og retskravsoversigten er begge vedhæftet i en opdateret version. Af dokumentet fremgår det også, at Roskilde Universitet fra september 2023 har fået fagmodul i samfundsøkonomi og at den humanistiske internationale bacheloruddannelse nu formelt har skiftet navn til Global Humanities. Ændringerne er markeret med gult.

En større reform af bacheloruddannelserne – andet trin i processen – sættes først i gang, når regeringen er kommet med en konkretisering af deres planer på uddannelsesområdet. I regeringsgrundlaget skriver regeringen blandt andet, at de har planer om at omlægge op mod halvdelen af kandidatuddannelserne til 1-årige kandidatuddannelser, at de vil oprette flere erhvervskandidatuddannelser, at de ønsker at udvide engelsksprogede studiepladser på udvalgte områder og at de overvejer en dimensionering af udvalgte videregående uddannelser, så de bedre matcher efterspørgslen på arbejdsmarkedet. Disse politiske tiltag er vigtige at tage hensyn til, når RUC skal udforme de fremtidige bacheloruddannelser og sikre deres langsigtede relevans. På baggrund af evalueringen af kandidatreformen vil der blive tale om en proces, hvor organisationen bliver inddraget i de indledende drøftelser, og hvor der vil blive brugt tid på at indsamle data og analyser, som kan danne baggrund for drøftelserne samt for at identificere bacheloruddannelsernes styrker og svagheder, inden der arbejdes videre med løsningsforslag.

Forelæggelsen er godkendt af

Amalie Kristine Gatzwiller og Trine Højbjerg Sand

Bilag

- Nye bachelorkombinationer med retskrav og begrundelser
- Opdateret bachelorkombinationsliste
- Retkravsoversigt

Åbning af nye bachelorfagmodulskombinationer

Universitetsledelsen godkendte på deres møde den 8. december, at der åbnes for følgende nye bachelorfagmodulskombinationer med optag fra september 2023:

Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Datalogi og Kommunikation
Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Informatik og Geografi
Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Informatik og Plan, By og Proces
Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Informatik og Tek-sam
Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Journalistik og Tek-sam

Humanistisk bacheloruddannelse med Datalogi og Kommunikation
Humanistisk bacheloruddannelse med Journalistik og Tek-sam

Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Datalogi og Kommunikation
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Geografi
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Chemistry og Mathematics
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Chemistry og Medicinalbiologi
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Physics og Environmental Biology

Naturvidenskabelig international bacheloruddannelse med Chemistry og Mathematics
Naturvidenskabelig international bacheloruddannelse med Chemistry og Medicinalbiologi
Naturvidenskabelig international bacheloruddannelse med Physics og Environmental Biology

Samfundsvidenskabelig bacheloruddannelse med Politik & Forvaltning og Socialvidenskab
Samfundsvidenskabelig bacheloruddannelse med International Studies og Politik & Forvaltning

Samfundsvidenskabelig international bacheloruddannelse med International Studies og Politik & Forvaltning

Ledelsen godkendte på samme møde, at følgende fagmodulskombinationer lukker med stop for optag af nye studerende fra januar 2024:

Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Arbejdslivsstudier
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Filosofi & Videnskabsteori
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Kommunikation
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Performance Design
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Psykologi
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Pædagogik & Uddannelsesstudier
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Sundhedsfremme & Sundhedsstrategier
Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Virksomhedsstudier

På de næste sider står der et skema med en faglig begrundelse for de nye kombinationer og en angivelse af, hvilken uddannelse kombinationerne giver retskrav til på de forskellige bacheloruddannelser.

Faglige begrundelser for ønskede nye fagmodulskombinationer

Ønske til ny kombination	Teksam og Journalistik (særskilt optagelsesområde)
Faglig begrundelse	<p>Fra sept. 2022 vil det være muligt at blive optaget på en kandidatuddannelse i Journalistik med Bæredygtig Omstilling som specialiseringsområde. Derfor ønskes kombinationen åbnet som valgmulighed på de to nævnte BA-uddannelser, hvor både Journalistik og TekSam udbydes.</p> <p><i>Humanistisk bacheloruddannelse med Teksam og Journalistik giver retskrav til kandidatuddannelsen i Journalistik.</i></p> <p><i>Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Teksam og Journalistik giver både retskrav til kandidatuddannelsen i Journalistik og kandidatuddannelsen i Bæredygtig Omstilling.</i></p>
Ønske til ny kombination	Datalogi og kommunikation
Faglig begrundelse	<p>Vi ønsker at åbne den danske kombination datalogi og kommunikation til Humtek, som er en dansksproget bacheloruddannelse, da kombinationen findes og er velfungerende på engelsk og i kombinationen Datalogi og Communication studies. Den har retskravskandidat og forhåndsgodkendelse til relevante uddannelser.</p> <p><i>Humanistisk bacheloruddannelse med Datalogi og Kommunikation giver retskrav til kandidatuddannelsen i Kommunikation.</i></p> <p><i>Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Datalogi og Kommunikation giver retskrav til kandidatuddannelsen i Computer Science.</i></p> <p><i>Naturvidenskabelige bacheloruddannelse med Datalogi og Kommunikation giver retskrav til kandidatuddannelsen i Computer Science.</i></p>
Ønske til ny kombination	Informatik og Plan, by og proces
Faglig begrundelse	<p>Digital Transformation har skiftet titel fra fra cand.scient til cand.it. og har dermed et bredere sigte og indhold, hvilket også afspejles i adgangskrav. Historisk har Informatik hørt tæt sammen med Datalogi og de fleste studerende har kombineret de to fag. Med reformen skilles de to fag ad, og det vil være naturligt at Informatik vender sig mod andre fagmodulskombinationer.</p> <p>By og Plan indeholder elementer af informationsteknologi (fx GIS), hvortil kombinationen vil være yderst relevant.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Der er ret banalt et stigende behov for planlæggere, der ved noget om Informatik - Der er et behov for planlæggere, der har kompetencer til at indgå i diverse 'smart-city'-strategier - Der er behov for planlæggere, der kritisk kan forhold sig til de udviklinger en øget brug af informationsteknologi trækker med sig (kritisk-refleksiv, etisk stillingtagen)

	<p>- Der er også et privat arbejdsmarked for konsulenter, der særlige disse smart-city teknologier til fx kommuner</p> <p><i>Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Informatik og Plan, By og Proces giver retskrav til både kandidatuddannelsen i Digital Transformation og kandidatuddannelsen i By og Plan.</i></p>
--	--

Ønske til ny kombination	Informatik og Teksam
Faglig begrundelse	<p>Digital Transformation har skiftet titel fra fra cand.scient til cand.it. og har dermed et bredere sigte og indhold, hvilket også afspejles i adgangskrav. Historisk har Informatik hørt tæt sammen med Datalogi og de fleste studerende har kombineret de to fag. Med reformen skilles de to fag ad, og det vil være naturligt at Informatik vender sig mod andre fagmodulkombinationer.</p> <p>Bæredygtig Omstilling indeholder elementer af informationsteknologi (fx GIS), hvortil kombinationen vil være yderst relevant.</p> <p><i>Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Informatik og Teksam giver retskrav til både kandidatuddannelsen i Digital Transformation og kandidatuddannelsen i Bæredygtig Omstilling.</i></p>

Ønske til ny kombination	Informatik og Geografi
Faglig begrundelse	<p>Digital Transformation har skiftet titel fra fra cand.scient til cand.it. og har dermed et bredere sigte og indhold, hvilket også afspejles i adgangskrav. Historisk har Informatik hørt tæt sammen med Datalogi og de fleste studerende har kombineret de to fag. Med reformen skilles de to fag ad, og det vil være naturligt at Informatik vender sig mod andre fagmodulkombinationer.</p> <p>By og Plan indeholder elementer af informationsteknologi (fx GIS), hvortil kombinationen vil være yderst relevant.</p> <p><i>Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Informatik og Geografi giver retskrav til både kandidatuddannelsen i Digital Transformation og kandidatuddannelsen i By og Plan.</i></p> <p><i>Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Informatik og Geografi giver retskrav til kandidatuddannelsen i Digital Transformation.</i></p>

Ønske til ny kombination	Chemistry og Mathematics
Faglig begrundelse	<p>Matematiske og kvantitative kompetencer er vigtige og særdeles efterspurgt af aftagere indenfor det kemiske-/biologiske område. I den nye KA-uddannelse i Chemical Biology er der sat særligt fokus på at understøtte denne type kompetencer (bl.a. med et nyt obligatorisk element), og bachelorer som allerede har gode matematiske og statistiske kompetencer vil derfor være en styrke for uddannelsen, ligesom kandidater med denne type kompetencer er særdeles efterspurgt bl.a. i industrien. På KA-uddannelsen i Mathematical Bioscience vil en bachelor baggrund med matematik og kemi endvidere være særdeles relevant, og tværfaglige kandidater med en kombination af matematiske, biologiske og</p>

	<p>kemiske kompetencer er efterspurgt af bioteknologisk-, biokemisk- og farmakologisk industri.</p> <p><i>Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Chemistry og Mathematics giver retskrav til både kandidatuddannelsen i Chemical Biology og kandidatuddannelsen i Mathematical Bioscience.</i></p> <p><i>Naturvidenskabelig international bacheloruddannelse med Chemistry og Mathematics giver retskrav til både kandidatuddannelsen i Chemical Biology og kandidatuddannelsen i Mathematical Bioscience.</i></p>
--	---

Ønske til ny kombination	Chemistry and Medicinalbiologi
Faglig begrundelse	<p>Kemi og Biologi er, selv i sine reneste monofaglige former, så indbyrdes afhængige, at man vel ikke kan forestille sig at uddanne biologer uden et minimum af kemiske og/eller biokemiske kompetencer. Den nye kandidatuddannelse i Chemical Biology går skridtet videre og fokuserer på at uddanne kemikere med solide og relevante biologiske kompetencer såvel som kemiske kompetencer der er nødvendige for at arbejde med biologiske processer i kemien og kemiske processer i biologien. I Molecular Health Science kandidatuddannelsen, er der endvidere åbnet op for at studerende kan vælge at profilere deres uddannelse med valgkurser indenfor kemifagligheden, hvorfor flere bachelorer med et forhåndskendskab til kemi, vil bidrage til at styrke uddannelsens tværfaglighed.</p> <p>Fagmodulkombinationen Kemi og Medicinalbiologi er derfor fagligt relevant, og derfor også allerede en mulighed, men kan ikke tages af NIB studerende, hvorfor der er behov for at kombinationen Chemistry og Medicinalbiologi også åbnes, så NIB studerende med Dansk A niveau fremover får denne valgmulighed.</p> <p><i>Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Chemistry og Medicinalbiologi giver retskrav til både kandidatuddannelsen i Chemical Biology og kandidatuddannelsen i Molecular Health Science</i></p> <p><i>Naturvidenskabelig international bacheloruddannelse med Chemistry og Medicinalbiologi giver retskrav til kandidatuddannelsen i Chemical Biology.</i></p>

Ønske til ny kombination	Physics og Environmental Biology
Faglig begrundelse	<p>Fysik kan bidrage til at forstå fænomener som er relevante for miljøbiologi og for miljøvidenskab i det hele taget. Ligeledes kan fænomener fra det miljøvidenskabelige område bidrage til at perspektivere de problemstillinger der arbejdes med indenfor fysikken.</p> <p>Fagmodulkombinationen <u>Fysik</u> og Environmental Biology er derfor allerede en mulighed (fordi den er fagligt relevant), men kun NIB studerende med Dansk A niveau kan vælge kombinationen. Ved at åbne kombinationen <u>Physics</u> og Environmental Biology vil alle NatBach studerende fremover kunne vælge den fagligt relevante kombination.</p>

	<p><i>Naturvidenskabelig bacheloruddannelse med Physics og Environmental Biology giver retskrav til både kandidatuddannelsen i Physics & Scientific Modelling og kandidatuddannelsen i Environmental Science.</i></p> <p><i>Naturvidenskabelig international bacheloruddannelse med Physics og Environmental Biology giver retskrav til både kandidatuddannelsen i Physics & Scientific Modelling og kandidatuddannelsen i Environmental Science.</i></p>
--	---

Ønske til ny kombination	Politik & Forvaltning og Socialvidenskab
Faglig begrundelse	<p>Fagmodulskombinationen PF og SV er efterspurgt af mange studerende, der interesserer sig både for samfundets sociale forhold (SV) såvel som for måder at arbejde politisk med disse problemstillinger (PF). Kombinationen har været nedlagt siden KA-reformen i 2015. Fra SV-siden har kombinationen siden da været efterlyst af studerende, der ønsker en bacheloruddannelse, der arbejder mere ind i det politisk-institutionelle landskab og ikke primært med sociologiske analyser og problemstillinger. Fra PF-siden har kombinationen været efterlyst ift. at få en bacheloruddannelse, der også adresserer store sociale problemstillinger og ikke primært institutionelle, administrative og organisatoriske sider af politik.</p> <p><i>Samfundsvidenskabelig bacheloruddannelse med Politik & Forvaltning og Socialvidenskab giver retskrav til både kandidatuddannelsen i Politik og Forvaltning og kandidatuddannelsen i Socialvidenskab.</i></p>

Ønske til ny kombination	International Studies og Politik & Forvaltning
Faglig begrundelse	<p>Fagmodulskombinationen IS og PF er fagligt oplagt for studerende, der ønsker både en international og en politisk vinkel til deres bacheloruddannelse. Særligt ift. kandidatuddannelsen 'International Politics and Governance' vil åbningen af IS og PF være fagligt oplagt og sikre en solid politologisk vej ind i IPG. Det skal dog bemærkes, at muligheden fra SIB-siden kun er tilgængelig for dansktalende studerende. Fra SamBach-siden er kombinationen oplagt idet mange politisk-interessererede studerende også er interesserede i internationale forhold.</p> <p><i>Samfundsvidenskabelig bacheloruddannelse med International Studies og Politik & Forvaltning giver retskrav til både kandidatuddannelsen i International Politics and Governance og til kandidatuddannelsen i Politik og Forvaltning.</i></p> <p><i>Samfundsvidenskabelig international bacheloruddannelse med International Studies og Politik & Forvaltning giver retskrav til International Politics and Governance.</i></p>

Bacheloruddannelser og bachelor-kombinationsmuligheder på RUC

december 2022

December 2022 (USS) – ændringer markeret med gult udbydes fra september 2023 (nedlukninger fra 2024)

Bachelorfagmodulernes hovedområdetilknytning				
	Hum	Humtek ¹	Nat	Sam
Bachelorfagmoduler	Dansk Filosofi og Videnskabsteori Historie Journalistik Kommunikation Communication Studies (GB) Kultur og Sprogødestudier Cultural Encounters (GB) Performance design Psykologi Social Psychology of Everyday Life (GB) Pædagogik og uddannelsesstudier		Bioprocess Science (GB) Environmental Biology (GB) Fysik Physics (GB) Kemi Chemistry (GB) Mathematics (GB) Medicinalbiologi Molecular Biology (GB)	International Studies ⁴ (GB) Politik og Forvaltning ⁴ Socialvidenskab ⁴ Virksomhedsstudier Business Studies (GB) <i>Enkeltfagsbachelor:</i> Erhvervsøkonomi/HA Business Administration (GB) Samfundsøkonomi
Fagmoduler med flere hovedområder²:	Arbejdslivsstudier Sundhedsfremme og Sundhedsstrategier ³	Computer Science (GB) Datalogi Geografi Informatik Plan, By og Proces Sundhedsfremme og Sundhedsstrategier ³ TekSam ⁴	Computer Science (GB) Datalogi Geografi Informatik TekSam ⁴	Arbejdslivsstudier Geografi Plan, By og Proces Sundhedsfremme og Sundhedsstrategier ³ TekSam ⁴

¹ Humtek hovedområde er defineret af de 6 (7 med datalogi) godkendte humtek-fag

² Inklusiv Humtek

³ Faget Sundhedsfremme og Sundhedsstrategier hører på kandidatniveau under det sundhedsvidenskabelige hovedområde og giver dermed kandidat titlen: Cand.san

⁴ Faget kan også læses som dobbelt-fagmodul

Retskrav

Alle bachelordimittender, har ret til optagelse på en kandidatuddannelse der bygger ovenpå den gennemførte bacheloruuddannelse (retskrav). Retten til optagelse forudsætter, at ansøgeren optages på uddannelsen senest tre år efter gennemført bacheloruddannelse, og at bacheloruddannelsen og kandidatuddannelsen gennemføres ved samme universitet (kandidatadgangsbekendtgørelsen).

Bachelorkombinationsmuligheder

Listen over bachelorkombinationsmuligheder er fastlagt ud fra følgende:

- **Kombi-kandidatlisten** - Der er taget udgangspunkt i kombi-listen (for kandidatuddannelser). Alle kombier på kandidatniveau udbydes også på bachelorniveau (undtaget kombinationen datalogi/informatik hvor informatik udbydes på dansk på bachelorniveau og på engelsk på kandidatniveau).
- **Fagets hovedområde(r)** - Kombierne er placeret på de(n) bacheloruddannelse(r) som kandidat-kombiens fag 1 hører under. Humteks seks godkendte fag betegnes som humteks hovedområde.
- **Gensidige kombinationer/spejlinger** indenfor hovedområdet - Der udbydes på bachelorniveau gensidige kombinationer indenfor hovedområdet - også selvom spejlingen/(kombien) ikke nødvendigvis findes på kandidatniveau (der opereres i bachelor-kombierne ikke med fag 1 og fag2).
- **Sprog** - Som udgangspunkt er det fagmodulets sprog der bestemmer retskravet. I særlige tilfælde, og med godkendelse fra rektor, kan et dansksproget bachelorfagmodul give retskrav til et engelsksproget kandidatfag eller kandidatuddannelse. I de(t) tilfælde hvor en international (engelsksproget) bacheloruddannelse udbydes med muligheden for at tage et fagmodul på dansk (pt. SIB og NIB) vil en international bacheloruddannelse kunne give retskrav til en dansksproget kandidatuddannelse.
- **Fag med flere hovedområder** - fag med flere hovedområder kan udbydes på begge/alle hovedområders bacheloruddannelser - uagtet at der kun gives én titel på kandidatniveau.
- **Internationale studier** er et bachelorfag der i fører frem til kandidatkombinationsfagene International Development Studies og Global Studies.
- **Journalistik** har særskilte optagelsesområder på de enkelte bacheloruddannelser med undtagelse af nat-bach hvor den ikke findes. Journalistik kan kun være fag 1 i kandidatuddannelserne.
- **Internationale bacheloruddannelser** - På HIB skal begge bachelorfagmoduler læses på engelsk og på NIB og SIB skal mindst ét hovedområdenært fagmodul være på engelsk. I de tilfælde hvor det ene fagmodul er på dansk, vil bacheloruddannelsen give retskrav til en dansksproget kandidatuddannelse.

Bachelortitler og optagelsesområder

Titlen Bachelor (BA) med angivelse af de(t) fag som fagmodulerne er placeret i gives til studerende der har færdiggjort deres uddannelse indenfor optagelsesområderne:

- Humanistisk bacheloruddannelse
- Humanistisk bacheloruddannelse med Journalistik
- International Humanistisk Bacheloruddannelse (Global Humanities)

Titlen Bachelor (BSc) med angivelse af de(t) fag som fagmodulerne er placeret i gives til studerende der har færdiggjort deres uddannelse indenfor optagelsesområderne:

- Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse
- Humanistisk-teknologisk bacheloruddannelse med Journalistik
- Naturvidenskabelig bacheloruddannelse
- International Naturvidenskabelig Bacheloruddannelse
- Samfundsvidenskabelig bacheloruddannelse
- Samfundsvidenskabelig bacheloruddannelse med Journalistik
- International Samfundsvidenskabelig Bacheloruddannelse

Bachelor-kombiliste

I det efterfølgende ses bachelorfagmodulkombinationsmulighederne for de respektive bacheloruddannelser. Fagmoduler der udbydes på engelsk er markeret med '(GB)'.

Humanistisk Bacheloruddannelse

Humanistisk Bacheloruddannelse med Journalistik

Journalistik Særskilt optagelsesområde	Dansk Historie Informatik International Studies (GB) Kommunikation Kultur og Sprogødestudier Politik og forvaltning Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier TekSam Virksomhedsstudier	
--	---	--

Humanistisk Bachelor

Bachelor in Global Humanities (nyt navn)

Arbejdslivsstudier (flere hovedområder)	Kommunikation Psykologi Pædagogik og Uddannelsesstudier Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier Virksomhedsstudier	
Communication Studies (GB)	Business Studies (GB) Cultural Encounters (GB) International Studies (GB) Social Psychology of Everyday Life (GB)	Business Studies (GB) Cultural Encounters (GB) International Studies (GB) Social Psych. of Everyday Life (GB)
Cultural Encounters (GB)	Business Studies (GB) (retskrav til SEM) Communication Studies (GB) International Studies (GB) Social Psychology of Everyday Life (GB) (retskrav til SEM)	Business Studies (GB) (rk til SEM) Communication Studies (GB) International Studies (GB) Social Psychology of Everyday Life (GB) (retskrav til SEM)
Dansk	Filosofi og Videnskabsteori Historie Kommunikation Kultur- og Sprogødestudier Performance design Psykologi	
Filosofi og Videnskabsteori	Computer Science (GB) Dansk Datalogi Historie Kommunikation Kultur- og Sprogødestudier Psykologi Socialvidenskab	
Historie	Dansk Filosofi og Videnskabsteori International Studies (GB) Kommunikation Kultur- og Sprogødestudier Performance design Socialvidenskab	

Kommunikation	<p>Arbejdslivsstudier Dansk Datalogi Filosofi og Videnskabsteori Historie Kultur- og Sprogødestudier Performance design Politik og forvaltning Psykologi Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier Virksomhedsstudier</p>	
Kultur- og sprog- møde Studier	<p>Dansk Filosofi og Videnskabsteori Historie International Studies (GB) Kommunikation Psykologi Pædagogik og Uddannelsesstudier Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier</p>	
Performance de- sign	<p>Dansk Historie Informatik Kommunikation Plan, By og Proces Pædagogik og Uddannelsesstudier Virksomhedsstudier</p>	
Psykologi	<p>Arbejdslivsstudier Dansk Filosofi og Videnskabsteori Kommunikation Kultur- og Sprogødestudier Pædagogik og Uddannelsesstudier Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier Virksomhedsstudier</p>	
Pædagogik og Uddannelsesstudi- er	<p>Arbejdslivsstudier Kultur- og Sprogødestudier Performance design Psykologi Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier</p>	
Social Psychology of Everyday Life (GB) Giver retskrav til SEM (fagint)	<p>Business Studies (GB) Communication Studies (GB) Cultural Encounters (GB) International Studies (GB)</p>	<p>Business Studies (GB) Communication Studies (GB) Cultural Encounters (GB) International Studies (GB)</p>
Sundhedsfremme og Sundhedsstra- teger	<p>Arbejdslivsstudier International Studies (GB) Kommunikation Kultur- og Sprogødestudier Plan, By og Proces Psykologi Pædagogik og Uddannelsesstudier Socialvidenskab TekSam</p>	

Humanistisk-teknologisk Bacheloruddannelse

Humanistisk-teknologisk Bacheloruddannelse med Journalistik

Journalistik Særskilt optagelsesområde	Informatik Sundhedsfremme og sundhedsstrategier TekSam	
--	---	--

Humanistisk-teknologisk Bacheloruddannelse

Computer Science (GB) (flere hovedområder)	Business Studies (GB) Communication Studies (GB) Filosofi og videnskabsteori Geografi Informatik Mathematics (GB) Molecular Biology (GB) Performance design Psykologi	
Datalogi (flere hovedområder)	Business Studies (GB) Communication Studies (GB) Filosofi og videnskabsteori Geografi Informatik Kommunikation Mathematics (GB) Molecular Biology (GB) Performance design Psykologi	
Geografi (flere hovedområder)	Computer Science (GB) Datalogi Historie Informatik International Studies (GB) Kultur- og Sprogødestudier Plan, By og Proces Socialvidenskab TekSam	
Informatik (flere hovedområder)	Arbejdslivsstudier Computer Science (GB) Datalogi Filosofi og Videnskabsteori Geografi Kommunikation Performance design Plan, By og Proces Psykologi Pædagogik og uddannelsesstudier	

	<p>Sundhedsfremme og sundhedsstrategier Tek-Sam Virksomhedsstudier</p>	
<p>Plan, By og Proces (flere hovedområder)</p>	<p>Filosofi og videnskabsteori Geografi Informatik Kommunikation Performance design Psykologi Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier TekSam</p>	
<p>Sundhedsfremme og Sundhedsstrategier (flere hovedområder)</p>	<p>Arbejdslivsstudier Informatik International Studies (GB) Kommunikation Kultur- og Sprogødestudier Plan, By og Proces Psykologi Pædagogik og Uddannelsesstudier Socialvidenskab TekSam</p>	
<p>Teknologisk-samfundsvenskabelig planlægning (Tek-Sam) (flere hovedomr.)</p>	<p>Arbejdslivsstudier Geografi Informatik International Studies (GB) Kommunikation Plan, By og Proces Sundhedsfremme og sundhedsstrategier Virksomhedsstudier</p>	
<p>Teknologisk-samfundsvenskabelig planlægning (Tek-Sam) (flere hovedomr.)</p>	<p>Kan også læses som dobbelt-fagmodul</p>	

Naturvidenskabelig Bacheloruddannelse

Naturvidenskabelig Bachelor		International Naturvidenskabelig Bachelor (NIB)
Bioprocess Science (GB) (fra September 2021)	Chemistry Computer Science Environmental Biology Mathematics Molecular Biology	Chemistry Computer Science Environmental Biology Mathematics Molecular Biology
Chemistry (GB)	Bioprocess Science Environmental Biology (GB) Mathematics (GB) Medicinalbiologi Molecular Biology (GB) Physics (GB)	Bioprocess Science Environmental Biology (GB) Mathematics (GB) Medicinalbiologi Molecular Biology (GB) Physics (GB)
Computer Science (GB) (flere hovedområder)	Bioprocess Science Business Studies (GB) Communication Studies (GB) Environmental Biology (GB) Filosofi og videnskabsteori Geografi Informatik Mathematics (GB) Molecular Biology (GB) Performance design Physics (GB) Psykologi	Bioprocess Science Business Studies (GB) Communication Studies (GB) Environmental Biology (GB) Filosofi og videnskabsteori Geografi Informatik Mathematics (GB) Molecular Biology (GB) Performance design Physics (GB) Psykologi
Datalogi (flere hovedområder)	Business Studies (GB) Communication Studies (GB) Environmental Biology (GB) Filosofi og videnskabsteori Geografi Informatik Kommunikation Mathematics (GB) Molecular Biology (GB) Performance design Physics (GB) Psykologi	Environmental Biology (GB) Mathematics (GB) Molecular Biology (GB) Physics (GB)
Environmental Biology (GB)	Bioprocess Science Chemistry (GB) Computer Science (GB) Datalogi Fysik Geografi Mathematics (GB) Medicinalbiologi Molecular Biology (GB) Physics (GB) TekSam	Bioprocess Science Chemistry (GB) Computer Science (GB) Datalogi Fysik Geografi Mathematics (GB) Medicinalbiologi Molecular Biology (GB) Physics (GB) TekSam
Fysik	Environmental Biology (GB) Filosofi og Videnskabsteori Kemi	Environmental Biology (GB)
Geografi (flere hovedområder)	Computer Science (GB) Datalogi Environmental Biology (GB) Historie	Computer Science (GB) Environmental Biology (GB)

	Informatik International Studies (GB) Kultur- og Sprogødestudier Plan, By og Proces Socialvidenskab TekSam	
Informatik (flere hovedområder)	Arbejdslivsstudier Computer Science (GB) Datalogi Filosofi og Videnskabsteori Geografi Kommunikation Performance design Psykologi Pædagogik og uddannelsesstudier Sundhedsfremme og sundhedsstrategier Virksomhedsstudier	Computer Science (GB)
Kemi	Fysik Medicinalbiologi	
Mathematics (GB) (Giver retskrav til fagintegrerede kandidatuddannelser)	Bioprocess Science Chemistry (GB) Computer Science (GB) Datalogi Environmental Biology (GB) Medicinalbiologi Molecular Biology (GB) Physics (GB)	Bioprocess Science Chemistry (GB) Computer Science (GB) Datalogi Environmental Biology (GB) Medicinalbiologi Molecular Biology (GB) Physics (GB)
Medicinalbiologi	Chemistry (GB) Environmental Biology (GB) Kemi Mathematics (GB) Molecular Biology (GB) Sundhedsfremme og sundhedsstrategier	Chemistry (GB) Environmental Biology (GB) Mathematics (GB) Molecular Biology (GB)
Molecular Biology (GB)	Bioprocess Science Chemistry (GB) Computer Science (GB) Datalogi Environmental Biology (GB) Mathematics (GB) Medicinalbiologi Physics (GB)	Bioprocess Science Chemistry (GB) Computer Science (GB) Datalogi Environmental Biology (GB) Mathematics (GB) Medicinalbiologi Physics (GB)
Physics (GB)	Chemistry (GB) Computer Science (GB) Datalogi Environmental Biology (GB) Mathematics (GB) Molecular Biology (GB)	Chemistry (GB) Computer Science (GB) Datalogi Environmental Biology (GB) Mathematics (GB) Molecular Biology (GB)
Teknologisk-samfundsvideenskabelig planlægning (Tek-Sam) (flere hovedomr.)	Environmental Biology (GB) Geografi Kommunikation Plan, By og Proces Sundhedsfremme og sundhedsstrategier	Environmental Biology (GB)
Teknologisk-samfundsvideenskabelig planlægning	Kan også læses som dobbelt-fagmodul	

Samfundsvidenskabelig Bacheloruddannelse

Samfundsvidenskabelig Bacheloruddannelse med Journalistik

Journalistik Særskilt optagelsesområde	International Studies (GB) Politik og forvaltning Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier Virksomhedsstudier	
--	---	--

Samfundsvidenskabelig Bachelor		International Samfundsvidenskabelig Bachelor (SIB)
Arbejdslivsstudier (flere hovedområder)	Kommunikation Psykologi Pædagogik og Uddannelsesstudier Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier Teksam Virksomhedsstudier	
Business Administration (GB)	Enkeltfagsbachelor	Enkeltfagsbachelor
Business Studies (GB)	Communication Studies (GB) Cultural Encounters (retskrav til SEM) International Studies (GB) Social Psychology of Everyday Life (GB) (retskrav til SEM)	Communication Studies (GB) Cultural Encounters (GB) (retskrav til SEM) International Studies (GB) Social Psychology of Everyday Life (GB) (retskrav til SEM)
Erhvervsøkonomi/HA	Enkeltfagsbachelor	
Geografi (flere hovedområder)	Historie International Studies (GB) Kultur- og Sprogødestudier Plan, By og Proces Socialvidenskab TekSam	International Studies (GB)
International Studies (GB)	Business Studies (GB) Communication Studies (GB) Cultural Encounters (GB) Geografi Kultur og Sprogødestudier Plan, By og Proces Politik og forvaltning Social Psychology of Everyday Life (GB) Sundhedsfremme og sundhedsstrategier TekSam	Business Studies (GB) Communication Studies (GB) Cultural Encounters (GB) Geografi Kultur og Sprogødestudier Plan, By og Proces Politik og forvaltning Social Psych. of Everyday Life (GB) Sundhedsfremme og sundhedstr. TekSam
International Studies (GB)	Kan også læses som dobbelt-fagmodul	Kan også læses som dobbelt-fagmodul
Plan, By og Proces (flere hovedområder)	Filosofi og videnskabsteori Geografi International studies (GB) Kommunikation	International studies (GB)

	<p>Performance design Politik og forvaltning Psykologi Socialvidenskab Sundhedsfremme og sundhedsstrategier TekSam</p>	
<p>Politik og forvaltning (tidligere politik og administration)</p>	<p>Computer Science (GB) Datalogi Historie Informatik International Studies (GB) Kommunikation Plan, By og Proces Socialvidenskab Virksomhedsstudier</p>	<p>International Studies (GB)</p>
<p>Politik og forvaltning (tidligere politik og administration)</p>	<p>Kan også læses som dobbelt-fagmodul</p>	
<p>Samfundsøkonomi (nyt bachelorfagmodul)</p>	<p>Læses som dobbelt-fagmodul</p>	
<p>Socialvidenskab</p>	<p>Arbejdslivsstudier Dansk Geografi Historie Kommunikation Kultur- og Sprogødestudier Plan, By og Proces Politik og forvaltning Psykologi Pædagogik og Uddannelsesstudier Sundhedsfremme og sundhedsstrategier</p>	
<p>Socialvidenskab</p>	<p>Kan også læses som dobbelt-fagmodul</p>	
<p>Sundhedsfremme og Sundhedsstrategier (flere hovedområder)</p>	<p>Arbejdslivsstudier International Studies (GB) Kommunikation Kultur- og Sprogødestudier Plan, By og Proces Psykologi Pædagogik og Uddannelsesstudier Socialvidenskab TekSam</p>	<p>International Studies (GB)</p>
<p>Teknologisk-samfundsvideenskabelig planlægning (TekSam) (flere hovedomr.)</p>	<p>Arbejdslivsstudier Geografi International Studies (GB) Kommunikation Plan, By og Proces Sundhedsfremme og sundhedsstrategier Virksomhedsstudier</p>	<p>International Studies (GB)</p>
<p>Teknologisk-samfundsvideenskabelig planlægning (TekSam)(flere hovedomr.)</p>	<p>Kan også læses som dobbelt-fagmodul</p>	
<p>Virksomheds-</p>	<p>Arbejdslivsstudier Kommunikation</p>	

studier	Politik og forvaltning Psykologi Teksam	
----------------	---	--

Bachelorkombinationers retskrav til de nye kandidatuddannelser fra og med 1. september 2022/Legal claim to new master's programmes from September 1st 2022

Opdateret den 14. december 2022 **ændringer markeret med gul**

Hvad er mit retskrav?

Alle bachelorstuderende har retskrav på at blive optaget på én kandidatuddannelse, der ligger i forlængelse af deres bacheloruddannelse. I denne liste kan du se, hvilken af de nye kandidatuddannelser du får retskrav til.

Mere end ét retskrav?

Nogle bacheloruddannelser giver retskrav til 2 kandidatuddannelser. Det kan fx være hvis bacheloruddannelsen består af 2 fag inden for samme hovedområde, der begge videreføres i hver deres kandidatuddannelse. Det kan også være i nogle tilfælde, hvor det bachelorfag, der ligger inden for bacheloruddannelsens hovedområde, ikke videreføres i en kandidatuddannelse. Det er *ikke* et krav, at man har 2 retskrav, men derimod en ekstraordinær situation og derfor er der også mange bacheloruddannelser, der kun giver retskrav til én kandidatuddannelse.

Adgangskrav

Det er vigtigt at huske på, at mange bacheloruddannelser opfylder adgangskravene til flere andre kandidatuddannelser end den/de uddannelser, der gives retskrav til. Adgangskravene offentliggøres på ruc.dk d. 31. august 2021.

What is my legal claim?

All bachelorstudents have a legal claim to one master's programme in continuation of their bachelor's programme. You can see your legal claim in the list below.

More than one legal claim?

Some bachelor's programmes have a legal claim of admission to two master's programmes. This may be the case if a bachelor's programme consists of two subjects within one main area (e.g. Humanities) and both subjects are continued in separate master's programmes. There may also be situations where the subject within the main area of the bachelor programme is not continued in a master's programme.

Two legal claims are only offered in extraordinary cases. Therefore, many bachelor's programmes only have a legal claim to one master's programme.

Admission requirements

It must be noted that many bachelor's programmes fulfil admission requirements to several other master's programmes than the one/ones they have a legal claim of admission to. Admission requirements are publicized at ruc.dk on 31st August 2021.

Link:

Humanistisk bachelor
Humanistisk Teknologisk bachelor
Naturvidenskabelig bachelor
Samfundsvidenskabelig bachelor
International Bachelor in Humanities
International Bachelor in Natural Sciences
International Bachelor in Social Sciences

Humanistisk bacheloruddannelse

Humanistisk Bachelor		Retskrav 1	Retskrav 2
Arbejdslivs- studier (flere hovedom- råder)	Kommunikation	Arbejdsliv	Kommunikation
	Psykologi	Arbejdsliv	Socialpsykologi og Læring
	Pædagogik og Uddannelses- studier	Arbejdsliv	Socialpsykologi og Læring
	Sundhedsfremme	Arbejdsliv	Tværvideenskabelige sund
	Socialvidenskab	Arbejdsliv	-
	Virksomhedsstudier	Arbejdsliv	-
Communication Studies	Business Studies	Media and Communication	-
	Cultural Encounters	Media and Communication	-
	International Studies	Media and Communication	-
	Social Psychology of Everyday Life	Media and Communication	Social Entrepreneurship and Management
Cultural Encoun- ters	Communication Studies	Media and Communication	-
	International Studies	Social Entrepreneurship and Management	-
	Social Psychology of Everyday Life	Social Entrepreneurship and Management	-
	Business Studies	Social Entrepreneurship and Management	-
Dansk	Filosofi og Videnskabsteori	Dansk	Filosofi og videnskabsteori
	Historie	Dansk	Historie
	Kommunikation	Dansk	Kommunikation
	Kultur- og Sprogødestudier	Dansk	Kulturødestudier
	Performance design	Dansk	Kommunikation
	Psykologi	Dansk	Socialpsykologi og Læring
Filosofi og Videnskabsteori	Computer Science	Filosofi og videnskabsteori	-
	Datalogi	Filosofi og videnskabsteori	-
	Dansk	Filosofi og videnskabsteori	Dansk
	Historie	Filosofi og videnskabsteori	Historie
	Kommunikation	Filosofi og videnskabsteori	Kommunikation
	Kultur- og Sprogødestudier	Filosofi og videnskabsteori	Kulturødestudier
	Psykologi	Filosofi og videnskabsteori	Socialpsykologi og Læring
	Socialvidenskab	Filosofi og videnskabsteori	-
Historie	Dansk	Historie	Dansk
	Filosofi og Videnskabsteori	Historie	Filosofi og Videnskabsteori
	International Studies	Historie	-
	Kommunikation	Historie	Kommunikation
	Kultur- og Sprogødestudier	Historie	Kulturødestudier
	Performance design	Historie	Kommunikation
	Socialvidenskab	Historie	-
Dansk	Journalistik	Dansk	

Humanistisk Bachelor		Retskrav 1	Retskrav 2
Journalistik (Særskilt optagelsesområde)	Historie	Journalistik	Historie
	Informatik	Journalistik	-
	International Studies	Journalistik	-
	Kommunikation	Journalistik	Kommunikation
	Kultur og Sprogødestudier	Journalistik	Kulturødestudier
	Politik og forvaltning	Journalistik	-
	Socialvidenskab	Journalistik	-
	Sundhedsfremme	Journalistik	Tværvidevidenskabelige sundhedsstudier
	Virksomhedsstudier	Journalistik	-
	TekSam	Journalistik	-
Kommunikation	Arbejdslivsstudier	Kommunikation	Arbejdsliv
	Dansk	Kommunikation	Dansk
	Datalogi	Kommunikation	-
	Filosofi og Videnskabsteori	Kommunikation	Filosofi og videnskabsteori
	Historie	Kommunikation	Historie
	Kultur- og Sprogødestudier	Kommunikation	Kulturødestudier
	Performance design	Kommunikation	-
	Politik og forvaltning	Kommunikation	-
	Psykologi	Kommunikation	Socialpsykologi og læring
	Socialvidenskab	Kommunikation	-
	Sundhedsfremme	Kommunikation	Tværvidevidenskabelige sundhedsstudier
	Virksomhedsstudier	Kommunikation	-
Kultur- og sprogøde Studier	Dansk	Kulturødestudier	Dansk
	Filosofi og Videnskabsteori	Kulturødestudier	Filosofi og Videnskabsteori
	Historie	Kulturødestudier	Historie
	International Studies	Kulturødestudier	-
	Kommunikation	Kulturødestudier	Kommunikation
	Psykologi	Kulturødestudier	Socialpsykologi og læring
	Pædagogik og Uddannelsesstudier	Kulturødestudier	Socialpsykologi og læring
	Socialvidenskab	Kulturødestudier	-
	Sundhedsfremme	Kulturødestudier	Tværvidevidenskabelige sundhedsstudier
Performance design	Dansk	Kommunikation	Dansk
	Historie	Kommunikation	Historie
	Informatik	Kommunikation	-
	Kommunikation	Kommunikation	-
	Plan, By og Proces	Kommunikation	-
	Pædagogik og Uddannelsesstudier	Kommunikation	Socialpsykologi og læring
	Virksomhedsstudier	Kommunikation	-
Psykologi	Arbejdslivsstudier	Socialpsykologi og læring	Arbejdsliv
	Dansk	Socialpsykologi og læring	Dansk
	Filosofi og Videnskabsteori	Socialpsykologi og læring	Filosofi og Videnskabsteori
	Kommunikation	Socialpsykologi og læring	Kommunikation

Humanistisk Bachelor		Retskrav 1	Retskrav 2
	Kultur- og Sprogødestudier	Socialpsykologi og læring	Kulturødestudier
	Pædagogik og Uddannelsesstudier	Socialpsykologi og læring	-
	Socialvidenskab	Socialpsykologi og læring	-
	Sundhedsfremme	Socialpsykologi og læring	Tværvideuskabelige sundhedsstudier
	Virksomhedsstudier	Socialpsykologi og læring	-
Social Psychology of Everyday Life	Business Studies	Social Entrepreneurship and Management	-
	Communication Studies	Social Entrepreneurship and Management	Media and Communication
	Cultural Encounters	Social Entrepreneurship and Management	-
	International Studies	Social Entrepreneurship and Management	-
Pædagogik og Uddannelsesstudier	Arbejdslivsstudier	Socialpsykologi og læring	Arbejdsliv
	Kultur- og Sprogødestudier	Socialpsykologi og læring	Kulturødestudier
	Performance design	Socialpsykologi og læring	Kommunikation
	Psykologi	Socialpsykologi og læring	-
	Socialvidenskab	Socialpsykologi og læring	-
	Sundhedsfremme	Socialpsykologi og læring	Tværvideuskabelige sundhedsstudier
Sundhedsfremme og sundhedsstrategier	Arbejdslivsstudier	Tværvideuskabelige sundhedsstudier	Arbejdsliv
	International Studies	Tværvideuskabelige sundhedsstudier	-
	Kommunikation	Tværvideuskabelige sundhedsstudier	Kommunikation
	Kultur- og Sprogødestudier	Tværvideuskabelige sundhedsstudier	Kulturødestudier
	Plan, By og Proces	Tværvideuskabelige sundhedsstudier	-
	Psykologi	Tværvideuskabelige sundhedsstudier	Socialpsykologi og læring
	Pædagogik og Uddannelsesstudier	Tværvideuskabelige sundhedsstudier	Socialpsykologi og læring
	Socialvidenskab	Tværvideuskabelige sundhedsstudier	-
	TekSam	Tværvideuskabelige sundhedsstudier	-

Humanistisk-teknologisk Bacheloruddannelse

Humanistisk-teknologisk Bacheloruddannelse		Retskrav 1	Retskrav 2
Computer Science (flere hovedområder)	Business Studies	Computer Science	-
	Communication Studies	Computer Science	-
	Filosofi og videnskabsteori	Computer Science	-
	Geografi	Computer Science	By & Plan
	Informatik	Computer Science	Digital Transformation
	Mathematics	Computer Science	-
	Molecular Biology	Computer Science	-
	Performance design	Computer Science	-
	Psykologi	Computer Science	-
Datalogi (flere hovedområder)	Business Studies	Computer Science	-
	Communication Studies	Computer Science	-
	Filosofi og videnskabsteori	Computer Science	-
	Geografi	Computer Science	By & Plan
	Informatik	Computer Science	Digital Transformation
	Kommunikation	Computer Science	-
	Mathematics	Computer Science	-
	Molecular Biology	Computer Science	-
	Performance design	Computer Science	-
Psykologi	Computer Science	-	
Geografi (flere hovedområder)	Computer Science	By & Plan	Computer Science
	Datalogi	By & Plan	Computer Science
	Historie	By & Plan	-
	Informatik	By & Plan	Digital Transformation
	International Studies	By & Plan	-
	Kultur- og Sprogødestudier	By & Plan	-
	Plan, By og Proces	By & Plan	-
	Socialvidenskab	By & Plan	-
TekSam	By & Plan	Bæredygtig omstilling (Tek-sam)	
Informatik (flere hovedområder)	Arbejdslivsstudier	Digital Transformation	-
	Computer Science	Digital Transformation	Computer Science
	Datalogi	Digital Transformation	Computer Science
	Filosofi og Videnskabsteori	Digital Transformation	-
	Geografi	Digital Transformation	By & Plan
	Kommunikation	Digital Transformation	-
	Performance design	Digital Transformation	-
	Plan, By og Proces	Digital Transformation	By & Plan
	Psykologi	Digital Transformation	-
	Pædagogik og uddannelsesstudier	Digital Transformation	-
	Sundhedsfremme og sundhedsstrategier	Digital Transformation	Tværvideenskabelige sundhedsstudier
	TekSam	Digital Transformation	Bæredygtig omstilling (Tek-sam)
Virksomhedsstudier	Digital Transformation	-	

Humanistisk-teknologisk Bacheloruddannelse		Retskrav 1	Retskrav 2
Journalistik Særskilt optagelsesområde	Informatik	Journalistik	Digital transformation
	Sundhedsfremme og sundhedsstrategier	Journalistik	Tværvideenskabelige sundhedsstudier
	TekSam	Journalistik	Bæredygtig omstilling (Teksam)
Plan, By og Proces (flere hovedområder)	Filosofi og videnskabsteori	By & Plan	-
	Geografi	By & Plan	-
	Informatik	By & Plan	Digital Transformation
	Kommunikation	By & Plan	-
	Performance design	By & Plan	-
	Psykologi	By & Plan	-
	Socialvidenskab	By & Plan	-
	Sundhedsfremme og sundhedsstrategier	By & Plan	Tværvideenskabelige sundhedsstudier
TekSam	By & Plan	Bæredygtig omstilling (Teksam)	
Sundhedsfremme og Sundhedsstrategier (flere hovedområder)	Arbejdslivsstudier	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	
	Informatik	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	Digital Transformation
	International Studies	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	Kommunikation	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	Kultur- og Sprogødestudier	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	Plan, By og Proces	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	By & Plan
	Psykologi	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	Pædagogik og Uddannelsesstudier	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	Socialvidenskab	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	TekSam	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	Bæredygtig omstilling (Teksam)
Teknologisk-samfundsvideenskabelig planlægning (TekSam) (flere hovedomr.)	Arbejdslivsstudier	Bæredygtig omstilling (Teksam)	-
	Geografi	Bæredygtig omstilling (Teksam)	By & Plan
	Informatik	Bæredygtig omstilling (Teksam)	Digital Transformation
	International Studies	Bæredygtig omstilling (Teksam)	-
	Kommunikation	Bæredygtig omstilling (Teksam)	-
	Plan, By og Proces	Bæredygtig omstilling (Teksam)	By & Plan
	Sundhedsfremme og sundhedsstrategier	Bæredygtig omstilling (Teksam)	Tværvideenskabelige sundhedsstudier
	Virksomhedsstudier	Bæredygtig omstilling (Teksam)	-
	Teksam som dobbelt-fagmodul	Bæredygtig omstilling (Teksam)	-

Naturvidenskabelig Bachelor

Naturvidenskabelig Bachelor		Retskrav 1	Retskrav 2
Bioprocess Science (fra september 2021)	Chemistry	Chemical Biology	-
	Computer Science	Computer Science	-
	Environmental Biology	Environmental Science	-
	Mathematics	Mathematical Bioscience	-
	Molecular Biology	Environmental Science	-
Chemistry	Bioprocess Science	Chemical Biology	-
	Environmental Biology	Chemical Biology	Environmental Science
	Mathematics	Chemical Biology	Mathematical Bioscience
	Medicinalbiologi	Chemical Biology	Molecular Health Science
	Molecular Biology	Chemical Biology	Molecular Health Science
	Physics	Chemical Biology	Physics and Scientific Modelling
Computer Science (flere hovedområder)	Bioprocess Science	Computer Science	-
	Business Studies	Computer Science	-
	Communication Studies	Computer Science	-
	Environmental Biology	Computer Science	Environmental Science
	Filosofi og videnskabsteori	Computer Science	-
	Geografi	Computer Science	-
	Informatik	Computer Science	Digital Transformation
	Mathematics	Computer Science	Mathematical Bioscience
	Molecular Biology	Computer Science	Molecular Health Science
	Performance design	Computer Science	-
	Physics	Computer Science	Physics and Scientific Modelling
	Psykologi	Computer Science	-
Datalogi (flere hovedområder)	Business Studies	Computer Science	-
	Communication Studies	Computer Science	-
	Environmental Biology	Computer Science	Environmental Science
	Filosofi og videnskabsteori	Computer Science	-
	Geografi	Computer Science	-
	Informatik	Computer Science	Digital Transformation
	Kommunikation	Computer Science	-
	Mathematics	Computer Science	Mathematical Bioscience
	Molecular Biology	Computer Science	Molecular Health Science
	Performance design	Computer Science	-
	Physics	Computer Science	Physics and Scientific Modelling
	Psykologi	Computer Science	-
Environmental Biology	Bioprocess Science	Environmental Science	-
	Chemistry	Environmental Science	Chemical Biology

Naturvidenskabelig Bachelor		Retskrav 1	Retskrav 2
	Computer Science	Environmental Science	Computer Science
	Datalogi	Environmental Science	Computer Science
	Fysik	Environmental Science	Physics and Scientific Modelling
	Geografi	Environmental Science	
	Mathematics	Environmental Science	Mathematical Bioscience
	Medicinalbiologi	Environmental Science	Molecular Health Science
	Molecular Biology	Environmental Science	Molecular Health Science
	Physics	Environmental Science	Physics and Scientific Modelling
	TekSam	Environmental Science	Bæredygtig omstilling (Teksam)
Fysik	Environmental Biology	Physics and Scientific Modelling	Environmental Science
	Filosofi og Videnskabsteori	Physics and Scientific Modelling	-
	Kemi	Physics and Scientific Modelling	Chemical Biology
Geografi (flere hovedområder)	Computer Science	Computer Science	-By og Plan
	Datalogi	Computer Science	-By og Plan
	Environmental Biology	Environmental Science	-By og Plan
	Historie	By & Plan	-
	Informatik	Digital Transformation	-
	International Studies	By & Plan	-
	Kultur- og Sprogødestudier	By & Plan	-
	Plan, By og Proces	By & Plan	-
	Socialvidenskab	By & Plan	-
TekSam	By & Plan	- Bæredygtig omstilling (Teksam)	
Informatik (flere hovedområder)	Arbejdslivsstudier	Digital Transformation	-
	Computer Science	Digital Transformation	Computer Science
	Datalogi	Digital Transformation	Computer Science
	Geografi	Digital Transformation	-
	Filosofi og Videnskabsteori	Digital Transformation	-
	Kommunikation	Digital Transformation	-
	Performance design	Digital Transformation	-
	Psykologi	Digital Transformation	-
	Virksomhedsstudier	Digital Transformation	-
	Pædagogik og uddannelsesstudier	Digital Transformation	-
	Sundhedsfremme	Digital Transformation	-
Kemi	Fysik	Chemical Biology	Physics and Scientific Modelling
	Medicinalbiologi	Chemical Biology	Molecular Health Science
Mathematics	Bioprocess Science	Mathematical Bioscience	
	Chemistry	Mathematical Bioscience	Chemical Biology

Naturvidenskabelig Bachelor		Retskrav 1	Retskrav 2
	Computer Science	Mathematical Bioscience	Computer Science
	Datalogi	Mathematical Bioscience	Computer Science
	Environmental Biology	Mathematical Bioscience	Environmental Science
	Medicinalbiologi	Mathematical Bioscience	Molecular Health Science
	Molecular Biology	Mathematical Bioscience	Molecular Health Science
	Physics	Mathematical Bioscience	Physics and Scientific Modelling
Medicinalbiologi	Chemistry	Molecular Health Science	Chemical Biology
	Environmental Biology	Molecular Health Science	Environmental Science
	Kemi	Molecular Health Science	Chemical Biology
	Mathematics	Molecular Health Science	Mathematical Bioscience
	Molecular Biology	Molecular Health Science	-
	Sundhedsfremme	Molecular Health Science	
Molecular Biology	Bioprocess Science	Molecular Health Science	
	Chemistry	Molecular Health Science	Chemical Biology
	Computer Science	Molecular Health Science	Computer Science
	Datalogi	Molecular Health Science	Computer Science
	Environmental Biology	Molecular Health Science	Environmental Science
	Mathematics	Molecular Health Science	Mathematical Bioscience
	Medicinalbiologi	Molecular Health Science	
	Physics	Molecular Health Science	Physics and Scientific Modelling
Physics	Chemistry	Physics and Scientific Modelling	Chemical Biology
	Computer Science	Physics and Scientific Modelling	Computer Science
	Datalogi	Physics and Scientific Modelling	Computer Science
	Environmental Biology	Physics and Scientific Modelling	Environmental Science
	Mathematics	Physics and Scientific Modelling	Mathematical Bioscience
	Molecular Biology	Physics and Scientific Modelling	Molecular Health Science
Teknologisk-samfundsvideenskabelig planlægning (TekSam) (flere hovedomr.)	Environmental Biology	Bæredygtig omstilling (Teksam)	Environmental Science
	Geografi	Bæredygtig omstilling (Teksam)	By og Plan
	Kommunikation	Bæredygtig omstilling (Teksam)	-
	Plan, By og Proces	Bæredygtig omstilling (Teksam)	-
	Sundhedsfremme	Bæredygtig omstilling (Teksam)	-
	Teksam som dobbelt-fagmodul	Bæredygtig omstilling (Teksam)	-

Samfundsvidenskabelig Bacheloruddannelse

Samfundsvidenskabelig Bachelor		Retskrav 1	Retskrav 2
Arbejdslivsstudier (flere hovedområder)	Kommunikation	Arbejdsliv	-
	Psykologi	Arbejdsliv	-
	Pædagogik og Uddannelsesstudier	Arbejdsliv	-
	Socialvidenskab	Arbejdsliv	Socialvidenskab
	Sundhedsfremme	Arbejdsliv	Tværvideenskabelige sundhedsstudier
	Teksam	Arbejdsliv	Bæredygtig omstilling (teksam)
	Virksomhedsstudier	Arbejdsliv	Politik og forvaltning
Business Studies	International Studies	Global and Development Studies	
	Communication Studies	Global and Development Studies	Media and Communication
	Social Psychology of Everyday Life	Social Entrepreneurship and Management	
	Cultural Encounters	Global and Development Studies	Social Entrepreneurship and Management
Geografi (flere hovedområder)	Historie	By & Plan	-
	International Studies	By & Plan	Global and Development Studies
	Kultur- og Sprogødestudier	By & Plan	-
	Plan, By og Proces	By & Plan	-
	Socialvidenskab	By & Plan	Socialvidenskab
	TekSam	By & Plan	Bæredygtig omstilling (teksam)
International Studies	Business Studies	Global and Development Studies	-
	Communication Studies	Global and Development Studies	-
	Cultural Encounters	Global and Development Studies	-
	Geografi	Global and Development Studies	By & Plan
	Kultur og Sprogødestudier	Global and Development Studies	-
	Plan, By og Proces	Global and Development Studies	By & Plan
	Politik og forvaltning	International Politics and Governance	Politik og forvaltning
	Social Psychology of Everyday Life	Global and Development Studies	Social Entrepreneurship and Management
	Sundhedsfremme	Global and Development Studies	Tværvideenskabelige sundhedsstudier
	TekSam	Global and Development Studies	Bæredygtig omstilling (teksam)
	International Studies som dobbelt-fagmodul	International Politics and Governance	-
Journalistik Særskilt optagesområde	International Studies	Journalistik	Global and Development Studies

Samfundsvidenskabelig Bachelor		Retskrav 1	Retskrav 2
	Politik og forvaltning	Journalistik	Politik og forvaltning
	Socialvidenskab	Journalistik	Socialvidenskab
	Virksomhedsstudier	Journalistik	-
	Sundhedsfremme	Journalistik	Tværvideenskabelige sundhedsstudier
Plan, By og Proces (flere hovedområder)	Filosofi og videnskabsteori	By & Plan	-
	Geografi	By & Plan	-
	International studies	By & Plan	Global and Development Studies
	Kommunikation	By & Plan	-
	Performance design	By & Plan	-
	Politik og forvaltning	By & Plan	Politik og forvaltning
	Psykologi	By & Plan	-
	Socialvidenskab	By & Plan	Socialvidenskab
	Sundhedsfremme	By & Plan	Tværvideenskabelige sundhedsstudier
	TekSam	By & Plan	Bæredygtig omstilling (tek-sam)
Politik og forvaltning (tidligere politik og administration)	Computer Science	Politik og forvaltning	-
	Datalogi	Politik og forvaltning	-
	Historie	Politik og forvaltning	-
	Informatik	Politik og forvaltning	-
	International Studies	Politik og forvaltning	International Politics and Governance
	Kommunikation	Politik og forvaltning	-
	Plan, By og Proces	Politik og forvaltning	By & Plan
	Virksomhedsstudier	Politik og forvaltning	-
	Politik og forvaltning som dobbelt-fagmodul	Politik og forvaltning	-
	Socialvidenskab	Politik og forvaltning	Socialvidenskab
Samfundsøkonomi	Dobbeltfagmodul	Samfundsøkonomi (fra 2024)	
Socialvidenskab	Arbejdslivsstudier	Socialvidenskab	Arbejdsliv
	Dansk	Socialvidenskab	-
	Geografi	Socialvidenskab	By & Plan
	Historie	Socialvidenskab	-
	Kommunikation	Socialvidenskab	-
	Kultur- og Sprogmodestudier	Socialvidenskab	-
	Plan, By og Proces	Socialvidenskab	By & Plan
	Politik og forvaltning	Socialvidenskab	Politik og forvaltning
	Psykologi	Socialvidenskab	-
	Pædagogik og Uddannelsesstudier	Socialvidenskab	-
Sundhedsfremme	Socialvidenskab	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	

Samfundsvidenskabelig Bachelor		Retskrav 1	Retskrav 2
	Socialvidenskab som dobbelt-fagmodul	Socialvidenskab	-
Sundhedsfremme (flere hovedområder)	Arbejdslivsstudier	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	Arbejdsliv
	International Studies	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	Global Development Studies
	Kommunikation	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	Kultur- og Sprogødestudier	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	Plan, By og Proces	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	By & Plan
	Psykologi	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	Pædagogik og Uddannelsesstudier	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	-
	Socialvidenskab	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	Socialvidenskab
	TekSam	Tværvideenskabelige sundhedsstudier	Bæredygtig omstilling (TekSam)
Teknologisk-samfundsvidenskabelig planlægning (TekSam) (flere hovedomr.)	Arbejdslivsstudier	Bæredygtig omstilling (TekSam)	Arbejdsliv
	Geografi	Bæredygtig omstilling (TekSam)	By & Plan
	International Studies	Bæredygtig omstilling (TekSam)	Global and Development Studies
	Kommunikation	Bæredygtig omstilling (TekSam)	-
	Plan, By og Proces	Bæredygtig omstilling (TekSam)	By & Plan
	Sundhedsfremme	Bæredygtig omstilling (TekSam)	Tværvideenskabelige sundhedsstudier
	Virksomhedsstudier	Bæredygtig omstilling (TekSam)	Politik og forvaltning
	Teksam som dobbelt-fagmodul	Bæredygtig omstilling (TekSam)	-
Virksomhedsstudier	Arbejdslivsstudier	Politik og forvaltning	Arbejdsliv
	Kommunikation	Politik og forvaltning	Kommunikation
	Politik og forvaltning	Politik og forvaltning	
	Psykologi	Politik og forvaltning	Socialpsykologi og Læring
	Teksam	Bæredygtig omstilling (TekSam)	Politik og forvaltning
Erhvervsøkonomi/HA	Enkeltfagsbachelor	Virksomhedsledelse	-
Business Administration	Enkeltfagsbachelor	Business Administration and Leadership	-

International Bachelor in **Global** Humanities

International Bachelor in Humanities (HIB)		Legal claim 1	Legal claim 2
Communication Studies	Business Studies	Media and Communication	-
	Cultural Encounters	Media and Communication	-
	International Studies	Media and Communication	-
	Social Psychology of Everyday Life	Media and Communication	Social Entrepreneurship and Management
Cultural Encounters	Communication Studies	Media and Communication	-
	International Studies	Social Entrepreneurship and Management	-
	Social Psychology of Everyday Life	Social Entrepreneurship and Management	-
	Business Studies	Social Entrepreneurship and Management	-
Social Psychology of Everyday Life	Business Studies	Social Entrepreneurship and Management	
	Communication Studies	Social Entrepreneurship and Management	Media and Communication
	Cultural Encounters	Social Entrepreneurship and Management	
	International Studies	Social Entrepreneurship and Management	

International Bachelor in Natural Sciences

International Bachelor in Natural Sciences		Legal claim 1	Legal claim 2
Bioprocess Science (from September 2021)	Chemistry	Chemical Biology	-
	Computer Science	Computer Science	-
	Environmental Biology	Environmental Science	-
	Mathematics	Mathematical Bioscience	-
	Molecular Biology	Environmental Science	-
Computer Science (flere hovedområder)	Bioprocess Science	Computer Science	-
	Business Studies	Computer Science	-
	Communication Studies	Computer Science	-
	Environmental Biology	Computer Science	Environmental Science
	Filosofi og videnskabsteori	Computer Science	-
	Geografi	Computer Science	-
	Informatik	Computer Science	-
	Mathematics	Computer Science	Mathematical Bioscience
	Molecular Biology	Computer Science	-
	Performance design	Computer Science	-
	Physics	Computer Science	Physics and Scientific Modelling
Psykologi	Computer Science	-	
Datalogi (flere hovedområder)	Environmental Biology	Computer Science	Environmental Science
	Mathematics	Computer Science	Mathematical Bioscience
	Molecular Biology	Computer Science	Molecular Health Science
	Physics	Computer Science	Physics and Scientific Modelling
Fysik	Environmental Biology	Physics and Scientific Modelling	Environmental Science
Physics	Chemistry	Physics and Scientific Modelling	Chemical Biology
	Computer Science	Physics and Scientific Modelling	Computer Science
	Datalogi	Physics and Scientific Modelling	Computer Science
	Environmental Biology	Physics and Scientific Modelling	Environmental Science
	Mathematics	Physics and Scientific Modelling	Mathematical Bioscience
	Molecular Biology	Physics and Scientific Modelling	-
Geografi (flere hovedområder)	Computer Science	Computer Science	-
	Environmental Biology	Environmental Science	-
Informatik (flere hovedområder)	Computer Science	Computer Science	-

International Bachelor in Natural Sciences		Legal claim 1	Legal claim 2
Chemistry	Bioprocess Science	Chemical Biology	-
	Environmental Biology	Chemical Biology	Environmental Science
	Mathematics	Chemical Biology	Mathematical Bioscience
	Medicinalbiologi	Chemical Biology	-
	Molecular Biology	Chemical Biology	-
	Physics	Chemical Biology	Physics and Scientific Modelling
Mathematics	Bioprocess Science	Mathematical Bioscience	-
	Chemistry	Mathematical Bioscience	Chemical Biology
	Computer Science	Mathematical Bioscience	Computer Science
	Datalogi	Mathematical Bioscience	Computer Science
	Environmental Biology	Mathematical Bioscience	Environmental Science
	Medicinalbiologi	Mathematical Bioscience	Molecular Health Science
	Molecular Biology	Mathematical Bioscience	-
	Physics	Mathematical Bioscience	Physics and Scientific Modelling
Medicinalbiologi	Chemistry	Chemical Biology	-
	Environmental Biology	Molecular Health Science	Environmental Science
	Mathematics	Molecular Health Science	Mathematical Bioscience
	Molecular Biology	Molecular Health Science	-
Environmental Biology	Bioprocess Science	Environmental Science	-
	Chemistry	Environmental Science	Chemical Biology
	Computer Science	Environmental Science	Computer Science
	Datalogi	Environmental Science	Computer Science
	Fysik	Environmental Science	Physics and Scientific Modelling
	Geografi	Environmental Science	-
	Mathematics	Environmental Science	Mathematical Bioscience
	Medicinalbiologi	Environmental Science	Molecular Health Science
	Molecular Biology	Environmental Science	-
	Physics	Environmental Science	Physics and Scientific Modelling
	TekSam	Environmental Science	-
Molecular Biology	Bioprocess Science	Environmental Science	-
	Chemistry	Chemical Biology	-
	Computer Science	Computer Science	-
	Datalogi	Computer Science	-
	Environmental Biology	Environmental Science	-
	Mathematics	Mathematical Bioscience	-
	Medicinalbiologi	Molecular Health Science	-

International Bachelor in Natural Sciences		Legal claim 1	Legal claim 2
	Physics	Physics and Scientific Modelling	-
Teknologisk-samfundsvidenskabelig planlægning (TekSam) (flere hovedomr.)	Environmental Biology	Environmental Science	-

International Bachelor in Social Sciences

International Bachelor in Social Sciences (SIB)		Legal claim 1	Legal claim 2
Business Studies	International Studies	Global and Development Studies	-
	Communication Studies	Global and Development Studies	Media and Communication
	Social Psychology of Everyday Life	Social Entrepreneurship and Management	-
	Cultural Encounters	Global and Development Studies	- Social Entrepreneurship and Management
Geografi (flere hovedområder)	International Studies	Global and Development Studies	-
International Studies	Business Studies	Global and Development Studies	-
	Communication Studies	Global and Development Studies	-
	Cultural Encounters	Global and Development Studies	-
	Geografi	Global and Development Studies	-
	Kultur og Sprogødestudier	Global and Development Studies	-
	Politik & Forvaltning	International Politics and Governance	-
	Plan, By og Proces	Global and Development Studies	-
	Social Psychology of Everyday Life	Global and Development Studies	-
	Sundhedsfremme og sundhedsstudier	Global and Development Studies	-
	TekSam	Global and Development Studies	-
	Internationale Studier som dobbelt-fagmodul	International Politics and Governance	-
Plan, By og Proces (flere hovedområder)	International studies	Global and Development Studies	-
Sundhedsfremme og Sundhedsstrategier (flere hovedområder)	International Studies	Global and Development Studies	-

Punkt 3: Regeringsgrundlag v. Hanne Leth Andersen (30 min)

Regeringen

Ansvar for Danmark

Det politiske grundlag for
Danmarks regering

Indholdsfortegnelse

Præambel – En regering i arbejdstøjet	3
1. Akutte problemer der skal løses nu	6
1.1 Ny inflationshjælp.....	6
1.2 Akutplan der skal nedbringe ventelister	6
1.3 Hurtigere grøn omstilling.....	6
1.4 Finanslov for 2023	7
2. Ansvarlig økonomisk politik	8
2.1 Mål og potentialer for at øge beskæftigelsen.....	9
2.2 Indsatsområder og potentialer for fremtidens arbejdsmarked	9
2.3 Principper for håndtering af en eventuel økonomisk krise	10
2.4 Skat.....	10
2.5 Rammer for finanspolitikken	11
3. Velfærd 2.0 – et reformprogram der udvikler Danmark.....	12
3.1 Beskæftigelse	12
3.2 Frisættelse	14
3.3 Rekruttering	16
3.4 Sundhed.....	17
3.5 Uddannelse.....	19
3.6 Trivsel	22
3.7 Værdighed	23
3.8 Vækst.....	24
4. Ambitiøs klimahandling.....	27
4.1 I mål med 70 pct.-målsætningen	28
4.2 Nye klimamål	28
4.3 Vision for fremtidens danske fødevarereproduktion	29
4.4 Havplan og udvikling af det danske fiskerierhverv.....	30
4.5 Mere dansk skov.....	30

4.6 Øge udbygningen af vedvarende energi og omstilling væk fra fossil opvarmning.....	31
4.7 En grønnere transport.....	32
4.8 Natur og biodiversitet.....	32
4.9 Den globale klimaindsats.....	34
5. Beredte i en usikker verden	35
5.1 Styrkelse af dansk forsvar og sikkerhed	35
5.2 Aktiv stemme i Europa	37
5.3 Øget indsats i nærområder og Afrika	38
5.4 Nyt asylsystem.....	39
5.5 Konventioner.....	40
6. Et lille land med større sammenhængskraft	41
6.1 Et sammenhængende Danmark.....	41
6.2 Et mere trygt og retfærdigt Danmark	43
6.3 Mere ansvar og bidrag.....	44
6.4 Boliger.....	46
6.5 Bedre muligheder for mennesker med handicap.....	46
6.6 Ligestilling	46
7. Et mere levende og åbent demokrati	48
7.1 Principper for regeringsførelse.....	48
7.2 Styrkelse af civilsamfundet, idrætten og det frivillige foreningsliv.....	50
7.3 Kultur og kirke.....	50
7.4 Medier	51
8. Rigsfællesskabet.....	53
Appendiks I: Ny inflationshjælp	55
Appendiks II: Akutplan der skal nedbringe ventelister	56
Appendiks III: Finanslov for 2023	58

Præambel

En regering i arbejdstøjet

Kære Danmark

Partierne bag dette regeringsgrundlag har forskellige holdninger, prioriteter og historiske rødder. Sådan vil det fortsat være. Men der er også meget, der forener os: Ikke mindst en dyb erkendelse af, at Europa og Danmark står over for flere, mere komplekse og kritiske udfordringer, end vi har gjort i årtier.

Først ramte pandemien. Så blev de globale forsyningskæder usikre. Rusland angreb Ukraine. Der er nu krig i Europa. Det har skabt en energikrise, der bl.a. har været med til at skabe en rekordhøj inflation. Samtidig er der risiko for, at den europæiske økonomi går i recession, hvilket uundgåeligt vil sætte sig i stigende arbejdsløshed.

Dertil kommer vor tids største udfordring: Klima- og biodiversitetskrisen, som vi allerede nu ser konsekvenserne af.

I store dele af den vestlige verden oplever vi også, at et stigende antal børn og unge rammes af mistro og ensomhed.

Kriserne griber ind i hinanden. Og forstærker hinanden. Vi kan hurtigt miste grebet om dem og om økonomien, hvis vi træffer de forkerte beslutninger – eller undlader at træffe de rigtige beslutninger. Det vil få stor betydning for vores børn og børnebørn, hvis vi som politikere svigter vores ansvar i disse år.

For selvom vi i Danmark har en solid og holdbar økonomi med høj beskæftigelse, så er vi strukturelt udfordret.

Den danske befolkning ændrer sammensætning over de kommende år. Vi bliver heldigvis flere børn og flere ældre, men andelen af borgere i den erhvervsdygtige alder falder.

Når pengene i velfærden skal følge med, og når vi skal lade forsvarsudgifterne stige, som vi har aftalt det med vores allierede i NATO, og som sikkerhedssituationen tilsiger – så er råderummet til nye prioriteter begrænset. I fravær af nye reformer vil det blive meget vanskeligt at gennemføre de investeringer, der er afgørende for, at vi kan udvikle vores samfund.

Vi har brug for at kigge indad. Vi ønsker at gå fra en velfærdsstat til et velfærdssamfund med meget mere lokal frihed og forandringskraft. Og vi har brug for at kigge udad. Vi vil holde fast i høje klimaambitioner og et stærkere europæisk og internationalt engagement, både diplomatisk og sikkerhedspolitisk.

Det er alvorlige tider for vores kontinent og for Danmark.

Derfor vil vi blive testet på vores sammenhold.

Og vi vælger selv.

Bygger vi et endnu stærkere fundament under vores samfund? Skaber nye muligheder? Sikrer mere frihed til den enkelte? Og giver tidsånden retning?

Eller prøver vi – med lodder og trisser – at få det hele til at hænge sammen og lige nøjagtigt klare os igennem?

Det sidste kan vi godt.

Det er bare ikke særligt ambitiøst. Eller særligt dansk.

Med dette regeringsgrundlag tager Danmark et historisk skridt i en politisk svær tid.

Derfor er partierne bag dette regeringsgrundlag gået sammen. Vi er enige om at træffe en lang række svære, men fremsynede politiske beslutninger for at bringe Danmark bedst muligt gennem de udfordringer, der står foran os. Vi danner regering sammen, fordi vi er enige om, at vores land har behov for, at der i denne valgperiode tages fat på de substantielle udfordringer, vi står over for – og at vi sammen kan gennemføre egentlige løsninger. Løsninger, der ville være umulige for os at få gennemført hver for sig.

Det gælder ikke kun på kort sigt i relation til den aktuelle kritiske situation. Det gælder også klima- og biodiversitetskrisen, som kalder på handling fra os, der har ansvaret nu. Så de, der får ansvaret i de kommende generationer, kan se, at vi handlede, da vi skulle.

Derfor er regeringsgrundlaget en særlig løsning til en særlig tid.

Grene er bøjet mod hinanden. Kanter er slebet. Indrømmelser er givet. Et arbejdsfællesskab er skabt i erkendelse af, at vi ikke vil kunne komme i mål med de ambitioner, som regeringsgrundlaget er udtryk for, hvis vi holder fast i den traditionelle blokpolitik.

Arbejdsfællesskabet er vokset ud af en valgkamp, hvor hvert parti stod på sit og præsenterede klare valgløfter og politik. Men i et demokrati skal enderne mødes, og langt fra alt kan opfyldes. Ikke desto mindre er summen af, hvad vi kan lave sammen, større lige nu, end hvad vi kunne lave hver for sig.

Tilbage står et regeringsgrundlag, der både på kort og på langt sigt vil udvikle og styrke Danmark.

Kernen i regeringsgrundlaget er en stærk og robust dansk økonomi.

Vi vil ikke være en driftsregering, der kun kan samles om det mest basale. Tværtimod. Vi vil sigte og stile højt. Nok er vi et lille land. Men vores fælles værdier er stærke og dem, der binder os sammen.

Vi har brug for mere nysgerrighed, flere ideer og nye vinkler på gamle problemer. Ellers får vi bare mere af det samme: Et velfærdssamfund, der langsomt mister vitalitet og kvalitet, og som drukner i regler og bureaukrati.

Det kræver tillid mellem partier, der normalt står over for hinanden. Det kræver en regering, der sætter åbenhed og inddragelse højt. Det kræver mod og indsigt. Inspiration og ideer. Et opgør med regler og bureaukrati.

Det arbejdsfællesskab har partierne bag regeringen skabt. Og det vil vi forfølge med et fælles afsæt i kærlighed til Danmark, en tro på vores demokrati og et ønske om at styrke vores kulturelle og demokratiske liv.

Men først og fremmest kræver det vilje. Til at bøje sig mod hinanden. I regeringen. I Folketinget. På tværs af vores rigsfællesskab. Sammen kan vi føre Danmark gennem de udfordringer og problemer, som står foran os. Sammen kan vi skabe en bedre fremtid for Danmark.

Vi ønsker at formidle et bredt samarbejde med alle Folketingets partier og med alle dele af Danmark og med Grønland og Færøerne.

Det er første gang i mange år, at der dannes en flertalsregering i Danmark. Regeringen ønsker at fastholde traditionen med, at regeringen formidler et bredt samarbejde i Folketinget og forhandler med Folketingets partier om at indgå brede aftaler. Regeringen vil respektere gældende forlig.

Regeringen ønsker at fremme et levende og åbent demokrati. Hvor befolkningen har tillid til det politiske system, og alle har mulighed for at deltage i samfundet og den politiske debat. Regeringen vil føre en politik, der styrker fællesskabet og tilliden i samfundet. Derfor vil regeringen fremme åbenhed og transparens, som er vigtige forudsætninger for befolkningens tillid til de politiske processer og den offentlige forvaltning.

Vi vil ikke tage patent på at definere hverken udfordringer eller løsninger. Vi vil ikke udviske forskellene mellem partierne. Men vi er klar til at påtage os ansvaret for at lede Danmark i en usikker tid.

Mette Frederiksen
Socialdemokratiet

Jakob Ellemann-Jensen
Venstre

Lars Løkke Rasmussen
Moderaterne

1. Akutte problemer der skal løses nu

Danmark står lige nu med flere akutte udfordringer, som har store konsekvenser for mange danskeres hverdag. Der er behov for, at vi tager fat på dem og finder løsninger nu og her.

1.1 Ny inflationshjælp

Priserne stiger på meget af det, som danskerne bruger mest. Og nogle familier har svært ved at få privatøkonomien til at hænge sammen.

Med de initiativer, der følger af regeringsgrundlaget, vil regeringen markant styrke den strukturelle beskæftigelse og gennemføre reformer, der styrker dansk økonomi på sigt. Det giver rum for, at regeringen i 2023, hvor der forventes et stort overskud på de offentlige finanser, kan fremlægge en inflationspakke, som målrettet og midlertidigt skal hjælpe de borgere og virksomheder, der har det største behov. Inflationspakken tilrettelægges på en sådan måde, at den ikke er en udfordring i forhold til at puste til inflationen.

Appendiks I: Ny inflationshjælp

1.2 Akutplan der skal nedbringe ventelister

Alt for mange danskere venter på en behandling eller operation, og der er udfordringer med at fastholde og rekruttere sundhedspersonale samt en faldende produktivitet efter pandemien.

Regeringen vil med en toårig akutplan lette presset på sygehusene og nedbringe ventelisterne. Akutplanen skal bidrage til, at vi kan stabilisere og styrke vores sygehuse på den korte bane, herunder robustgøre akutmodtagelserne og afvikle ventelister. Det vil være et vigtigt første skridt at stå på, når vi skal sikre, at sundhedsvæsenet bliver mere robust på sigt med en ambitiøs sundhedsreform.

Regeringen vil prioritere 0,2 mia. kr. i 2022, 0,8 mia. kr. i 2023 og 1 mia. kr. i 2024 til akutplanen.

Appendiks II: Akutplan der skal nedbringe ventelister

1.3 Hurtigere grøn omstilling

Det går for langsomt med at gøre Danmark uafhængig af russisk gas og med at udfase andre fossile brændsler. Der skal fart på omstillingen af vores varmekilde til grønne varmekilder. Danske familier, som i dag har naturgas- eller oliefy, skal have tryk om varmekilde.

Det kræver, at problemstillingen rykker helt op på den politiske dagsorden, så der på tværs af myndigheder, kommuner og private aktører træffes de nødvendige beslutninger i tide.

Regeringen vil derfor nedsætte en national energikrisestab (NEKST) efter inspiration fra den nationale operative stab (NOST). NEKST skal sikre hurtigere handling på akutte grønne udfordringer som bl.a. fjernvarmeudrulning.

1.4 Finanslov for 2023

Regeringen ønsker at gennemføre en driftsfinanslov for 2023, der bl.a. finansierer yderligere inflationshjælp og en akutplan.

Appendiks III: Finanslov for 2023

2. Ansvarlig økonomisk politik

Danmark er i dag et økonomisk solidt og velstående land.

Økonomisk ansvarlighed er forudsætningen for en stabil udvikling i dansk økonomi, hvor der er trygge rammer for danske familier og virksomheder. Og for en holdbar udvikling i velstand og velfærd.

Skiftende regeringer har ført en økonomisk politik, der har skabt sunde offentlige finanser, en historisk høj beskæftigelse, gode rammevilkår for dansk erhvervsliv, vækst og lav offentlig gæld.

Men på kort og mellemlangt sigt er vi som samfund udfordret af svære økonomiske betingelser.

Danmark skal så skånsomt som muligt gennem det tilbageslag i den internationale økonomi, der kan vente i de kommende år. Desuden skal vi være parate til at gribe et nyt økonomisk opsving, når økonomien har rettet sig og giver nye muligheder.

Frem mod 2030 er det økonomiske råderum begrænset, da vi som samfund har en lang række prioriterede politiske indsatsområder, der kræver finansiering, samtidig med at vi skal sikre et substantielt løft af det danske forsvars økonomi.

Regeringen vil derfor gennemføre reformer med det mål at understøtte fremdriften i dansk økonomi, så der både sikres fortsat holdbarhed af de offentlige finanser, rum til investeringer i offentlig velfærd og uddannelse, klima- og miljøinitiativer, lettelser af skatter og afgifter for den enkelte dansker og de danske virksomheder samt en rimelig social balance.

Vores samfund baserer sig på det arbejdende Danmark. Det store flertal af den voksne befolkning er i arbejde. Mange unge har fritidsjob efter skole og job under studierne. Flere seniorer tager en ekstra tørn på arbejdsmarkedet. I en tid, hvor der bliver flere børn og ældre, er vi som samfund endnu mere afhængige af bidrag fra alle, der kan. Det stiller krav om et fleksibelt og organiseret arbejdsmarked med gode og produktive jobs.

Regeringen vil samlet set føre en politik, der begrænser ulige muligheder, og som sikrer, at de økonomiske forskelle ikke bliver for store. Det handler ikke mindst om at sikre, at børn, der vokser op i socialt udsatte familier, får bedre muligheder for at få en god fremtid – og det gøres allerbedst ved, at forældrene bidrager til at forsørge sig selv. Når vi skaber flere muligheder for børnene i samfundet, bekæmper vi samtidig den negative sociale arv.

2.1 Mål og potentialer for at øge beskæftigelsen

Historisk er vi i Danmark kommet langt med reformer, der har styrket Danmark. Den kurs vil regeringen bygge videre på. Det gør vi sammen. Fordi vi er overbeviste om, at vi gennem samarbejde kan sikre ny bredde og holdbarhed om de store beslutninger, vi kommer til at træffe. Vi vil styrke beskæftigelsen og samtidig hjælpe de danskere, der i dag befinder sig i periferien af arbejdsfællesskabet, ind på arbejdsmarkedet. Og sørge for en mærkbar opkvalificering af arbejdsstyrken.

Regeringen vil i denne valgperiode træffe politiske beslutninger, der øger den strukturelle beskæftigelse med 45.000 fuldtidspersoner i 2030 samt tilvejebringer ny finansiering for 11 mia. kr. i 2030.

Med afsæt i regeringsgrundlaget "Ansvar for Danmark" og planen "Velfærd 2.0 – et reformprogram, som udvikler Danmark" – vil der blive truffet konkrete politiske beslutninger, der i 2030 øger den strukturelle beskæftigelse med ca. 31.500 fuldtidspersoner, hvoraf de 4.000 fuldtidspersoner tilvejebringes gennem et nyt erhvervsstøttesystem.

Med initiativerne i regeringsgrundlaget og reformprogrammet øges BNP med 1 pct. svarende til 26 mia. kr. i 2030.

2.2 Indsatsområder og potentialer for fremtidens arbejdsmarked

Regeringen forpligter sig desuden på at øge den strukturelle beskæftigelse med yderligere ca. 13.500 fuldtidspersoner i 2030.

Den strukturelle beskæftigelse skal øges gennem indfrielsen af de store potentialer, der er ved at få flere i arbejde, at flere arbejder i flere timer, og at flere får de rette kompetencer. I den tidligere regerings 2030-plan er der anvist et potentiale på 40.000 fuldtidspersoner.

Regeringen vil arbejde for:

- At flere får mulighed for at gå fra deltid til fuldtid.
- At få flere ikke-vestlige indvandrere i arbejde, bl.a. ved at indføre en ny arbejdspligt for borgere i kontanthjælpsystemet med et integrationsbehov. Regeringen sætter samtidig som mål, at forskellen mellem ikke-vestlige indvandrere i arbejde og danskere i arbejde i løbet af de næste ti år skal reduceres markant.
- Flere faglærte. Regeringen vil bl.a. andet gennemføre en markant styrkelse af erhvervsuddannelserne og få flere til at søge mod en erhvervsuddannelse.
- At opkvalificere flere ufaglærte voksne gennem styrkede muligheder for opkvalificering og efteruddannelse gennem hele arbejdslivet. Det skal være muligt at uddanne, omskole og opkvalificere sig gennem et helt arbejdsliv.
- Færre langtidsledige. Nytænkning af beskæftigelsesindsatsen.

- Flere unge i uddannelse og beskæftigelse. Regeringen vil skabe et uddannelsessystem, der fra folkeskolen til de videregående uddannelser giver alle børn og unge de bedste forudsætninger for at begå sig videre i livet.
- At give flere seniorer lyst til at blive længere på arbejdsmarkedet gennem bl.a. en stærkere økonomisk tilskyndelse og ved at fjerne barrierer, der holder seniorer væk fra at komme i job.
- At nedbringe sygefravær i det offentlige. Ledelse, arbejdsvilkår og -miljø skal understøtte et lavt sygefravær – både af hensyn til den enkelte og for samfundsøkonomien.
- Fortsat at tiltrække kvalificeret udenlandsk arbejdskraft under ordnede løn- og arbejdsvilkår.

Regeringen vil bede Reformkommissionen om at færdiggøre sit arbejde og komme med yderligere anbefalinger til at øge den strukturelle beskæftigelse.

2.3 Principper for håndtering af en eventuel økonomisk krise

Regeringen vil føre en økonomisk politik, der både er ansvarlig og retfærdig, som understøtter høj beskæftigelse og velstand, og hvor finanspolitikken løbende afstemmes med udviklingen i økonomien.

Hvis Danmark rammes af et alvorligt tilbageslag i økonomien, stigende arbejdsløshed og utryghed, vil regeringen føre en aktiv finanspolitik, der skaber mest mulig tryghed.

Økonomiske kriser rammer ofte skævt – socialt og geografisk. Omkostningerne ved en økonomisk krise skal derfor håndteres på en rimelig måde. Det vil for regeringen være særlig vigtigt at undgå, at stigende arbejdsløshed sætter sig i f.eks. langtidsledighed eller ungdomsarbejdsløshed.

Samtidig må udfordringer på den korte bane ikke skygge for, at Danmark udvikles gennem ansvarlige og ambitiøse strukturreformer, der stiller os stærkere i fremtiden.

2.4 Skat

Regeringen vil samlet set nedbringe de danske skatter og afgifter. Regeringen vil ikke gøre det dyrere at være dansker eller drive virksomhed. Vi vil skabe fremgang for Danmark ved at stille danske lønmodtagere og dansk erhvervsliv bedre i forhold til fremtidens vækst og arbejdspladser.

Det vil ske med afsæt i et skattestop: I det omfang, at regeringen træffer beslutning om at hæve skatter eller afgifter, skal andre skatter eller afgifter tilsvarende reduceres, så der samlet set ikke opkræves mere i skat eller afgift. Tobaks- og nikotin-afgifter er undtaget fra dette princip.

Princippet gælder ikke for erhvervsbeskatning, hvis provenuet – som med den kommende CO₂e-afgift på landbruget – føres tilbage krone for krone til erhvervene.

Allerede aftalte indekseringer af satser og beløbsgrænser, der fastholder de enkelte skatter og afgifters reale økonomiske virkning, er ikke omfattet af skattestoppet.

Det danske velfærdssamfund finansieres over skatten. Det gør det særligt nødvendigt, at der opbygges bedre tillid til, at skattevæsenet på retfærdig vis indkræver de skatter, som staten på nuværende tidspunkt går glip af. Den tillid udspringer af handling. Regeringen vil arbejde for, at den kommende flerårsaftale for skattevæsenet gør skattevæsenet i stand til at udnytte egne systemer mere optimalt og anvende de mulige inddrivelsesværktøjer bedre end i dag.

Regeringen vil fortsat øge indsatsen mod skattely samt slå ned på og lukke skattehuller. Det kan eksempelvis være i forhold til at komme ulovlige transaktioner til livs ved at udvide kravet om brug af digitale kasseapparater til flere brancher eller ved, at der indføres en licensordning for leasingselskaber. Der tages initiativ til en særlig indsats for at sætte ind over for økonomisk kriminalitet, og myndighedernes indsats skal forstærkes.

2.5 Rammer for finanspolitikken

Regeringen vil fremlægge en ny og opdateret 2030-plan med et balancekrav på -0,5 pct. af BNP i 2030 og bl.a. prioritere den borgernære velfærd år for år, så pengene følger med, når vi bliver flere børn og ældre, samt at forsvarsudgifterne øges til 2 pct. af BNP i 2030.

Regeringen vil endvidere tilrettelægge finanspolitikken efter strukturel balance i 2025 og fastholde holdbare offentlige finanser.

Regeringen vil tilrettelægge den økonomiske politik inden for rammerne af fastkurspolitikken, Velfærdsforliget fra 2006, EU's Stabilitets- og Vækstpagt og den danske budgetlov.

Med Putins angreb på Ukraine er der krig i Europa. Truslen er rykket tættere på. For at finansiere de øgede udgifter til forsvaret i de kommende år vil regeringen fremsætte et lovforslag, der afskaffer en helligdag, som træder i kraft i 2024. Danskerne skal bidrage til vores fælles sikkerhed.

3. Velfærd 2.0

– et reformprogram der udvikler Danmark

Europa og Danmark står midt i nogle enorme udfordringer.

Danmarks udfordringer i den forbindelse betyder, at der er brug for politisk lederskab, bredt samarbejde og vilje til at træffe de langsigtede beslutninger – også selvom de ikke altid er de nemmeste.

Vi har før stået foran svære tider. Alligevel er vi kommet styrket ud på den anden side. Det kan vi gøre igen, hvis vi prioriterer skarpt og investerer ambitiøst.

Det kræver omfattende reformer, der øger beskæftigelsen og tilvejebringer ny finansiering. Samtidig vil regeringen frigøre eksisterende ressourcer ved at skabe langt større virkelyst i hele samfundet.

Regeringen ønsker at bevæge Danmark fra en velfærdsstat til et velfærdssamfund med meget mere lokal frihed, selvbestemmelse og forandringskraft.

Regeringens plan "Velfærd 2.0" skal udvikle og fremtidssikre Danmark. Reformprogrammet består af otte spor:

- Beskæftigelse
- Frisættelse
- Rekruttering
- Sundhed
- Uddannelse
- Trivsel
- Værdighed
- Vækst

3.1 Beskæftigelse

Regeringen vil sikre, at flere bliver en del af det fællesskab, som arbejdsmarkedet er. Det giver den enkelte mere frihed og flere muligheder, når man har et arbejde. Derigennem kan man forsørge sig selv og sin familie. Man er et forbillede for sine børn. Man er en del af et fællesskab, og man er med til at finansiere vores fælles velfærd.

Derfor ønsker langt de fleste at have et arbejde. Men desværre er der stadig for mange, som ikke er en del af det arbejdende fællesskab.

Det skal altid være mere attraktivt at være i beskæftigelse frem for på passiv forsørgelse. Derfor skal vi skabe et skattesystem, som i højere grad tilskynder til at tage et arbejde, og hvor det bedre kan betale sig at yde en ekstra indsats. Det vil øge rådighedsbeløbet for de mange lønmodtagere, som på grund af inflationen har oplevet et fald i reallønnen.

Samtidig skal vi sikre rammerne for, at enhver kan bidrage med det, den enkelte kan. Nogle er for syge til at arbejde eller har behov for omsorg og særlige rammer for at kunne være på en arbejdsplads. Dem skal samfundet og arbejdspladserne kunne rumme.

Ligesom man efter et langt arbejdsliv skal have mulighed for at trække sig værdigt tilbage – og det gælder også dem, der af forskellige årsager ikke kan arbejde helt indtil, de når folkepensionsalderen.

Der er over årene skabt forskellige ordninger for tidligere tilbagetrækning, som kan være svære at navigere i for borgerne. Derfor er der behov for at sanere i ordningerne.

Mange har valgt at få deres efterløn udbetalt og blive nogle ekstra år på arbejdsmarkedet, hvilket bl.a. bidrager til en øget beskæftigelse og bedre offentlige finanser. Men der er fortsat brug for at gøre det mere attraktivt at blive længere tid på arbejdsmarkedet for de seniorer, der kan.

Regeringen vil:

- Sætte den enkelte ledige i centrum og give frihed til dem, der kan selv, uden at gå på kompromis med jobfokus. Regeringen vil nytænke og reformere beskæftigelsesindsatsen, så udgifterne hertil reduceres med 3 mia. kr. i 2030.

Det skal ske ved at nedlægge jobcentrene, sætte kommunerne fri af statslige proceskrav og prioritere de indsatser, der hjælper ledige tættere på arbejdsmarkedet. Den ledige får frihed til at vælge den bedste vej frem. Kommunerne får frihed til at organisere beskæftigelsesindsatsen.

Målet med initiativerne skal være, at de ledige kommer hurtigere i arbejde.

A-kasser og private leverandører skal spille en større rolle i indsatsen for dem, der kun i korte perioder står uden arbejde, uden at det svækker tilskyndelsen til job. Den øvrige beskæftigelsesindsats skal i højere grad prioritere de borgere, der har større udfordringer med at finde et job. De skal i stedet omfattes af mere værdige indsatser med større effekt. Socialt bedrageri skal mødes med en hård og markant konsekvens.

- Gennemføre en skattereform, der øger lønmodtagernes rådighedsbeløb og gør det mere attraktivt at arbejde og yde en ekstra indsats. Regeringen vil afsætte 5 mia. kr. til skattereformen, der bl.a. disponeres ved at:
 - Forhøje beskæftigelsesfradraget (4,0 mia.kr.).
 - Forhøje det særlige beskæftigelsesfradrag for enlige forsørgere (0,3 mia. kr.).

- Nedsætte topskattesatsen med 7,5 pct.-point for indkomster (før arbejdsmarkedsbidrag) op til 750.000 kr. og samtidig forhøje topskattesatsen med 5 pct.-point for indkomster (før arbejdsmarkedsbidrag) over 2,5 mio. kr. Provenuet fra topskat reduceres med 0,7 mia. kr. med denne omlægning.
- Forhøje den supplerende pensionsydelse (ældrechecken) med 4.700 kr. årligt.
- Gøre det mere attraktivt for flere seniorer at blive på arbejdsmarkedet, herunder bekæmpe diskriminationen mod seniorer, der ufrivilligt holdes uden for arbejdsmarkedet.
- Sikre et rimeligt sikkerhedsnet for personer med børn, der står uden job, herunder skal børnene have mulighed for et aktivt fritidsliv. Regeringen vil tage udgangspunkt i Ydelseskommisionens anbefalinger og derpå foreslå ændringer i kontanthjælpssystemet. De midler, der ellers skulle være brugt på det midlertidige børnetilskud i 2023, vil blive afsat som en pulje til økonomisk udsatte børnefamilier og indgå i den foreslåede inflationshjælp, jf. appendiks I. Regeringen vil samtidig igangsætte et arbejde om mulige løsninger på problemet med manglende pensionsopsparing blandt borgere med løs tilknytning til arbejdsmarkedet, selvstændige m.fl.
- Fremadrettet afskaffe seniorjobordningen og sammenlægge seniorpension og retten til tidlig pension til én ny ordning med to indgange: En rettighedsbaseret model og en visitationsmodel, der begge kan opnås op til tre år før folkepensionsalderen, med mulighed for tildeling af pension i halve år og med et månedligt ydelsesniveau på ca. 15.000 kr.
- Anlægge et annullationssøgsmål om EU's mindstelønsdirektiv. I Danmark er det arbejdsmarkedets parter, der forhandler rammerne for løndannelsen. På den baggrund har arbejdsmarkedets parter også været imod EU's direktiv om mindsteløn.
- Tage initiativ til en permanent trepartsinstitution, der skal fremme et kontinuerligt samarbejde mellem regering og arbejdsmarkedets parter, som løbende følger op på centrale reformspor og nødvendige omstillinger.

3.2 Frisættelse

Regeringen vil gennemføre den mest omfattende frisættelse af den offentlige sektor i velfærdssamfundets historie og grundlæggende forandre den måde, velfærd i dag styres, dokumenteres, kontrolleres og leveres på.

Målet er at bevæge Danmark fra en velfærdsstat til et velfærdssamfund med langt mere lokal frihed, ansvar og engagement, og hvor borgeren sættes før systemet.

Baggrunden for reformsporet er en erkendelse af, at selvom regeringen vil sikre, at pengene følger med, når vi bliver flere børn og ældre – så er det langtfra tilstrækkeligt til at sikre en bedre velfærd i fremtiden. Ressourcer er vigtige, men det er ikke svaret og løsningen på alting.

Mennesker er forskellige. Derfor ønsker vi et samfund, hvor der er større tillid, flere muligheder og mere frihed til, at borgerne kan vælge den velfærd og den service,

som passer bedst til dem. Og hvor man lokalt – som medarbejder og leder – har frihed under ansvar til at yde en faglig indsats.

Men årtiers styringsregime og et voksende bureaukrati har betydet, at der er blevet mindre og mindre tid til relationer mellem mennesker, og det har mindsket den varme og omsorg, som er afgørende i et velfærdssamfund.

Her træffer vi et klart valg: Vi vil hellere have, at social- og sundhedshjælperen kan spille kort med de gamle, og at pædagogen kan læse en bog højt, end at de skal bruge tid på at dokumentere, at de har udført deres arbejde.

Et plejehjem skal igen være mere et hjem end en institution, og vi har grundlæggende tillid til, at forældre, børn, lærere og ledere er dem, der selv skaber den bedste skole.

For i et stærkt velfærdssamfund står medborgerskab som det vigtigste. Det starter og slutter med et større personligt ansvar og flere valgmuligheder for den enkelte. Børnehaver, skoler, plejehjem mv. skal forvaltes af borgerne – ikke af bureaukrati. Med en lokal forvaltning må man lokalt prioritere. Og forventningsafstemme med hinanden. Hvad er det vigtigste for os?

Hvis det reelt skal lykkes at skabe en mere grundlæggende forandring, så vil det kræve et opgør med nulfejlskultur, rettigheder, særhensyn og et millimeterdemokrati, som har ført til omfattende regulering og kontrol, der dræner medarbejdernes engagement og tager tid fra kerneopgaven. Det er ikke uden risici, men alternativet er, at velfærdssamfundet sander til og ikke kan leve op til det, vi gerne vil.

Vi skal gennem en vifte af forskellige offentlige og private tilbud fremme udvikling og innovation, så flere får lyst til og mulighed for at byde ind på velfærdsopgaver – og det uanset, om det sker i offentligt eller privat regi – så forskellige former for institutioner vil lære af hinanden med afsæt i borgerens frie valg.

Regeringen vil derfor tage initiativ til en grundlæggende frisættelse af velfærdssamfundet, der øger det frie valg for den enkelte, styrker det lokale ansvar, afskaffer unødigt regulering og kontrol og styrker samarbejdet mellem det offentlige, civilsamfundet og det private erhvervsliv.

Regeringen vil:

- Styrke det frie valg, så den enkelte borger får flere muligheder for at vælge den velfærd og service, der passer bedst til den enkeltes livssituation. Det skal ske på en måde, der ikke medfører øget bureaukrati.
- Give den enkelte leder et større ledelsesrum og ansvar for at tage del i det borgernære arbejde. Lederen skal have plads og frihed til reelt at kunne lede, men skal samtidig stå på mål for de resultater, der leveres.
- Sikre, at medarbejderne mødes med tillid og respekt for fagligheden samt får større frihedsgrader – medarbejderne skal alene dokumentere det helt afgørende.
- Fastlægge få, centrale opgaver og mål for institutionerne på velfærdsområderne og undersøge, hvordan disse kan kobles til institutionernes økonomi, herunder fremme et større socialt ansvar. Til gengæld afskaffes al unødigt

statslig og kommunal regulering, ligesom der gennemføres en sanering og begrænsning i antallet af statslige og lokale tilsyn og kontrolopgaver.

- Styrke samarbejdet mellem den offentlige og private sektor, hvor der sikres en større ligestilling og konkurrence mellem leverandører, bedre mulighed for privat medfinansiering, og hvor egentlige partnerskaber kan åbne nye muligheder for at kommercialisere de løsninger, der udvikles – f.eks. i forhold til velfærdsteknologi.
- Nedsætte et udvalg, der skal belyse og undersøge forskellige former og muligheder for fremtidens velfærdsinstitutioner, herunder modeller, hvor velfærdsinstitutioner er selvstyrende enheder med egen bestyrelse og driftsøkonomi og med frihedsgrader som private virksomheder eller selvejende institutioner. Udvalget skal starte med at belyse ældreområdet.
- Åbne brugerbestyrelser og lignende således, at f.eks. lokale virksomheder, aktører fra civilsamfundet og andre med tæt relation til institutionen får nye muligheder for at deltage og bidrage.

Frisættelsen starter på ældreområdet

Visionen om en så omfattende frisættelse vil være ensbetydende med en særdeles gennemgribende og omfattende nytænkning af den offentlige sektor.

Derfor vil regeringen starte arbejdet på ældreområdet. Regeringen vil fremlægge forslag til en ny ældrelov med få klare værdier, der skaber bedre rammer for en alderdom med livsglæde og tid til nærvær og omsorg. Frem for skemaer og minuttyranni.

Regeringen vil bl.a. have følgende pejlemærker i arbejdet:

- Give den ældre reel selvbestemmelse.
- Udvide det frie valg, så private leverandører får flere muligheder for at levere ældrepleje. Uden at det medfører unødigt yderligere bureaukrati.
- Give ældre mere frihed til at bo, som de vil.
- Sikre større kontinuitet i den hjælp og pleje, den enkelte ældre modtager.
- Afskaffe al unødigt bureaukrati og kontrol.

Regeringen vil inddrage det arbejde, der er lavet sammen med en lang række interessenter, eksperter, ældre medborgere og pårørende mv. med at skabe en ny ældrelov.

3.3 Rekruttering

Der er rekrutteringsudfordringer flere steder i den offentlige sektor, og på nogle områder forventes en forværret rekrutteringssituation frem mod 2030.

Det kan ikke løses med ét tiltag, men regeringen anerkender, at løn og arbejdsvilkår også har betydning for mulighederne for at fastholde og rekruttere dygtige og engagerede medarbejdere.

Regeringen vil derfor invitere arbejdsmarkedets parter til trepartsforhandlinger om udmøntning af en ekstraordinær ramme på 1 mia. kr. i 2024 stigende til 3 mia. kr. i 2030 til løn og arbejdsvilkår i den offentlige velfærd. Rammen finansieres af besparelser på kommuner og regioners udgifter til administration.

Den forøgede lønramme skal modsvares af, at arbejdstagerne tilsvarende bidrager ligeværdigt med initiativer i form af f.eks.:

- Øget fleksibilitet eller færre muligheder for deltid i overenskomsterne.
- Mindske barrierer i arbejdstilrettelæggelsen som følge af f.eks. faggrænser.
- Øge brugen af lokal løndannelse og give mulighed for at styrke ledelses- og rekrutteringsmulighederne lokalt.

Herudover ønsker regeringen, at der anvendes færre midler til eksterne vikarer, at sygefraværet nedbringes, samt at der indføres bedre mulighed for fuldtid for ansatte i den borgernære velfærd. Endvidere drøftes muligheder for udvidet brug af løn under uddannelse, særligt for studerende over 25 år og for SOSU-elever.

Lønstrukturkomitéen skal færdiggøre sit arbejde, og regeringen vil herudover igangsætte et forberedende arbejde, som forhandlingerne kan tage afsæt i efter afslutningen af de kommende private overenskomstforhandlinger.

Regeringen respekterer den danske model, herunder at de konkurrenceudsatte private erhverv fortsat sætter rammen for lønudviklingen i samfundet.

3.4 Sundhed

Det er en hovedprioritet for regeringen, at vi har et velfungerende sundhedsvæsen.

Gennem reformer, investeringer og moderniseringer er det lykkedes over de sidste 20 år at forbedre vores sundhedsvæsen markant, så kvaliteten i behandlingerne er løftet, og flere overlever alvorlig sygdom.

Regeringen vil samtidig insistere på, at vi ser virkeligheden i øjnene. Det danske sundhedsvæsen er presset. Mangel på medarbejdere, en utidssvarende organisation og et stigende antal patienter kræver fundamentale forandringer. Ellers risikerer de seneste to årtiers fremskridt at blive afløst af tilbagegang.

Regeringens sundhedspolitik vil følge to spor.

Akutplanen skal gennemføres her og nu – så vi får lettet presset og nedbragt ventelisterne på den korte bane.

På den lange bane vil regeringen tage initiativ til nødvendige beslutninger og grundlæggende forandringer, som er forudsætningen for at skabe fremtidens sundhedsvæsen.

Der er især brug for at forbedre samspillet mellem det specialiserede sundhedsvæsen på sygehusene og det nære sundhedsvæsen (kommuner og almen praksis).

Regeringen vil derfor nedsætte en strukturkommission, der skal udarbejde et beslutningsgrundlag, der opstiller og belyser modeller for den fremtidige organisering af sundhedsvæsenet, herunder hvordan vi får:

- Et sundhedsvæsen, der er sammenhængende og samarbejder på tværs af fagligheder og geografi.
- En opgavefordeling i sundhedsvæsenet mellem sygehuse og det nære sundsvæsen, der sikrer, at patienten kommer i centrum og får en sammenhængende plan for behandling.
- Nedbragt uligheden i sundhedsvæsenet – både geografisk og socialt.

Ved udarbejdelsen af modeller skal kommissionen bl.a. se på geografi, organisering, økonomisk styring, kvalitetsstandarder, patientrettigheder og frit valg.

Strukturkommissionen nedsættes inden udgangen af 1. kvartal 2023 med henblik på at afrapportere i foråret 2024, så følgelovgivning kan behandles i folketingsmødet 2024/25.

Samtidig ønsker regeringen at igangsætte en bred offentlig debat der involverer medarbejdere, patienter, pårørende, eksperter og andre aktører omkring sundhedsvæsenet.

Sundhedsfond

Regeringen vil fremlægge forslag til en sundhedsfond til vedligeholdelse og modernisering af sygehuse samt teknologi og digitalisering, som reducerer arbejdskraftsudfordringen og sikrer danskerne nem og lige adgang til forebyggelse og sygdomsbehandling.

Rekruttering af personale og prioritering af opgaver

Sundheds- og plejepersonalet er sundhedsvæsenets allervigtigste ressource. Personalet er forudsætningen for god omsorg, pleje og behandling. Regeringen vil på baggrund af anbefalinger fra Kommissionen for robusthed i sundhedsvæsenet iværksætte tiltag, der kan sikre mere personale, bedre arbejdsmiljø og mere tid til kerneopgaven. Det skal bl.a. ske ved bedre rekruttering, og at flere tager del i vagter og patientnært arbejde.

Regeringen vil endvidere nedsætte et tværgående nationalt prioriteringsråd, der skal sikre mest sundhed for pengene og herunder f.eks. reduktion af overbehandling og øget patientinddragelse i behandlingsvalg. Regeringen vil desuden prioritere styrket klinisk forskning i regi af forhandlingerne om fordeling af forskningsressourcen.

Ny 10-årig psykiatriplan

Psykiatrien skal løftes, og vi skal løfte den samlede indsats på tværs af sektorer, både i forhold til mental sundhed og en styrket indsats til mennesker med psykiske lidelser. På baggrund af Sundhedsstyrelsens faglige oplæg til en 10-års plan vil regeringen prioritere yderligere 3 mia. kr. til indsatser over den samlede 10-årige periode, således at planen er fuldt finansieret. Bevillingen kommer oven i løftet af psykiatrien i den foregående regeringsperiode. Den ekstra og historisk store investering i psykiatrien vil betyde, at vi om 10 år har øget bevillingen til området med

4 mia. kr. hvert år. Regeringen vil præsentere et udspil og invitere til forhandlinger blandt Folketingets partier.

Der gennemføres desuden en gennemgribende modernisering af psykologsystemet, så det matcher det ændrede sygdomsbillede, hvor flere lider af angst og depression, og så patienterne sikres egentlige rettigheder til hurtig behandling. Styrkede digitale tilbud og geografisk tilgængelighed indgår som væsentlige parametre i moderniseringen.

Bedre trivsel og sundhed blandt børn og unge

De gode og sunde vaner grundlægges i barndommen, og der foreligger omfattende viden om, hvad en sund start betyder for resten af livet. Regeringen vil løfte sundheden og trivslen blandt børn og unge og på tværs af bl.a. sundheds-, kultur- og børne- og skoleområdet tage initiativ til en forebyggelsesplan målrettet børn og unge.

Bedre hjælp til mennesker med svær overvægt

Svær overvægt er en betydelig risikofaktor for at udvikle en lang række sygdomme, herunder hjertekarsygdomme, diabetes, slidgigt og visse former for kræft. Svær overvægt er et alvorligt folkesundhedsproblem, og antallet af svært overvægtige forventes at stige i de kommende år. Regeringen vil styrke forebyggelsesindsatsen og sikre, at mennesker med svær overvægt kan få bedre hjælp til et varigt væggtab.

Ny national strategi for personlig medicin og life science

Den eksisterende strategi for personlig medicin udløber i år. For regeringen er det afgørende, at patienterne har adgang til hurtig og effektiv behandling med de nye former for personlig medicin, hvor der er god evidens. Det vil give mulighed for at målrette og skabe mere effektive behandlingsforløb for patienterne. I løbet af perioden vil regeringen præsentere en ny ambitiøs national strategi for personlig medicin. Desuden vil regeringen i løbet af perioden udarbejde en ny life science-strategi.

3.5 Uddannelse

Regeringen anser uddannelse som grundstenen i et stærkere Danmark. Uddannelser skaber muligheder for den enkelte og en stærkere fremtid for os alle. Gode uddannelser er afgørende, hvis Danmark skal have et stærkt velfærdssamfund, og hvis vi skal kunne udvikle nye løsninger og teknologier i fremtiden og samtidig producere dem herhjemme.

Men der er også udfordringer og uhensigtsmæssigheder i vores uddannelsessystem. Næsten 45.000 unge er hverken i uddannelse eller job. Søgningen er for lav til erhvervsuddannelser, velfærdsuddannelser og nogle af de fag, der er mest efterspurgt i erhvervslivet. På mange uddannelser vil fagligheden kunne styrkes ved mere tid til fordybelse, flere undervisningstimer og mere underviserkontakt.

Regeringen vil åbne nye muligheder, sikre sammenhæng og samlet set investere flere midler i undervisning og uddannelser. Så flere mennesker fremover vil møde endnu bedre, fagligt stærke og mere relevante uddannelser med plads til udvikling, trivsel og dannelse.

Regeringen vil fremtidssikre det danske uddannelsessystem med mere frihed, fleksibilitet og sammenhæng mellem alle uddannelsesniveauer, videreuddannelserne

og arbejdsmarkedet i hele landet og gennem hele livet. Man skal kunne uddanne, omskole og opkvalificere sig gennem et helt arbejdsliv, så man ikke er låst fast af det uddannelsesvalg, man træffer som ung.

Regeringen mener, at der – særligt i folkeskolen – er opstået en ubalance mellem det boglige indhold over for det praktiske og kreative indhold. Det kan være med til at anspore størstedelen af eleverne til at vælge det almene gymnasium, hvilket medfører et mere ensporet uddannelsessystem, som ikke altid gavner hverken den enkelte eller samfundet.

Regeringen vil skabe en stabil og fremsynet udvikling af uddannelsessystemet gennem samarbejde og inddragelse af relevante aktører. Dette skal sikre en uddannelsesreform, der fastholder og styrker de positive udviklinger, men som samtidig for alvor tager favntag med de uløste problemer.

Regeringen vil:

- Skabe et uddannelsessystem, der fra folkeskolen til de videregående uddannelser giver alle børn og unge de bedste forudsætninger for at begå sig videre i livet, herunder med et bredt kendskab til deres egne evner, deres ønsker og til de muligheder, arbejdslivet byder på.

Det kræver en gennemgribende forandring, der skaber et mere varieret uddannelsesudbud, hvor der er en bedre balance mellem bogligt, kreativt og praktisk indhold samt flere muligheder for mesterlære og erhvervspraktik.

Regeringen ønsker en markant styrkelse af erhvervsuddannelserne sådan, at flere unge vælger erhvervsskolerne fremfor det almene gymnasium. Hvis man vil arbejde med at forbedre vores klima og miljø, er det på mange måder oplagt at vælge en faglært uddannelse. Det skal aktivt indarbejdes i erhvervsskolerne. Regeringen vil investere i, at erhvervsskolerne har det rette udstyr, de rette lærerkompetencer og fokus på arbejdsmarkedets behov, herunder i forhold til den grønne omstilling. Regeringen vil se på de økonomiske styringsmodeller, der er på de forskellige ungdomsuddannelser med henblik på at skabe mere lige vilkår mellem f.eks. de almene gymnasier og erhvervsskolerne. Desuden vil regeringen se på mulighederne for at skærpe adgangen til de gymnasiale uddannelser. Et yderligere element kan være at samplacere en række ungdomsuddannelser.

- Skabe bedre muligheder for at videreudanne sig gennem livet, hvis man tager en erhvervsuddannelse. Det skal være lettere for en faglært at tage en relevant videregående uddannelse uden krav om gymnasial uddannelse først. Det kan f.eks. være ved at reservere et antal pladser hertil eller lignende initiativer.

Desuden vil regeringen overveje modeller for at stille nye krav til arbejdsgiverne om at oprette lærepladser.

Overveje en dimensionering af udvalgte videregående uddannelser, så de bedre matcher efterspørgslen på arbejdsmarkedet. Regeringen ønsker at give unge bedre muligheder for at få merit, hvis man skifter studie til en anden videregående uddannelse. Ligeledes skal erhvervs erfaring kunne fylde mere i merit.

Etablere nye fleksible uddannelsesveje på universiteterne ved at omlægge op imod halvdelen af kandidatuddannelserne til 1-årige kandidatuddannelser med et tydeligt arbejdsmarkedssigte og ved at oprette flere erhvervs-kandidatuddannelser. Omlægningen skal gå hånd i hånd med, at kvaliteten på uddannelserne løftes med mere undervisning, mindre hold og bedre vejledning.

Der skal samtidig være bedre efteruddannelsesmuligheder for de, der har taget den nye 1-årige kandidatuddannelse, så de har mulighed for at tilegne sig ny viden og nye kompetencer, herunder med en garanti for at kunne vende tilbage til universitetet og dygtiggøre sig efter to års beskæftigelse.

Dimensionering og øget brug af merit skal ses i sammenhæng med omlægningen af kandidatuddannelserne.

Regeringen lægger vægt på, at dem, der kender uddannelserne og arbejdsmarkedets behov, involveres i, hvordan reformen implementeres. Derfor vil universiteter, erhvervsliv, studerende mv. aktivt blive involveret i udarbejdelsen af den nye kandidatuddannelse. Arbejdet tilrettelægges, så de første hold kan dimittere i 2029.

- Foreslå, at det på videregående uddannelser fremover alene bliver muligt at modtage SU til normeret studietid og have maksimal SU-klipramme på 58 klip. Muligheden for SU-slutlån udvides samtidig, og det undersøges, om der er behov for at indføre udvidede dispensationsmuligheder til f.eks. udsatte enlige forsørgere, studerende, der modtager handicaptillæg eller lignende. Regeringen vil parallelt hermed gennemføre en samlet analyse af hele SU-systemet. Analysen skal vise veje til at fremtidssikre SU-systemet, herunder belyse om det kan indrettes sådan, at det i højere grad fremmer den sociale mobilitet, et internationalt konkurrencedygtigt uddannelsesmiljø mv.
- Det direkte provenu af ændringerne på universitetsuddannelserne reinvesteres i uddannelsessystemet.
- Regeringen ønsker, at der etableres 500-1.000 nye studiepladser på engelsksprogede erhvervs-kandidatuddannelser målrettet områder med høj efterspørgsel på arbejdskraft.
- Regeringen vil endvidere i dialog med universiteterne søge at øge antallet af internationale studerende inden for afgrænsede områder, hvor danske virksomheder efterspørger højtuddannet arbejdskraft. Det skal ske med respekt for tidligere indgåede politiske aftaler, herunder på SU-området.
- Indføre et nyt optagesystem for de videregående uddannelser med bedre adgang via kvote 2, så karakterkrav kan suppleres af andre tiltag som f.eks. en test eller andre kriterier, som uddannelsesinstitutionerne fastlægger.
- Styrke mulighederne for opkvalificering og efteruddannelse gennem hele arbejdslivet, f.eks. undersøges muligheden for at etablere en "uddannelses-konto", som den enkelte kan trække på gennem livet. Dette drøftes med arbejdsmarkedets parter og skal ses i sammenhæng med de muligheder, der følger af overenskomsterne.

Der nedsættes et ekspertudvalg, der skal bidrage med viden om barrierer for uddannelse gennem hele arbejdslivet.

- Tilbageerulle aftalen om elevfordeling fra juni 2021, så kriteriet om forældres indkomst i elevfordelingen på gymnasier ikke længere er gældende. Der skal i stedet fordeles efter transporttid. Regeringen vil gå videre med de tiltag, der sigter efter, at gymnasier i de mindre befolkede områder ikke lukker. Regeringen vil præsentere en ny model, der modvirker en skæv elevsammensætning især i de større byer.
- Videreføre aftalen om udflytning af uddannelser, men justere den sådan, at uddannelserne til sygeplejerske, pædagog, lærer og socialrådgiver ikke er omfattet af udflytningen.

Folkeskole og børn

Regeringen vil sætte folkeskolen fri sådan, at det åbenlyst vigtigste kommer i fokus – de basale færdigheder, børnenes udvikling, dannelse og trivsel, samt at skolen forbereder børnene på at tage en ungdomsuddannelse eller lære et håndværk.

Regeringen mener, at folkeskolens udfordringer og mulige løsninger fortsat skal udvikles i samarbejde med parterne bag 'Sammen om skolen'.

Sammen med frisættelsen af skolen vil regeringen foreslå muligheden for lokalt at konvertere understøttende undervisning til f.eks. kortere skoledage. Frigjorte midler som følge af en sådan omprioritering geninvesteres i folkeskolen til f.eks. to-voxsordeninger, elevpulje målrettet til at løfte udsatte elever mv.

Som led i partnerskabet ønsker regeringen at drøfte emner som f.eks. rammer og forventninger for samarbejdet mellem skole og hjem, samt hvordan den fortsatte brug af digitale virkemidler i undervisningen kan understøttes på en måde, hvor børn ikke tilbringer det meste af deres skoledag bag en skærm.

Regeringen vil tage initiativ til en ny betænkning for pædagogisk udvikling – "Den Grønne Betænkning". Det skal starte den pædagogiske samtale og udvikling i institutioner, skole, SFO, fritidshjem og klub – og i samfundet som helhed.

3.6 Trivsel

Et godt liv starter med et godt børneliv. Alle børn skal gives en tro på egne evner, livsmod og karakteregenskaber, som sætter dem i stand til at forme deres eget liv såvel som at præge de fællesskaber, de indgår i.

Det forudsætter gode rammer for børn og unge – i familien, fritidslivet, lokalsamfundet og i daginstitutioner, skoler og fritidstilbud. Rammer, som både sikrer den nødvendige læring – fagligt, såvel som socialt – og som samtidig giver plads til børns frie leg og mulighed for at stå i egen ret.

For selvom langt de fleste børn og unge har det godt, så oplever vi samtidig en bekymrende stigning i antallet, der ikke føler sig godt tilpas. Som f.eks. er ensomme eller mistrives. Vi skal have knækket kurven og fundet nye løsninger. Der er ingen enkle svar – men brug for en grundlæggende overvejelse og diskussion af, hvordan vi sikrer et stærkere fundament i vores børn og unge.

Rettesnoren for regeringens børne- og ungepolitik er trivsel, myndiggørelse og livsmod. Vi skal styrke robustheden og selvtilliden hos vores unge. For vi har en dygtig, fantastisk og engageret ungdom i Danmark. Al den kraft skal vi have sat meget

bedre i spil i alle lag af vores samfund. Så de unge også kan se værdien i deres unikke bidrag og indgå i de mange fællesskaber, der udgør fundamentet i samfundet – og for mange også fundamentet i et godt liv.

Regeringen vil:

- Nedsætte en kommission for det gode børne- og ungdomsliv, der skal foreslå anbefalinger til, hvordan mistroivsel og sårbarhed kan forebygges og afhjælpes, samt hvordan robusthed og myndiggørelse styrkes. Kommissionen skal også se på indflydelsen fra sociale medier og andre større samfundstendenser.
- Indkalde til en trepartsaftale om de næsten 45.000 unge, der i dag hverken er i gang med en uddannelse eller er i arbejde. Regeringen ønsker at samle alle ansvarlige kræfter i samfundet om at finde nye veje og løsninger, der reelt kan hjælpe de unge ind på et nyt spor. Løsningerne skal bl.a. findes ved, at de unge får bedre mulighed for at være en del af samfundets forpligtende fællesskaber. Værdisættet i forslaget om en borgerpligt kan indgå aktivt – herunder kan det overvejes, om Forsvarets unikke muligheder for at løfte unge mennesker kan indgå som en del af tiltagene. Det er særskilt vigtigt for regeringen, at ingen unge efterlades uden fremtidsperspektiv. Aftalen skal give flere unge en hurtig og nem vej ind i arbejdsfællesskabet, mens andre unge har brug for hjælp til at gennemføre en uddannelse.
- Gennemføre en større satsning på fritidsjob og mindske barrierer sådan, at unge mennesker får bedre mulighed for at tage et fritidsjob og derigennem oplever at være på en arbejdsplads med alle de erfaringer, det giver.
- Udarbejde en hvidbog med initiativer, der kan beskytte børns færden på internettet, herunder afsøge muligheden for at indføre en digital børnebeskyttelseslov eller lignende.

Regeringen noterer sig, at der ikke længere er flertal bag forliget om Togfonden. Regeringen vil afklare prioriteringen af de konkrete projekter og drøfte den med Folketinget. Regeringen har besluttet, at forbindelsen over Vejle Fjord ikke gennemføres – de ca. 6 mia. kr. herfra reserveres til en fond, der f.eks. kan gå til at løfte børn eller klima.

3.7 Værdighed

Et samfund skal i høj grad vurderes på, hvordan de allermest udsatte behandles. Der er desværre grupper af mennesker, som i dag lever et marginaliseret liv, hvor de er klemte af et system, som de ikke kan finde rundt i. Og som er langt fra at kunne stå på egne ben. De er ikke mange, men de lever liv, som er milevidt fra det store flertals hverdag.

Der er en særlig gruppe af meget socialt udsatte borgere, f.eks. hjemløse, psykisk sårbare og mennesker med massive misbrugsproblemer, der har behov for at blive mødt af en helt anden indsats og et helt andet menneskesyn, end de mødes med i dag. Det handler om, at vi som samfund skal rumme de borgere, der af mange forskellige grunde lever deres liv på kanten.

Derfor ønsker regeringen at tage livtag med de svære dilemmaer – også dem, hvor løsningerne ikke kan findes med et snuptag – og lægge grundstenene til en ny

politik for de allermest udsatte. En politik, hvor de mødes med værdighed og på en måde, hvor vi tager langt bedre hånd om dem, som har allermest behov for det.

De mest udsatte skal fremover helt ud af beskæftigelsessystemet. I stedet skal de have en bredt funderet indsats med afsæt i det enkelte menneskes konkrete udfordringer. Målet skal være at styrke deres muligheder for et bedre og mere værdigt liv og skabe en vej ind i fællesskabet.

Regeringen vil:

- Sikre en bedre socialfaglig indsats for de allermest socialt udsatte borgere og nytænke deres møde med offentlige institutioner og sagsbehandlere, så det i langt højere grad sker på deres egne præmisser.
- Forlænge og forbedre det sociale frikort. Samt udvikle nye initiativer, der adresserer de særlige udfordringer, vi som samfund har med at give en værdig tilværelse for den lille gruppe af danskere, der ikke passer ind i de almindelige systemer.
- Følge op på evalueringen af ordningen med lægeordineret heroin og gennemføre tiltag, der giver mulighed for at tænke i nye indsatser, der kan sikre mere værdighed for f.eks. mennesker med massive misbrugsproblemer.
- Nedsætte en arbejdsgruppe om levevilkårene for personer, der sælger sex.
- Gennemlyse ordningerne for medicintilskud til forskellige grupper med henblik på, at socialt udsatte og børn og unge i udsatte familier mv. får den nødvendige medicin.
- Forenkle reglerne for digital fritagelse, så ældre og socialt udsatte lettere kan blive fritaget for digital selvbetjening og dialog med det offentlige.
- Afdække, om reglerne i sygedagpengesystemet virker efter hensigten, så meget alvorligt syge ikke udsættes for arbejdsprøvning mv. Regeringen har som klart sigte i en kritisk reformgennemgang på sygedagpengeområdet at se nærmere på de problematikker med borgere, der kommer i klemme, som påpeges af sygemeldte, kommuner og andre aktører.
- Bekæmpe hjemløshed. Det er et af velfærdssamfundets skyggesider, at vi til stadighed har problemer med hjemløshed. Også blandt unge. Regeringen vil bl.a. udbrede Housing First-tilgangen på hjemløseområdet.
- Fortsætte indsatsen for, at udsatte børn får bedre og tidlig hjælp og understøtte, at barnets lov implementeres.

3.8 Vækst

Regeringen vil arbejde for gode vækst- og konkurrencevilkår for erhvervslivet og fremme udenlandske investeringer i Danmark. Regeringen vil derfor understøtte eksisterende og nye styrkepositioner.

Danmark er et eksportorienteret land, og vores velstand er i høj grad skabt af at afsætte varer og tjenesteydelser verden over. En stærk evne til at begå sig på de internationale markeder fordrer, at vi fortsat udvikler vækst- og konkurrencevilkå-

rene for erhvervslivet. Og at vi for nye iværksættere fremmer udenlandske investeringer i Danmark samt skaber god adgang til relevant, kvalificeret arbejdskraft under ordnede forhold. Det skal ske samtidig med, at arbejdet med offentlig digitalisering fortsætter, og at der skabes gode muligheder for, at flere vækstvirksomheder slår rødder og bliver store arbejdspladser i Danmark.

Regeringen vil:

- Fremlægge en iværksætterstrategi, der styrker iværksætteri i hele Danmark. Regeringen ønsker at gøre det lettere for danskerne at investere i iværksættervirksomheder, mere attraktivt at være iværksætter uanset køn og lettere at tiltrække kapital. Regeringen vil herunder afdække mulige definitioner af iværksættervirksomheder med henblik på at vurdere, om der hensigtsmæssigt kan etableres en konkret definition. Der afsættes 300 mio. kr. til strategien.
- Tage initiativ til, at ATP i endnu højere grad kan investere i dansk iværksætteri, start-up-virksomheder mv.
- Lette adgangen til udenlandsk arbejdskraft, så længe ledigheden er lav. Regeringen vil derfor gøre den indgåede aftale om styrket international rekruttering permanent. Samtidig forstærkes indsatsen mod social dumping.

I tillæg hertil vil regeringen indføre en ny ordening med lavere beløbsgrænser for certificerede virksomheder, der er omfattet af ordnede løn og arbejdsvilkår. Der vil blive sat en årlig kvote på antallet af tilladelser. Det vil under ordnede forhold give adgang til ny arbejdskraft, og ordningen vil blive evalueret inden for to år. Regeringen vil derudover sikre hurtigere og mere effektiv sagsbehandling i Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) og afsætte midler hertil på finansloven.

- Etablere et nyt erhvervsstøttesystem, herunder gennemføre en ny prioritering i erhvervsstøtten, der skal bidrage til at øge den strukturelle beskæftigelse med yderligere 4.000 fuldtidspersoner.

Erhvervsstøtten skal fortsat være et vigtigt værktøj til at fremme grøn vækst, innovation og konkurrenceevne på udvalgte områder. Ændringerne skal ske på baggrund af anbefalinger fra "Ekspertudvalget for fremtidens erhvervsstøtte" og med virkemidler, som giver bedre vilkår for erhvervslivet bredt set.

Regeringen vil herudover sanere erhvervsstøtten for 2 mia. kr. Heraf anvendes ½ mia. kr. til at nedsætte bo- og gaveafgiften ved generationsskifte af erhvervsvirksomheder fra 15 pct. til 10 pct., og ½ mia. kr. anvendes til at skabe en ny model for værdiansættelse. Endvidere anvendes 1 mia. kr. bl.a. til et F&U-fradrag.

- Annullere den planlagte skatteforhøjelse på løbende beskatning af selskabers ejendomsavancer (lagerbeskatning). Regeringen annullerer dermed en skattestramning for ca. 1 mia. kr. årligt.
- Understøtte og udvikle danske styrkepositioner som f.eks. life science, søfart og forædlede fødevarer – samtidig med, at vi fremmer opbygningen af nye, som f.eks. miljø- eller velfærdsteknologi. På ryggen af et fundament af gode, generelle rammevilkår skal det ske målrettet gennem brug af vækstplaner.

Der udarbejdes en samlet globaliseringsstrategi for dansk erhvervsliv i erkendelse af eksporterhvervenes centrale rolle for det danske samfund.

- Udvikle og fastholde Danmark som et digitalt foregangsland og udstillingsvindue. Digitalisering skal bruges til at skabe værdi for borgere, virksomheder, vores personale i den offentlige sektor og for landet som helhed. Derfor vil regeringen fortsætte de ambitiøse investeringer i digitalisering og automatisering på tværs af både den offentlige og private sektor. Samtidig skal vi sikre, at alle kan være med, uanset hvilke digitale kompetencer man besidder.
- Aktivt arbejde for at mindske mængden af byrder på erhvervslivet. Vi vil eksempelvis fortsætte arbejdet med Automatisk Erhvervsrapportering, der skal understøtte, at erhvervslivet og samfundet kan realisere det fulde potentiale på op mod 3 mia. kr. årligt ved digitalisering af bogførings- og regnskabsprocesser.
- Sikre endnu bedre samarbejde mellem myndigheder og erhvervsliv. Målet er at udfærdige en konkret plan for at nedbringe antallet af fejl, sikre mindre unødigt bureaukrati og bedre planlægning. En del af dette arbejde skal indebære, at myndigheders kontrol og tilsyn med virksomheder i højere grad målrettes de virksomheder, hvor risikoen for omgåelse af reglerne og snyd vurderes størst. Virksomheder, der efterlever reglerne, skal i langt mindre grad udsættes for kontrol og have vejledende kontrol. Målet er en samlet lettelse af byrderne på erhvervslivet.
- Have fokus på at undgå utilsigtet overimplementering af EU-regler. Vi skal fortsat gennemføre de EU-regler, vi er forpligtet til, men samtidig have et systematisk fokus på implementering af erhvervsrettet EU-lovgivning, så vi undgår unødigt restriktive regler til skade for danske virksomheder og arbejdspladser. Det sker med øje for eksempelvis klima og miljø. Arbejdet i Erhvervslivets EU- og Regelforum med deltagelse af erhvervsorganisationer og særligt sagkyndige, som kan rådgive om gennemførelsen af erhvervsrettet EU-lovgivning, fortsættes.
- Give udlandsdanskere, der har etableret sig i udlandet, samme muligheder for at tage deres familie med til Danmark som udenlandske arbejdstagere, der kommer til Danmark for at arbejde. Det skal ses i lyset af, at danskere, som rejser ud i verden, bidrager til innovation og til et stærkt dansk erhvervsliv.
- Regeringen vil følge op på anbefalingerne fra ekspertarbejdsgruppen om demokratiske virksomheder.

4. Ambitiøs klimahandling

Klimakrisen er vor generations største udfordring.

Regeringen sætter med dette regeringsgrundlag de mest ambitiøse klimamål for Danmark nogensinde.

Verden er på vej mod temperaturstigninger, der langt overstiger målet for Paris-aftalen, og vi mærker allerede, at klimaet forandrer sig.

Samtidig står vi midt i en natur- og biodiversitetskrise. Plante- og dyrearter uddør hurtigere end nogensinde, og naturudfordringerne er massive og globale.

På trods af den markante indsats for at modvirke klimaforandringerne er det samtidig ansvarligt at sikre Danmark bedre mod oversvømmelser og ekstremt vejr, som vi desværre allerede må forvente. Regeringen vil derfor udarbejde en national klimatilpasningsplan, som understøtter, at de nødvendige indsatser iværksættes rettidigt, samt sikre at indsatsen organiseres bedst muligt.

Regeringen vil træffe de fornødne beslutninger, der bringer Danmark helt i mål med reduktionsmålet for 2025 og 2030. 70 pct.-målsætningen skal bl.a. nås ved at realisere land- og skovbrugssektorens reduktionsmål svarende til det aftalte i landbrugsaftalen fra 2021.

Det er helt centralt for regeringen at holde tempo og sikre en grundig implementering af de mange tiltag, som er politisk vedtaget, så vi kommer helt i mål. I takt med at målene indfries, er regeringen parat til at sætte nye, ambitiøse mål.

Det er tvingende nødvendigt for både Danmark og for Europa at gøre sig hurtigt fri af fossile brændsler af sikkerhedspolitiske årsager – også af hensyn til priserne på el og opvarmning i danske husstande. Det er regeringens mål, at så mange husstande som muligt kommer væk fra individuelle gas- og oliefyr så hurtigt som muligt, hvilket vil bidrage til at sænke danskernes udgifter til energi i de kommende vintre.

For at understøtte implementering i alle led vil regeringen derfor efter samme model som den nationale operative stab (NOST) nedsætte en national energikrisestab (NEKST).

NEKST skal med inddragelse af relevante samfundsaktører bl.a.:

- Sikre en national koordinering af udrulningen af fjernvarme og andre indsatser, som har til formål hurtigst muligt at nedbringe forbruget af naturgas og erstatte det med vedvarende energi.

- Identificere barrierer for de aftalte ambitioner for skalering af sol og vind på land samt havvind og anbefale regeringen eventuelle tiltag, der kan accelerere udbygningen.
- Understøtte udbygning af elnettet de steder, hvor der allerede i dag er udfordringer med kapaciteten, og bidrage til, at udbygningen er på forkant med elforbruget og produktionen af strøm fra vedvarende energi.

4.1 I mål med 70 pct.-målsætningen

Danmark skal være et grønt foregangsland, der sætter og indfrier ambitiøse klimamål og klimaindsatser og på den måde inspirerer andre lande til at følge med. Det er koblingen af handling på den grønne omstilling og fortsat økonomisk vækst, som vil få andre lande til at kigge til Danmark. Vi skal vise verden, at det er muligt at balancere høje klimaambitioner, konkurrencedygtigt erhvervsliv og social samhængskraft.

Regeringen vil:

- Indfri reduktionsmålet for 2025 – og indfri reduktionsmålet for 2030.
- Sikre, at de drivhusgasreduktioner, der er aftalt politisk, realiseres i praksis.
- Såfremt forudsætningerne ændres, så klimafremskrivningen i 2025 eller senere viser, at 70 pct. målsætningen ikke nås med aftalte konkrete virkemidler, foreslå yderligere konkrete virkemidler, som sikrer, at vi når i mål.
- Arbejde for ambitiøs og omkostningseffektiv klima- og energiregulering i EU, der kan bidrage til indfrielse af 70 pct.-målsætningen og samtidig gøre Europa uafhængig af russisk fossil energi.

4.2 Nye klimamål

Danmark har med vores virksomheder, teknologier og viden en mulighed for og en forpligtelse til at fremme udbredelsen af grønne løsninger i EU og globalt. Regeringen vil arbejde for et ambitiøst 2040-klimamål i EU og fortsætte arbejdet med at indgå grønne strategiske partnerskaber med andre lande. Regeringen vil fortsætte myndighedssamarbejdet med lande verden over om udbredelse af danske erfaringer fra årtiers arbejde med grøn omstilling.

I takt med, at vi selv når 70 pct.-målsætningen, er det naturligt at opstille nye mål, der kontinuerligt kan sikre et højt tempo samtidig med, at vi øger fokus på implementeringen af allerede besluttede initiativer.

Regeringen vil fremrykke målet om klimaneutralitet til 2045. Og sætte et nyt mål om 110 pct. reduktion i 2050 i forhold til 1990.

Regeringen vil foreslå et ambitiøst reduktionsmål for 2035 samt vurdere, om reduktionsmålet i 2030 skal opjusteres yderligere.

Regeringen ønsker at hæve ambitionerne for Danmarks aftryk i verden ved at opstille et mål for den danske klimaeffekt forstået som den internationale klimaeffekt, der følger af den danske eksport af energiteknologi og tjenesteydelser. Der skal i

samarbejde med dansk erhvervsliv skabes et solidt fagligt fundament for målet, inden det behandles politisk.

Regeringen vil nedbringe klimaaftrykket på de offentlige indkøb, herunder også indkøb af transport og opførelse af offentlige bygninger.

Regeringen vil undersøge konsekvenserne af at opsætte et mål for CO₂e-aftrykket for det danske forbrug.

4.3 Vision for fremtidens danske fødevarerproduktion

Danmark er et af de mest intensivt dyrkede lande i verden. Vi producerer fødevarer nok til at brødføde mere end dobbelt så mange mennesker, end vi selv er. Det er godt for verden, og det er med til at skabe eksportindtægter og arbejdspladser.

Vi skal producere fødevarer af høj kvalitet og på en innovativ, bæredygtig og mere klimavenlig måde. Dansk landbrug står allerede stærkt, når det gælder grøn innovation. Det er regeringens ambition, at man fortsat skal udvikle – ikke afvikle – den danske fødevarerproduktion.

I de kommende år står landbruget og fødevarersektoren over for en ambitiøs omstilling på mange områder. Udledningerne skal nedbringes markant, vi skal beskytte drikkevandet bedre, have mere natur og skov samt styrke økologi og den plantebaserede produktion. Regeringen noterer sig, at erhvervet selv har høje ambitioner for den grønne omstilling.

Regeringen vil fremlægge et forslag til klimaafgift på landbruget, når Ekspertgruppen for en Grøn skattereform har fremlagt deres konklusioner. Klimaafgiften skal sikre implementering af udviklingssporet og opfyldelse af det bindende reduktionsmål for land- og skovbrugssektoren på 55-65 pct. i 2030 i forhold til 1990. Regeringen vil bede ekspertudvalget fremlægge forskellige scenarier for at nå dette mål på linje med de anbefalinger udvalget fremlagde i forbindelse med CO₂e-afgiften på industri, herunder hensyntagen til at modvirke udflytning af produktion, inddrage internationale erfaringer og muligheden for at lægge CO₂e-afgift på slutforbruget som et muligt virkemiddel.

Afgiften skal udformes på en måde, hvor erhvervet understøttes, således at erhvervets konkurrenceevne ikke forringes, og der dermed ikke flyttes arbejdspladser ud af landet samlet set. Implementeringen sker dermed i tråd med det, som et bredt flertal i Folketinget stod bag med klimaloven fra 2020: "Indfrielsen af Danmarks klimamål skal ske så omkostningseffektivt som muligt under hensyntagen til både den langsigtede grønne omstilling, bæredygtig erhvervsudvikling og dansk konkurrencekraft, sunde offentlige finanser og beskæftigelse, samt at dansk erhvervsliv skal udvikles og ikke afvikles."

Reduktionerne skal realiseres med fokus på at gå fra udvikling til implementering af de udviklingsspor, som er sat i gang med landbrugsaftalen. Her blev der peget på et samlet potentiale for reduktioner på 5 mio. ton CO₂e i 2030 fra brun bioraffinering, håndtering af gylle og gødning, fodertilsætningsstoffer, fordobling af det økologiske areal og yderligere udtagning af lavbundsjord. Dette potentiale er på toppen af de allerede aftalte reduktioner på ca. 1,9 mio. ton CO₂e, hvor virkemidlerne allerede er besluttet med aftalen fra 2021. Regeringen vil have fokus på at få disse virkemidler implementeret hurtigst muligt.

Derfor skal der investeres i den grønne omstilling, fødevarereproduktionen og dets konkurrenceforhold. Dansk fødevarereproduktion skal være et eksempel til efterlævelse for andre landes omstilling af landbruget, og derfor skal det sikres, at produktionen ikke bare flyttes ud af landet. Derfor skal provenuet fra afgiften direkte føres tilbage til landbruget, så erhvervets omstilling understøttes. Og regeringen ønsker derudover at bruge en del af Grøn Fond på yderligere investeringer i teknologi i landbrugets grønne omstilling.

Hvis vi skal lykkes med at omstille og udvikle dansk landbrug, kræver det, at vi ser alle indsatserne og udfordringerne i en sammenhæng.

Regeringen vil derfor nedsætte et partnerskab med landbrug, fødevarerektor, naturorganisationer, forbrugerorganisationer og kommuner, som skal komme med oplæg til en samlet visionsplan for dansk landbrug.

Partnerskabet skal komme med sine anbefalinger ultimo 2023 med henblik på, at der i første halvår 2024 kan laves en samlet visionsplan for dansk landbrug. En samlet visionsplan skal ligeledes adressere de samlede mål for arealanvendelsen i Danmark til landbrug, natur, udbygning af vedvarende energi mv.

Udover behovet for at aftale nye initiativer for fødevarererhvervet vil regeringen have et stort fokus på implementeringen af landbrugsaftalen. Herunder udtag af lavbundslande, som går for langsomt.

4.4 Havplan og udvikling af det danske fiskerierhverv

Regeringen vil fremlægge en ny opdateret havplan, med en ambition om 10 pct. strengt beskyttet og 20 pct. beskyttet hav. Havplanen vil være økosystembaseret, basere sig på havstrategien og bl.a. indeholde en nærmere definition af de 20 pct. beskyttet hav, hvor regeringen forudsætter, at der er sameksistens mellem havvind, fiskeri og de nødvendige hensyn til natur og biodiversitet.

Det danske fiskerierhverv er udfordret, og der er brug for en fornyet dialog og udarbejdelse af en samlet vision for et bæredygtigt fiskeri i Danmark, både i forhold til miljø, økonomi og mulighederne for at fastholde og udvikle arbejdspladser i landdistrikterne. Derfor forlægges den åbne kystfiskerordning i 2023, så den kan blive indtænkt i Fiskerikommissionens arbejde. For rettidigt at kunne foretage de relevante ændringer, fremrykkes deadline for kommissionen til den 1. oktober 2023 som basis for yderligere diskussion om erhvervet, der også skal omfatte udfordringerne ved et eventuelt trawlforbud i Bælthavet.

4.5 Mere dansk skov

Regeringen vil fremlægge en ambitiøs skovplan med et mål om etablering af 250.000 hektar ny skov i Danmark. Etablering af ny skov bidrager væsentligt til at nå klimaneutralitet og på sigt nettonegative emissioner.

Skovplanen skal sikre størst mulig synergi og afvejning mellem de mange formål med ny skov, identificere centrale aktører og allerede eksisterende fonde samt tænke i virkemidler.

Det skal ske sideløbende med udarbejdelsen af visionsplanen, hvor der bl.a. skal være fokus på at komme i gang med den private skovrejsning. Skovplanen og

skovrejsning finansieres af Grøn Fond, idet der tilstræbes så stort et bidrag som muligt fra private aktører og eksisterende tilskud.

4.6 Øge udbygningen af vedvarende energi og omstilling væk fra fossil opvarmning

Vi skal gøre os hurtigere fri af russisk gas og sætte turbo på den grønne omstilling med mere vedvarende energi. Nordsøen og Østersøen skal være grønne kraftcentre, der leverer grøn strøm til resten af Europa. Unødigt bureaukrati og en uhenigtsmæssig opgavefordeling må ikke stå i vejen for hurtig og effektiv udbygning af vedvarende energi.

Regeringen vil:

- Afkorte sagsbehandlingstiden for etablering af vedvarende energi, så den ikke sættes på pause på grund af bureaukrati. Herunder vil regeringen se på, om der kan etableres smidigere modeller for udbygning af havvind samtidig med, at samfundet sikres en rimelig del af indtægterne fra energiudvindingen på land og til vands – eventuelt i form af en opdateret koncessionsmodel. Regeringen vil også fremme samarbejde i Nordsø- og Østersøregionerne om en hurtigere og koordineret udbygning med nødvendig infrastruktur til fremme af grøn omstilling og havvind.
- Igangsætte en analyse af, om den nuværende opgavefordeling mellem statslige myndigheder, regioner og kommuner kan effektiviseres, med henblik på at sikre højt tempo i udbygningen af vedvarende energi på land. Her vil regeringen arbejde for, at staten kommer til at spille en aktiv rolle i planlægningen af energiparker som supplement til den kommunale planlægning af vedvarende energiprojekter. Udbygningen af energiparkerne skal være markedsdrevet og varetages af private aktører.
- Regeringen opfatter fremtidens energisystem som kritisk infrastruktur. Ved udbygningen af vedvarende energi og det danske elnet skal der derfor stilles krav om de mest sikre og bæredygtige løsninger på markedet. Der skal sikres øget bæredygtighed i udbuddene under iagttagelse af principperne i EU's taksonomi for miljømæssig bæredygtighed og de danske klimamålsætninger samt redskaber som ESG- og livscyklusvurderinger. En særlig udfordring bliver at skabe sikre, stabile og bæredygtige forsyningskæder til hele den grønne omstilling fra Europa og ligesindede lande. Regeringen vil derfor engagere sig helhjertet i udviklingen af en ny europæisk industripolitik med dette formål.
- Øge afkoblingspuljen finansieret af Grøn Fond, så der frem mod 2030 er midler til at fremme danskernes afkobling fra gasnettet ved at afløfte udgiften på ca. 8.000 kr., som det statslige gasdistributionsselskab Evida opkræver ved afkobling fra nettet.
- Sikre et stærkt fokus på energieffektivisering af både private hjem, virksomheder og offentlige bygninger.
- Igangsætte en udbygningsplan af elnettet og afdække tiltag til at understøtte rettidige og effektive investeringer i elnettet. Regeringen vil undersøge, om der er behov for yderligere tiltag til at udnytte elnettet mere effektivt, herunder bl.a. via et mere fleksibelt elforbrug. Dette arbejde tager afsæt i indsatsen i NEKST og kan afstedkomme ændret netregulering.

- Etablere partnerskabet 'Sammen om klimaet', der skal understøtte en accelereret klimahandling på tværs af stat, kommuner og regioner, civilsamfund og erhvervsliv med vægt på det borgerrettede.
- Øge produktionen af biogas, så Danmark hurtigere kan fortrænge russisk naturgas. Herunder så vidt muligt fremrykke de aftalte udbud.

4.7 En grønnere transport

Regeringen ønsker at fremskynde udviklingen af grøn transport i Danmark frem mod 2030.

Regeringen vil:

- Belyse effekterne af aftalen om grøn omstilling af vejtransporten med henblik på at gøre den mere effektiv i lyset af teknologiudviklingen. Her skal mulighederne for at øge ambitionerne på antallet af rene elbiler undersøges.
- Sætte yderligere handling bag fremme af nulemissionslastbiler med afsæt i puljen til drivmiddelinfrastruktur til tung vejtransport fra Infrastrukturforliget i 2021. Det skal f.eks. fremme omlægning af flåder og opsætning af lade-standere.
- Indføre en passagerafgift på flyrejser på gennemsnitligt 100 kr. Provenuet herfra anvendes bl.a. til tiltag for lufthavnene og områderne omkring, finansiering af den grønne indenrigsrute samt en forhøjet ældrecheck.
- Gøre det muligt at etablere en grøn indenrigsrute i 2025 og senest i 2030 fuld grøn indenrigsflyvning finansieret af passagerafgiften samt øge tempoet i omstillingen af den tunge transport samt søfart og luftfart bl.a. ved at fremme elektrificering og grønne brændstoffer.

4.8 Natur og biodiversitet

Regeringen vil indføre en samlet lov om natur og biodiversitet med mål og virkemidler for et grønnere Danmark. Målet er at bidrage til EU's biodiversitetsstrategi for 2030, som har som mål, at 30 pct. af EU's areal til lands og til havs skal være beskyttet natur, hvoraf 10 pct. skal være strengt beskyttet natur. Målsætningerne skal udarbejdes under hensyntagen til den samlede arealanvendelse i Danmark, herunder sameksistens med landbrug og udbygning med vedvarende energi. Målsætningerne skal endvidere tænkes sammen med en ny havplan.

De politiske indsatser skal hvile på et fagligt grundlag, hvor der i udgangspunktet inddrages vurderinger fra mere end én faglig kilde. Indsatserne skal prioriteres, så der skabes mest miljø- og natureffekt for de afsatte ressourcer.

Drikkevandsbeskyttelse

Vi har noget af verdens bedste vand. Og det skal vi trygt kunne drikke. Det er fuldstændig naturligt for os danskere at åbne for vandhanen og drikke vandet. Uden smag af klor, og uden at det er pakket ind i plastik. Sådan skal det også være i fremtiden.

Regeringens vision indebærer, at vi skal passe bedre på disse arealer. Det kunne f.eks. være ved øget økologi eller omlægning til natur.

Men det går alt for langsomt med at beskytte arealerne. Særligt i de boringsnære områder. Regeringen vil derfor straks tage initiativ til en akut plan for at beskytte boringerne (BNBO-områder), hvor vi skal sikre, at alle parter gør en stor indsats, og der er incitament til at omstille. Der har ikke været den ønskede fremdrift fra især kommunalt hold, hvilket er nødvendigt for at komme i mål som aftalt.

Herudover skal vandselskaberne have bedre muligheder for at sikre grundvand i deres områder. Det skal således undersøges, om der kan gives bedre mulighed for eksempelvis lange afskrivningsperioder og lån. Drikkevandsfonden skal forøges som led i at løse denne opgave.

På længere sigt er der brug for at gøre mere. Ifølge DANVA er der i dag udfordringer ved op imod 200.000 hektar. Der er dog brug for betydelig mere viden om det eksakte behov for beskyttelse af grundvandet. Regeringen vil derfor igangsætte en kortlægning af de 640.000 hektar, der i dag er udpeget som indsatsområder, med henblik på at beskytte drikkevandet.

Beskyttelsen skal tænkes sammen med etablering af natur på dele af de nævnte arealer. Det skal samtænkes med, at der skal sættes fart på udtagning af 100.000 hektarer lavbundsjord og randarealer, som blev aftalt med landbrugsaftalen fra 2021.

Vandmiljøet

Danmark skal leve op til vandrammedirektivet, som det er aftalt i aftalen om grøn omstilling af dansk landbrug.

Plastforurening

Der skal gennemføres en plasthandlingsplan med det mål at få nedbragt plastik i den danske natur.

Miljø

Regeringen vil gennemføre oprensning af generationsforureninger i overensstemmelse med aftalen herom. Desuden skal sikres konkret opfølgning bag den allerede besluttede nationale handlingsplan for at afværge, inddæmme og oprense PFAS-forureninger.

Regeringen vil arbejde for et forbud mod PFAS-stoffer på EU-plan og tage initiativer til begrænsning af brugen i Danmark, ligesom regeringen vil sikre mindre brug af farlige kemikalier, herunder i forbrugsvarer.

Spildevandsektoren i Danmark er på mange måder i god gang med den grønne omstilling, men der kan gøres mere. Det skal identificeres, hvor det vil give bedst miljømæssig effekt at investere i udvidelse af kapaciteten i rensningsanlæg, så større vandmængder bedre håndteres, og antallet af overløb nedbringes.

Som en del af indsatsen for klimasikring skal der sættes skub i etableringen af minivådområder, der både kan have en positiv klimaeffekt og samtidig virke som vandparkering ved store regnskyl. Sagsbehandlingen skal gøres mere smidig uden besværlige regler og komplicerede godkendelsesprocedurer, så projekterne bliver ført ud i livet.

Regeringen vil også ændre spildevandsafgiften, så udledning af urensset spildevand fra overløb får en højere afgift end udledning af rensset spildevand. Regeringen vil se på kravene til rensning af spildevandet, så spredning af miljøskadelige stoffer – herunder PFOS/PFAS – minimeres, og gøre det lettere for vandselskaberne at etablere biogas-, pyrolyse-, kalkrensning- og andre grønne løsninger.

Råstofplanlægning

Regeringen vil tage initiativ til en råstofplan, som understøtter en bæredygtig udvinding af sand og grus samt mere genanvendelse af byggematerialer. Det skal sikres, at vi har tilstrækkelige råstoffer til energisektoren og byggeriet – uden at vi sætter naturen og havnaturen over styr.

Naturnationalparker og nationalparker

De 15 besluttede naturnationalparker skal gennemføres, idet lokale kommunalbestyrelser/byråd involveres i parkernes gennemførelse og fremtidige drift. Dispensationsmuligheden fra dyrevelfærdsloven skal evalueres, så dyrevelfærden sikres i naturnationalparkerne.

Der skal etableres lokale bestyrelser med relevant deltagelse efter inspiration fra organiseringen af de fem nationalparker.

Der kan udpeges yderligere op til fem områder, hvor der kan etableres naturnationalparker. Der kan endvidere arbejdes på, at der kan udpeges op til tre yderligere nationalparker, f.eks. Åmosen på Vestsjælland m.fl., for at skabe store sammenhængende naturområder, hvor naturen får prioritet.

4.9 Den globale klimaindsats

Regeringen vil arbejde for, at EU fortsat går forrest i de internationale klimaaftaler. Både når det handler om at begrænse de store udlederes og rige landes globale klimaaftryk – også uden for egne grænser – og om at støtte de mest sårbare lande, der lider under de største tab og skader som følge af den globale opvarmning.

Regeringen vil fremlægge en plan for, hvordan Danmark kan leve op til sin del af de samlede forpligtigelser i de globale klimaaftaler, særligt fra COP15 og COP27, om finansiering til verdens fattigste lande. Det skal undersøges, hvordan risikofulde offentlige midler kan bruges som middel til at gear flere private midler.

5. Beredte i en usikker verden

Den internationale orden er under opbrud, og demokratiske værdier er under pres globalt. Vi skal derfor bruge vores alliancer og vores medlemskab af EU og NATO til at forsvare landes ret til selvbestemmelse, menneskerettigheder og demokrati.

Det gælder ikke mindst i den aktuelle sikkerhedsmæssige situation for Danmark og vores allierede, som er alvorlig og derfor kræver øget politisk opmærksomhed.

Den internationale verdensorden forandres – geopolitisk, økonomisk og militært. Det kræver et tættere samarbejde og en forståelse af, at forhold som handel, klima, migration, teknologi, forskning og udvikling nu i høj grad har at gøre med sikkerhedspolitik. Det kræver lydhørhed og engagement globalt. Og det kræver, at Danmark styrker vores sikkerhed og vedvarende fastholder vores arbejde for at sætte internationale aftryk.

5.1 Styrkelse af dansk forsvar og sikkerhed

Der er krig i Europa. Ruslands angreb på Ukraine har for altid forandret Europa og markant ændret den trussel, vi står over for. Spændingerne i Danmarks nærområder øges. Truslerne ændrer karakter og stiller nye krav til dansk forsvar og beredskab.

Kampen for Ukraines frihed er vores og Europas kamp for frihed. Derfor skal vi stå sammen med vores allierede i kampen for de værdier, som vi i generationer har kæmpet for. Afskaffelsen af forsvarsforbeholdet sendte et klart signal om, at Danmark som land er klar til at løfte sin del af opgaven. Det signal skal vi nu følge til dørs.

NATO er hjørnестenen i Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik. Danmark skal derfor støtte NATOs planer om et styrket forsvar og større evne til afskrækkelse med styrker på højere beredskabsniveau i forsvaret mod truslen fra Rusland.

Med den kommende udvidelse af NATO med Sverige og Finland vil Norden og Østersøregionen få ny og særlig betydning i forsvars- og sikkerhedspolitikken. Danmark har særlige muligheder her og et vigtigt medansvar for de baltiske landes sikkerhed. Det vil regeringen prioritere højt. Samtidig vil Danmark styrke forsvarssamarbejdet med USA og andre nære allierede.

De nye sikkerhedspolitiske udfordringer ses også i Arktis og det høje nord. Målet er stadig, at området vedbliver med at være et lavspændingsområde. I tæt samarbejde med Grønland og Færøerne vil regeringen med det mål for øje styrke tilstedeværelsen og overvågningen i området.

Med afskaffelsen af forsvarsforbeholdet har Danmark nye muligheder for at tage et større ansvar for fred og sikkerhed i Europa. Samtidig styrker samarbejdet dansk erhvervslivs muligheder for vækst og arbejdspladser.

Alt det leder til, at vi skal styrke vores forsvar. Med det nationale kompromis i foråret 2022 tog vi vigtige skridt i den retning. Nu skal vi videre, så Danmark tager hånd om egen sikkerhed og løfter sin del af ansvaret over for vores allierede både i regi af NATO og i regi af EU.

Regeringen vil derfor fremrykke indfasningen af det varige løft af udgifterne til forsvar og sikkerhed til 2 pct. af BNP fra 2033 til 2030 svarende til 4½ mia. kr. mere end forudsat i det nationale kompromis om dansk sikkerhedspolitik. Danskerne bidrager til styrkelsen af vores fælles sikkerhed ved afskaffelsen af en helligdag.

Som en del af det nye forsvarsforlig ønsker regeringen bl.a. at styrke værnepligten og at sikre mere ligestilling mellem mænd og kvinder. Vi vil styrke forskning i f.eks. cybersikkerhed i samfundet og fortsat grøn omstilling af forsvaret. Samtidig skal Forsvarets digitalisering styrkes, og med tæt inddragelse af dansk forsvarsindustri og forskning skal der gennemføres et teknologisk løft, der ruste Danmark til at imødegå fremtidens trusler og udfordringer. Vi skal også fokusere på fastholdelse af medarbejdere i Forsvaret ved at sikre bedre samspil mellem Forsvarets uddannelser og de civile uddannelser.

Vi skal ligesom andre lande sikre, at Danmark indberetter alle relevante udgifter til NATO som led i opfyldelsen af målet, og at vi har et effektivt og velorganiseret forsvar. Som en del af arbejdet med et kommende forsvarsforlig vil regeringen se på Forsvarets samlede organisering og ledelsesstruktur.

Regeringen vil i forbindelse med udmøntning af det kommende forsvarsforlig tænke i den geografiske balance. Nye investeringer og arbejdspladser skal placeres med dette for øje.

Regeringen vil fortsætte Danmarks støtte til Ukraines frihedskamp – økonomisk, militært, humanitært og med trænings- og genopbygningsindsatser. Regeringen vil etablere en fond, der skal sikre en fortsat stærk civil og militær støtte til Ukraine og fastholde Danmark blandt de største bidragsydere relativt til vores størrelse.

Det danske samfund skal gøres mere robust i mødet med fremtidens trusler, udfordringer og kriser. Derfor vil regeringen tage initiativ til at styrke organiseringen og prioriteringen af samfundsberedskab, krisestyring, kritisk infrastruktur og forsyningssikkerhed.

Vi er samtidig en del af en bredere global kamp om indflydelse, viden og ressourcer. Og om selve værdierne bag den internationale retsorden. Sammen med vores partnere og allierede skal vi sikre adgang til kritiske ressourcer, være på forkant med den teknologiske udvikling på f.eks. kvanteområdet og beskytte os mod trusler fra cyberangreb.

Vi skal styrke Udenrigstjenesten og det danske diplomati og dermed sikre Danmark en stærkere stemme globalt. Det gælder både om at udbygge samarbejdet med især ligesindede lande, og det gælder om at fremme indsatsen for at skabe frihed og menneskerettigheder verden over. Og regeringen vil arbejde målrettet for, at Danmark opnår valg til FN's Sikkerhedsråd i perioden 2025-2026.

Frihandel gavner Danmark og er samtidig en vej til at skabe velstand og løfte folk verden over ud af fattigdom. Derfor skal Danmark spille en aktiv rolle for at fjerne handelsbarrierer og skabe øget global samhandel.

Udenrigstjenesten spiller også en afgørende rolle for Danmark som eksportnation. Både på nye og eksisterende markeder og inden for etablerede og kommende styrkepositioner, hvor eksempelvis grøn teknologi og omstilling er århundredets eksportmulighed for Danmark.

Set i lyset af de massive forandringer i det globale landskab, som er sket alene i 2022, vil regeringen lave en ny udenrigspolitisk strategi for, hvordan regeringen ønsker at varetage landets sikkerhedspolitiske, værdipolitiske og økonomiske interesser i verden.

Regeringen vil endvidere fastholde muligheden for, at der i særlige tilfælde kan udnævnes politisk udpegede ambassadører.

5.2 Aktiv stemme i Europa

Der er brug for et stærkere Europa i en usikker verden. De udfordringer, som Danmark og Europa står over for, kræver et stærkt og forpligtende europæisk samarbejde med en engageret dansk stemme.

Regeringen ønsker et handlekraftigt EU, der fokuserer på de mest presserende udfordringer, hvor merværdien af samarbejdet er størst. EU skal i endnu højere grad bruge sine økonomiske muskler til at præge udviklingen omkring os og forsvare europæiske interesser og værdier. Det kræver et indre marked i udvikling, sunde offentlige finanser og en ansvarlig økonomisk politik.

EU skal fortsætte med at være en gevinst for europæerne og danskerne. Ikke blot som et tæt økonomisk samarbejde, men også som en drivkraft for fred og frihed samt en grøn og digital omstilling.

På klimaområdet er det afgørende for regeringen, at Danmark går forrest i EU, så EU kan gå forrest i verden. EU skal hæve barren i den globale klimakamp og vise vejen frem til klimaneutralitet og hurtigere udfasning af fossile brændsler, særligt i transportsektoren.

EU er på nogle områder blevet for afhængig af omverdenen og af enkeltlande. Det risikerer at koste os dyrt og udfordre adgangen til strategisk vigtige materialer og råstoffer. Regeringen vil arbejde for en mere robust handels- og industripolitik, der skaber vækst og velstand, men samtidig understøtter europæisk forsyningssikkerhed og sikrer EU's rolle i morgendagens teknologier – uden at EU lukker sig om sig selv.

EU er mere end et handelssamarbejde. Det er et værdifællesskab, som hviler på et fælles værdigrundlag. Alle medlemslande skal respektere EU's grundlæggende værdier og retsstatsprincippet. Ellers kan EU ikke effektivt forsvare og fremme den frihed og det retsstatsprincip, som er selve grundlaget for EU og for de enkelte landes EU-medlemskab.

Flere lande kan med fordel knyttes tættere til EU. Det gælder ikke mindst Ukraine, som har fået kandidatstatus. Regeringen støtter et EU-medlemskab til Ukraine på

sigt og vil insistere på en åben og meritbaseret udvidelsesproces i håndteringen af nye ansøgere og kandidatlande, herunder Ukraine. Hvis kandidatlande og EU ikke er klar til eventuelle udvidelser, risikerer det at underminere EU's sammenhængskraft.

EU bør også spille en vigtig rolle, når det kommer til at skabe ro ved Europas ydre grænser. Vi må forvente, at de kommer yderligere under pres i de kommende år, og her skal Danmark arbejde for en skærpet indsats i regi af EU-samarbejdet.

Den 1. juli 2025 overtager Danmark formandskabet i EU og skal i et halvt år lede medlemslandenes forhandlinger i Ministerrådet og med Europa-Parlamentet. Det er en stor opgave, som regeringen vil give høj prioritet. Det danske formandskab skal sætte en ambitiøs dagsorden og i tæt samarbejde med de øvrige medlemslande og EU's institutioner levere resultater, der driver EU fremad i tråd med førnævnte principper.

Regeringen vil tage initiativ til en ny europapolitisk aftale og styrke Danmarks europapolitiske indsats frem mod EU-formandskabet i 2025.

Regeringen vil arbejde for, at danske virksomheder kan konkurrere på lige og fair vilkår, ved at alle, både danske og internationale virksomheder, bidrager til finansieringen af velfærdssamfundet. Det inkluderer også de globale tech-giganter.

Regeringen vil aktivt styrke indsatsen for en effektiv og fair selskabsbeskatning og arbejde internationalt for at imødegå skatteunddragelse samt skattely og hvidvask. Regeringen vil presse på for en effektiv gennemførelse af den globale aftale om selskabsskat for at sikre minimumsbeskatning af store multinationale koncerner samt øget og fair beskatning af globale tech-giganter.

5.3 Øget indsats i nærområder og Afrika

Det internationale system, der har tjent os så godt og er forudsætningen for stabilitet, velstand og sikkerhed i Europa, er under pres. Der er kræfter, som udfordrer selve kernen i vores værdier. De må ikke stå uimodsagt.

Danmark skal engagere sig i en troværdig og ligeværdig dialog. Særligt over for udviklingslandene i det globale syd, som ofte oplever ikke at blive hørt, selvom de påvirkes hårdt af den globale udvikling og har mindst at stå imod med. Det gælder bl.a. konsekvenserne af klimakrisen, fattigdom, fødevarekrisen mm. Vi skal sikre, at det internationale system og universelle værdier leverer konkrete løsninger på deres udfordringer. Og på globale udfordringer.

Disse hensyn vil regeringen tage højde for i udarbejdelsen af den næste udviklingspolitiske strategi baseret på menneskerettigheder, som initieres i 2024. Et vigtigt afsæt for denne er, at regeringen vil prioritere at leve op til FN's målsætning om at bruge 0,7 pct. af BNI på udviklingsbistand. Regeringen vil inden for rammerne af gennemførelsen af FN's verdensmål sætte fokus på etablering af sociale velfærdsydelser og sikkerhedsnet og i tilknytning hertil styrkelse af det lokale civilsamfund. Der skal være fokus på øget modstandsdygtighed hos fattige og sårbare lande og mennesker.

Danmark har en årelang tradition for at tage ansvar og bidrage. Vi skal drive den grønne omstilling fremad globalt, bl.a. gennem grønne strategiske partnerskaber

og ved at arbejde for internationale rammevilkår, der kan fremme grønne investeringer. Udviklingsindsatsen skal bl.a. understøtte klimatilpasning, grøn omstilling og mere arbejde for bedre natur og miljø. Udviklingsindsatsen skal ligeledes understøtte handel og udbredelse af markedsøkonomiske principper, herunder en bedre håndhævelse af den private ejendomsret i udviklingslandene. Regeringen vil derudover arbejde for at lave bilaterale aftaler med lande med mulighed for udveksling og uddannelse af unge mennesker

Regeringen vil have særligt fokus på Afrika i regi af den kommende strategi og sætte sig i spidsen for at skabe en ramme for en markant styrket europæisk indsats i Afrika. En samlet plan for Afrika skal samtænke og styrke de mange nuværende og fremtidige bilaterale og europæiske tiltag og sigte efter at skabe samarbejde, sikkerhed og flere muligheder.

5.4 Nyt asylsystem

Det nuværende asylsystem er inhumant og dysfunktionelt.

Europa oplever allerede en hastigt stigende tilstrømning af flygtning og migranter, som vil sætte pres på vores ydre grænser, hvilket EU skal gøre mere for at tackle. Dertil kommer, at klimaforandringer, befolkningstilvækst, ustabilitet og manglende muligheder for unge vil forstærke tilstrømningen mod Europa.

Danmark skal grundlæggende bidrage til, at årsagerne til migration og flygtningestrømme bekæmpes. Det kræver en ambitiøs klimaindsats og en bæredygtig økonomisk udvikling i særligt Afrika.

Ingen mennesker flygter uden grund, og som et velstående land har Danmark en forpligtelse til at hjælpe verdens flygtninge.

Danmark vil fortsat bakke op om et flygtningesystem via FN, hvor Danmark og andre lande tager imod kvoteflygtninge på baggrund af humanitære principper. Regeringen vil hvert år afsætte midler sådan, at der kan modtages op til 500 kvoteflygtninge. Det nærmere antal fastlægges under hensyntagen til asyltilstrømningen, status på integrationsindsatsen i kommunerne mv.

De ressourcer, der i dag anvendes på at håndtere den spontane tilstrømning af flygtninge og migranter, hvoraf mange ikke har krav på beskyttelse, vil i stedet kunne anvendes på mere bistand og hjælp i nærområderne og langs migrationsruterne. Danmark ønsker således at hjælpe mere her og ikke mindre.

Danmark vil arbejde for en reform af det europæiske asylsystem, der lever op til de mål, og som sikrer, at Danmark og Europa kan have kontrol med, hvor mange der kommer hertil, da det er en forudsætning for, at integrationen kan forbedres.

En reform af asylsystemet skal tilrettelægges på en mere human og retfærdig måde sådan, at flere flygtninge hjælpes enten i nærområderne eller via kvotesystemet, således at færre flygtninge risikerer vold, overgreb eller at miste livet, og at menneskesmuglernes forretningsmodel ødelægges.

Regeringen vil engagere sig i alle løsninger, der er mulige, og som overholder internationale konventioner og Danmarks EU-retlige forpligtelser, herunder om der

f.eks. kan indgås samarbejder med andre lande inspireret af Tyrkiet-aftalen, oprettes et modtagecenter uden for Europa eller andet, der tilsvarende bidrager til at løse udfordringerne. Det er regeringens mål, at et modtagecenter uden for Europa etableres af EU eller i samarbejde med en række andre lande, og at det etableres et sikkert sted, der lever op til Danmarks internationale forpligtelser.

Regeringen vil samarbejde med internationale organisationer som f.eks. IOM og UNHCR og regeringer i andre europæiske lande med henblik på at gennemføre mest muligt af Danmarks flygtningepolitik i et tæt, internationalt samarbejde.

5.5 Konventioner

Regeringen vil styrke Danmarks muligheder for at fremme international lov og ret. Vi skal bidrage med vores viden og løsninger til håndteringen af globale udfordringer samt stå vagt om menneskerettighederne og de globale værdier, der er forudsætningen for vores levevis.

Regeringen vil arbejde for at styrke det regelbaserede internationale samfund og derfor fastholde Danmarks medlemskab af de internationale konventioner.

Konventionerne er det bedste grundlag for at skabe en bedre verdensorden, hvor hvert enkelt individ og mindre lande også har rettigheder. Som et lille land har Danmark derfor også en selvstændig national interesse i, at det regelbaserede internationale samfund fungerer.

Det ændrer ikke på, at der også findes uhensigtsmæssigheder ved dele af konventionerne og fortolkningen af dem. Der er f.eks. snævre rammer for at kunne frakende kriminelle udlændinge deres statsborgerskab og begrænsede muligheder for at udvise kriminelle udlændinge, hvilket er en udfordring. Vi skal derfor være klar til at udfordre og afsøge de rammer, som konventionerne sætter op, således at deres negative bivirkninger minimeres.

Derfor vil regeringen udnævne en ambassadør, der skal sikre, at Danmark engagerer sig i arbejdet med konventionerne, herunder hvordan de anvendes og fortolkes.

Regeringen vil igangsætte en grundig udredning af Danmarks forpligtelser og muligheder i forbindelse med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) og afgørelser fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD).

6. Et lille land med større sammenhængskraft

Regeringen ønsker et Danmark i geografisk balance.

Regeringen vil modvirke centralisering og fastholde, at det har værdi i sig selv, at der i alle dele af landet er velfærdsinstitutioner, et levende erhvervsliv og arbejdspladser. Der vil være forskellighed, når danskerne bruger deres frihed til at bosætte sig, hvor de vil – det er en stor styrke, at man kan slå sig ned, hvor man føler sig mest hjemme. Men det ændrer ikke på, at der skal være solide servicetilbud og job- og uddannelsesmuligheder over hele landet.

Det kræver også en stærk infrastruktur, der binder Danmark og danskernes hverdag sammen. Og der skal være gode muligheder for, at den enkelte dansker kan bo og arbejde i alle dele af landet.

Vi vil arbejde for et trygt land, hvor vores grundlæggende værdier respekteres og personfarlig kriminalitet straffes hårdere. Vi vil modvirke kløfter mellem samfundsgrupper og stille krav om, at flere bidrager til fællesskabet.

Efter et langt liv, hvor man har gjort sin pligt, har alle ret til en tryk alderdom. En alderdom med livsglæde og tid til nærvær og omsorg. Det kræver, at vi tænker nyt i vores ældrepleje.

6.1 Et sammenhængende Danmark

Det er vigtigt, at Danmark hænger sammen. Det handler om en stærk infrastruktur på tværs af Danmark og danskernes hverdag. At der er bred adgang til velfærds-tilbud som egen læge og adgang til uddannelse. Og at der er gode muligheder til stede for at arbejde og bo i hele landet.

Men det handler også om, at vi bygger broer og sammenhæng i stedet for at tale modsætningerne op. Kultur og civilsamfund spiller en stor rolle i lokalsamfund, uanset om det er den frivillige fodboldtræner på Vesterbro eller i Vojens. Derfor skal vi sikre de bedste vilkår for gode kulturtilbud i hele landet og skabe de bedste rammer for, at foreningslivet kan bruge tiden på tilbud, der bidrager til at få alle med i fællesskabet.

For at kunne bo, arbejde og uddanne sig i alle dele af Danmark er det nødvendigt med en veludviklet infrastruktur. Regeringen vil tage initiativer, der bekæmper støj og trængsel og gør den offentlige transport mere attraktiv.

Regeringen vil:

- Styrke det nære sundhedsvæsen og sikre, at alle har en læge tæt på. Derfor vil regeringen se på, hvordan incitamenterne kan styrkes for, at alment praktiserende læger og yngre læger under uddannelse kan etablere sig i områder med lægemangel. Regeringen vil derudover arbejde for, at der etableres speciallægepraksisser i de dele af landet, hvor de ikke er til stede i dag.
- Sikre arbejdspladser i hele landet. Vi skal skabe de bedste vilkår for at drive virksomhed og skabe arbejdspladser i hele landet. Regeringen vil med det nye forsvarsforlig have fokus på, at investeringer og arbejdspladser placeres i hele landet. Regeringen ønsker som udgangspunkt, at nye statslige institutioner, eller væsentlige udvidelser af eksisterende statslige institutioner, placeres uden for de største byer, medmindre helt særlige grunde taler imod.
- Sikre et stærkt lokalt civilsamfund og kulturtilbud i hele landet. Kulturliv og det frivillige foreningsliv binder os sammen på tværs af landet og i lokalsamfund. Regeringen vil arbejde for, at de frivillige foreninger ikke drukner i bureaukrati og for høje gebyrer.
- Understøtte busdækningen for både byer og yderområder. Regeringen vil nedsætte et ekspertudvalg, der skal komme med anbefalinger til en ny struktur for busbetjening i Danmark. Den nye struktur skal understøtte dækningen for både byer og yderområder. Ekspertudvalget skal også se på den nuværende organisering med trafikselskaber ejet af kommuner og regioner. Regeringen vil konkret tage initiativ til at understøtte, at flere unge med langt til uddannelse kan få billigere adgang til offentlig transport.
- Skabe bedre muligheder for at bo godt på landet og for at bygge nye ejerboliger i landdistrikterne. Regeringen vil permanentgøre og forbedre statsgarantien for boligkøb i yderområderne, så det ikke er postnummeret, der står i vejen for at få et boliglån.
- Gøre det lettere at opdele huse, gøre nedlagte landbrugsejendomme beboelige for flere familier og undersøge muligheden for at lempe reglerne for salg og nedrivning af tomme private og almene boliger.
- Undersøge, hvordan naboer og kommuner bedst får del i økonomiske gevinster ved at lægge jord til vedvarende energi på land. Eksempelvis ved etablering af energifællesskaber eller ved at udvide den nuværende VE-bonusordning.
- Regeringen noterer sig og vil følge op på analysen fra Vejdirektoratet om den såkaldte Ring 5-korridor i Nordsjælland. Regeringen vil indkalde Folketingets partier til drøftelser herom.
- Udarbejde en strategi for danske havne, der giver grundlag for at tilvejebringe kommercielle investeringer.

Hurtigere erstatning til minkavlerne

Minkavlerne og deres familier har en helt rimelig og berettiget forventning om at kunne komme videre med deres liv, og vi har som samfund behov for, at der med afslutningen af erstatningssagerne sættes et ordentligt og værdigt punktum.

Regeringen vil i starten af 2023 præsentere en model, der giver minkavlerne deres erstatninger og acontoubetalinger hurtigere.

6.2 Et mere trygt og retfærdigt Danmark

Det er afgørende, at befolkningen kan leve i tryghed og frihed. Desværre er der for mange områder, som er præget af utryghed.

Regeringen vil gennemføre en egentlig strafreform, hvor der sættes hårdere og mere konsekvent ind over for bl.a. alvorlig personfarlig kriminalitet. Det må ikke være kapaciteten i det strafferetlige system, der afgør, hvilken retspolitik der kan føres i Danmark.

Tværtimod skal kriminelle kunne idømmes straffe, der i langt højere grad afspejler forbrydelsens grovhed.

Vores samfund bygger på et grundlæggende princip om ret og pligt. Derfor skal der for dem, der gerne vil vælge fællesskabet til, være tilstrækkelige muligheder for støtte og andre forebyggende tiltag, der reducerer risikoen for ny kriminalitet.

Eksempelvis skal indsatte i fængslerne, der lever op til deres pligter og viser, at de gerne vil leve et liv uden kriminalitet, have den fornødne støtte til at starte et liv uden kriminalitet med arbejde eller uddannelse efter endt afsoning.

Der er lange sagsbehandlingstider ved domstolene, og de lange ventetider udfordrer retssikkerheden for både de forurettede og de anklagede.

Regeringen vil:

- Styrke straffesagskæden fra forbrydelse til dom og afsoning, etablere et nyt fængsel og skærpe straffene for alvorlig personfarlig kriminalitet, herunder straffen for vold og voldtægt. Det skal ikke være muligt at afsone en dom for voldtægt med fodlænke.
- Nedbringe de lange ventetider ved de danske domstole ved bl.a. at forenkle retsplejen.
- Fremlægge en ny bandepakke, der gør op med bandernes fødekæde, styrker "lillebror-indsatsen", og som effektivt bekæmper organiseret kriminalitet.
- Sætte ind over for utryghedsskabende adfærd, så det bliver mere trygt for alle at færdes i f.eks. boligområder og på togstationer, herunder se på muligheden for at skærpe indsatsen mod vanvidskørsel og øge brugen af tilhold.
- Fastholde aftalen med Kosovo om leje af 300 fængselspladser til udvisningsdømte kriminelle.

- Udvide flest muligt kriminelle udlændinge inden for konventionerne.
- Undersøge, beskrive og vurdere erfaringerne med resocialisering og alternative strafformer fra sammenlignelige lande, herunder Holland.
- Regeringen ønsker øget konkurrence om den juridiske rådgivning af staten. Regeringen vil se på mulighederne for – og potentialerne ved – hel eller delvis konkurrenceudsættelse af kammeradvokatordningen, der skal frigive et provenu for staten.
- Bede relevante myndigheder vurdere grænsekontrollen med henblik på at undersøge, om den målrettet kan gøres smidigere for pendlere.

6.3 Mere ansvar og bidrag

Regeringen vil føre en stram, ansvarlig og konsekvent udlændingepolitik, hvor der er styr på antallet af flygtninge og indvandrere, som kommer til Danmark. Det er afgørende, at Danmark har styr på tilstrømningen til vores land, så vi fortsat har kapacitet til at sikre ordentlig integration, så vi ikke svækker sammenhængskraften i Danmark.

Vi vil føre en udlændingepolitik, der er stram – men samtidig ikke betyder, at uhenigtsmæssige regler spænder ben for almindelige familier.

Menneskerettigheder, internationale konventioner og traktater skal til enhver tid overholdes og respekteres.

Vi skal som samfund stille krav til indvandrere og flygtninge, mens de er i Danmark. Flere skal bidrage til fællesskabet og være selvforsørgende. Det gavner fællesskabet såvel som den enkelte.

Vi ønsker en aktiv og velfungerende indsats for at integrere indvandrere og flygtninge på arbejdsmarkedet. En indsats, som er baseret på ret og pligt. Vi skal møde alle mennesker med forventninger om at bidrage og deltage i samfundet. Alle skal respektere vores grundlæggende værdier om frihed, demokrati og ligestilling mellem kønnene. Der skal være lighed for loven. Det betyder, at den danske lov altid skal stå over religiøse love. Parallelsamfund skal bekæmpes – også før de opstår.

Vi ønsker et større og vedholdende fokus på, hvordan vi som samfund gør op med negativ social kontrol, så piger og kvinder med indvandrerbaggrund nyder samme rettigheder og frihed som danske kvinder og mænd.

Regeringens udlændingepolitik baserer sig på grundpillerne i udlændingelovgivningen, herunder reglerne for asyl, statsborgerskab, familiesammenføring og princippet om midlertidighed.

Flygtningesituationen og tilstrømningen af irregulære migranter er alvorlig i Europa og i flere lande på niveau med situationen i 2015-16. Hvis tilstrømningen til Danmark stiger væsentligt eller pludseligt, vil regeringen inden for rammerne af Danmarks internationale forpligtelser tage de nødvendige værktøjer i brug for at modvirke, at vi kommer i en situation med så stor en tilstrømning, at bl.a. integrationen bliver sat tilbage og opgaven uhåndterbar i kommunerne.

Regeringen vil:

- Modvirke parallelsamfund, herunder friskoler med en skæv elevsammensætning. Vi skal i 2030 have gjort op med parallelsamfund og ghettodannelse i vores byer.
- Indføre en ny arbejdspligt, der erstatter passiv forsørgelse med en pligt til at bidrage i 37 timer om ugen for borgere med et integrationsbehov. Vi skal møde nyankomne og herboende indvandrere med krav og forventninger om selvforsørgelse. Målet med den nye arbejdspligt er, at flere tilknyttes det danske arbejdsmarked og får et arbejde.
- Ikke acceptere, at kvinder udsættes for vold og negativ social kontrol. Nogle kvinder lever med omfattende vold og kontrol i årevis, inden voldspiralen brydes. Særligt kvinder med indvandrer- eller flygtningebaggrund er overrepræsenterede på landets kvindekrisecentre. Regeringen ønsker at styrke den forebyggende indsats, så vi bliver bedre til at hjælpe, oplyse og beskytte de udsatte kvinder.
- Fastholde et udrejsecenter med særlige vilkår for børnefamilier og gennemføre aftalen om økonomisk kompensation til naboerne til Udrejsecenter Kærshovedgård samt sikre yderligere muligheder for at hjælpe lokalsamfundet og naboerne. Derudover har regeringen en ambition om at reducere antallet af beboere på Udrejsecenter Kærshovedgård – eksempelvis ved at flytte nogle af de kvindelige beboere til en anden lokation.
- Undersøge mulighederne for at flytte de asylansøgere, som tidligere var indkvarteret på Center Sandvad, fra Sjælsmark til en anden lokation.
- I forlængelse af de kommende anbefalinger fra myndighederne se på mulige nye kontrolredskaber, der kan medvirke til at sikre en bedre håndtering af løsladte terrordømte og radikaliserede personer uden lovligt ophold. Herunder vil regeringen se på mulighederne for at stramme reglerne for brud på ophold og meldepligt. Samtidig er der behov for at sætte specifikt ind for at imødegå radikalisering på udrejsecentrene. Der skal – i de særlige tilfælde, hvor myndighederne finder det nødvendigt – være bedre mulighed for, at udviste terrordømte og radikaliserede udlændinge uden lovligt ophold indkvarteres særskilt.
- Invitere til trepartsforhandlinger om en udvidelse af integrationsgrunduddannelsen (IGU), der kan bidrage til, at flere flygtninge og familiesammenførte til flygtninge integreres på det danske arbejdsmarked.
- Håndtere det problem, vi har set den seneste tid, med unge kvinder fra Syrien, der har mistet deres opholdstilladelse til trods for, at de har vist, at de vil Danmark. Derfor vil regeringen give ret til fortsat ophold for visse udlændinge, som uddanner sig inden for områder, hvor der er mangel på arbejdskraft.
- Justere sprogkravet for den herboende i forbindelse med familiesammenføring samt halvere bankgarantien ved ansøgning om ægtefællesammenføring.
- Igangsætte en redegørelse for, om der er mulighed for inden for grundloven at udvide stemmeretten for udlandsdanskere.

6.4 Boliger

Det er en grundlæggende værdi at have et godt sted at bo.

Men i dag mødes mange danskere af en række barrierer, når de f.eks. vil købe en bolig. For mange førstegangskøbere er det dyrt at komme ind på boligmarkedet. Det er især en udfordring, når syv ud af ti danskere drømmer om at eje deres eget.

De senere år har mange danskere med almindelige indkomster oplevet, at det i det hele taget er svært at finde en bolig, der er til at betale i de store byer.

Regeringen ønsker et blandet boligmarked, hvor flere kan eje deres egen bolig, og hvor der er et blandet udbud af ejerboliger, almene boliger, andelsboliger og privat udlejning. Blandede by- og boligområder giver de bedste forudsætninger for den sammenhængskraft, Danmark er karakteriseret ved.

Regeringen vil fremlægge et samlet boligpolitisk udspil.

6.5 Bedre muligheder for mennesker med handicap

Er man barn, ung eller voksen med et handicap, skal man have tilbudt den rette hjælp uanset, hvor komplekse behov man har. Og ikke mindst skal man have bedre mulighed for at bidrage. Alt for ofte ser vi ikke den store ressource, som mennesker med handicap er i vores samfund. Det skal vi have ændret. Vi skal give bedre muligheder for, at mennesker med handicap og kapacitet til at arbejde kan være en del af arbejdsfællesskabet.

Der laves en handlingsplan med det formål at skabe muligheder for mennesker med handicap. Her vil regeringen bl.a. sætte mål for, at flere med handicap kan bidrage på arbejdsmarkedet, og se på muligheder for at skabe mere fleksible uddannelsesveje for studerende med handicap.

Regeringen vil skabe tryghed for mennesker med handicap, som har behov for et højt specialiseret tilbud, ved at indføre specialeplanlægning på den højt specialiserede del af handicapområdet.

Personer med handicap oplever ofte lang sagsbehandling af visitation til hjælpemidler. Regeringen ønsker at forenkle reglerne for visitation til hjælpemidler, så borgerne oplever øget tilgængelighed, mindre ventetid og mere smidig visitation.

6.6 Ligestilling

Ligestilling er en grundlæggende værdi i det danske samfund, som vi ikke må tage for givet. Det handler om sammenhængskraft på tværs af køn, seksualitet og baggrund. At alle mennesker har lige muligheder og rettigheder for at udfolde deres fulde potentiale, gå på arbejde og deltage i vores samfund. Vi ønsker et mangfoldigt samfund, hvor der er plads til at være den, man er, uden diskrimination. Uanset baggrund og kultur skal alle opleve, at de har frihed til at vælge, hvem de vil elske, og hvad de vil beskæftige sig med.

Desværre er drab og vold målrettet køn og seksualitet stadig et stort problem i Danmark. Kvinder dræbes, fordi de er kvinder. Og flere oplever seksuelle overgreb og vold i LGBT+-miljøet end i resten af vores samfund. Det står i skærende kontrast til det samfund, vi ønsker.

Derfor vil regeringen igangsætte en national indsats mod partnervold og partnerdrab. Det kræver en holdningsændring til volden, nye redskaber hos vores myndigheder, bedre samarbejde og en systematisk opfølgning på partnerdrab.

Regeringen vil udarbejde en national handlingsplan målrettet kvinders tryghed med det formål at komme med forslag til initiativer, der kan øge sikkerheden og genskabe trygheden blandt især unge kvinder i nattelivet. Arbejdet skal inddrage en bred vifte af interessenter.

Og regeringen vil følge op på implementeringen af LGBT+-handlingsplanen for 2022-2025, herunder bl.a. indsatsen for at bekæmpe vold, seksuelle overgreb og had mod LGBT+-personer, og muligheden for at anerkende medfaderskab i forbindelse med barnets fødsel. Samt igangsætte et arbejde imod diskrimination i vores samfund.

7. Et mere levende og åbent demokrati

Et stærkt samfund skal ikke måles på mængden af lovgivning og størrelsen af staten. Vores lands styrke udspringer nedefra. Fra en oplyst og engageret befolkning. Fra et bredt, folkeligt ejerskab til vores lokalsamfund. En kritisk og uafhængig presse. Og et levende kulturliv.

Tilliden til politikerne og til grundlæggende samfundsbærende institutioner er generelt dalende. Det er en bekymrende udvikling. Den demokratiske samtale befinder sig i en brydningstid, og vi har brug for frie og stærke medier.

Det er i vores møde med hinanden, at vi udvikler os, og fællesskabet styrkes. Her spiller civilsamfundet, kulturlivet og folkekirken en central rolle. Vi skal modvirke tendenser til kløfter, så Danmark bliver ved med at være et levende og åbent demokrati med plads til forskellighed. Hvor befolkningen har tillid til det politiske system, og alle har mulighed for at deltage i samfundet og udfolde deres potentiale på lige fod.

7.1 Principper for regeringsførelse

Det er afgørende for regeringen, at arbejdet i regering og centraladministration sker på en måde, som befolkningen kan have tillid til.

Folketingets kontrol med regeringen er et centralt element i den danske demokratiske styreform. Åbenhed og transparens er vigtige forudsætninger for befolkningens indsigt i og tillid til de politiske processer og den offentlige forvaltning.

Regeringen vil tage initiativ til, at Folketingets kontrol med regeringen og offentlighedens adgang til indsigt i regeringsarbejdet kan styrkes.

Regeringen vil lægge vægt på offentlighedens mulighed for at afgive hørings svar. Regeringen vil derfor have fokus på, at den vejledende høringsfrist på fire uger som klar hovedregel overholdes.

Som flertalsregering vil vi fortsætte traditionen i Folketinget for, at store samfundsmæssige beslutninger forankres bredt på tværs af partierne, herunder vil regeringen respektere gældende forlig.

Regeringen vil i sit virke sikre, at politiske beslutninger ikke fremstår som resultat af en faglig nødvendighed, jf. i øvrigt Kodex VII, hvorefter embedsværket ikke må medvirke til, at faglige analyser og vurderinger anvendes til at fremstille en politisk besluttet løsning som den eneste fagligt velbegrundede, hvis der reelt er flere fagligt velbegrundede løsningsmuligheder.

Når DJØFs ekspertudvalg om forholdet mellem politikere og embedsmænd har afsluttet sit arbejde, vil regeringen følge op herpå.

Regeringen vil:

- Indføre en regeringsledelse, der har ansvaret for at lede regeringen. Udvalget vil bestå af partilederne i regeringspartierne.
- Nedsætte et sagkyndigt udvalg, der skal skabe grundlag for, at der kan fremsættes forslag til en ny offentlighedslov, der giver offentligheden bedre mulighed for at få indsigt i de politiske beslutningsprocesser.
- Følge op på aftalen om eftersyn af det politiske system og Folketingets kontrol med regeringen.
- Give hastebehandlede lovforslag en solnedgangsklausul på seks måneder, hvis det tjener saglige formål, sådan at hastebehandlede lovforslag genbehandles under normale vilkår senest seks måneder efter hastebehandlingens vedtagelse, hvis loven fortsat skal gælde.

Regeringen ønsker at styrke retsstaten og dens grundlæggende principper og vil derfor nedsætte en ekspertgruppe, der skal gennemføre en analyse af Justitsministeriets ressort.

Ekspertgruppen skal belyse, hvordan Justitsministeriets arbejde kan fokuseres på at stå vagt om de regler og opgaver, som har grundlæggende betydning for retsstaten og demokratiets stabilitet, for understøttelsen af de centrale demokratiske organer i samfundet, for borgernes retssikkerhed og individets frihed samt for ordentlig forvaltning, rammerne omkring god regeringsførelse og kommunernes grundlæggende rammer. Samtidig ønsker regeringen at få belyst, hvordan der kan etableres et nyt Ministerium for National Sikkerhed, som bl.a. får ansvar for politiet, den overordnede anklagemyndighed og rigets sikkerhed, herunder PET. Den nærmere opgavefordeling vil blive fastlagt på baggrund af en analyse, der beskriver fordele og ulemper – herunder økonomi og implementering samt hvordan, der sikres en effektiv straffesagskæde.

FE-Undersøgelseskommission

Regeringen vil nedsætte en undersøgelseskommission til undersøgelse af beslutningen om hjemsendelse af ledende medarbejdere i Forsvarets Efterretningstjeneste. Kommissionen skal undersøge, om der blev varetaget usaglige hensyn ved hjemsendelsen.

Kommissionens arbejde tilrettelægges og gennemføres efter modellen i lov om undersøgelse af visse forhold vedrørende Forsvarets Efterretningstjeneste. Undersøgelseskommissionen skal udarbejde en offentlig tilgængelig afrapportering i en form, der ikke indeholder oplysninger, der vil kunne skade forholdet til fremmede magter, statens sikkerhed eller tredjemand.

I respekt for den verserende straffesag vil regeringen, når sagen er afsluttet, tage stilling til behovet for en yderligere undersøgelseskommission og drøfte det med Folketinget.

7.2 Styrkelse af civilsamfundet, idrætten og det frivillige foreningsliv

En af Danmarks styrker er, at vi hænger sammen som et folk – på tværs af geografiske, sociale, økonomiske og etniske forskelle og køn. Hver eneste dag skaber vi en fælles identitet og sammenhængskraft gennem vores møde med hinanden. Til spejder. I den lokale fodboldklub. På festivaler.

Regeringen vil arbejde for at styrke det frivillige idræts- og foreningsliv og gøre det nemmere at rekruttere og fastholde frivillige og ledere. Regeringen vil hjælpe foreningslivet ved at igangsætte initiativer, der styrker frivilligheden, hindrer og afvikler bureaukratiske byrder og sikrer fortsat stabile rammevilkår for det frivillige foreningsliv. Det skal f.eks. gøres lettere og dermed billigere for foreninger at oprette og drive konti.

Regeringen vil understøtte dansk idræt i bred forstand, herunder bl.a. arbejdet i regi af "Bevæg dig for livet" samt indsatsen i eliteidrætten, talentudvikling og arbejdet med at sikre sportsevents i Danmark.

Derudover ønsker regeringen at give kommunerne bedre muligheder for at inddrage frivillige foreninger i velfærdssamfundet, så de f.eks. kommer til at spille en større rolle i skoler og på ældrecentre. Regeringen vil inddrage relevante organisationer i dette arbejde.

Derudover vil regeringen igangsætte et arbejde om en ny model for en stabil grundfinansiering af civilsamfundsorganisationerne på social- og sundhedsområdet ud fra transparente kriterier, så det bliver muligt at planlægge langsigtet.

Regeringen ønsker at være en attraktiv samarbejdspartner for og søge et tæt samarbejde med de mange fonde, der ønsker at engagere sig i udviklingen af velfærdssamfundet.

7.3 Kultur og kirke

Kulturen udfordrer vores måde at tænke og se verden på samtidig med, at det binder os sammen som land og folk. Det er den danske identitet og den fælles historie. Regeringen ønsker et kulturliv, som alle danskere er en del af. Både den smalle og den brede kultur skal ud i hele landet. Kulturen er ikke forbeholdt en speciel alder, postnummer eller økonomisk formåen.

Kulturlivet i bredeste betydning – fra fodboldlandskampe over musikfestivaler til biblioteker og kunstmuseer – skaber fælles oplevelser, understøtter vores udsyn og modvirker fordomme og snæversyn. Det skal vi værne om. Derfor er det vigtigt for regeringen, at både folkelige musikfestivaler, den smalle litteratur og alt derimellem bliver prioriteret som del af et levende kulturliv.

Regeringen vil styrke kulturen i hele landet og på tværs af områder.

Kultur er også en god forretning for Danmark. De kreative erhverv står for en stadig stigende del af dansk eksport. Og kulturlivet er et lokomotiv for andre brancher, herunder turisme, hotel- og restaurationsbranchen.

Så uanset om vi tænker i kulturens betydning for vores nationale fortælling, udviklingen af vores samfund eller bidrag til økonomien – så er kulturen en af grundpillerne i vores samfund. Regeringen ønsker at føre en kulturpolitik, der afspejler det.

Men store dele af kulturområdet lider af forældet lovgivning og tilsandede strukturer. Gammelkendte problemer bliver ikke løst. Åbenlyse potentialer bliver ikke indfriet.

Danmark er et kristent land, og den danske evangelisk-lutherske kirke indtager en særstatus som folkekirke. Denne særstatus vil regeringen bevare. Vi ønsker en folkekirke, som bygger på frihed, lighed og rummelighed. Samtidig er det afgørende for regeringen, at der skal være frihed til at tro på det, man vil, så længe det sker med fuld respekt for andres ret til det samme.

Regeringen vil:

- Formulere en samlet og ambitiøs kulturpolitik, der skal løfte kunsten og kulturens stilling i samfundet og sætte pejlemærker for de enkelte kunst- og kulturområder, herunder for kunstnerisk frihed, kulturarv, kvalitet, publikum, talentudvikling og eksport.
- Reformere forældet lovgivning, rydde op i tilsandede strukturer og styrke kulturlivet i hele landet. Som en del af dette arbejde vil regeringen bl.a. gennemføre en museumsreform, der åbner for flere statsanerkendte museer og skaber en mere retfærdig og gennemsigtig fordeling af museumsmidlerne.
- Nedsætte et råd, der kan afdække og diskutere, hvordan kunst og kultur kan bidrage til at løse tidens store kriser, herunder klimakrisen, naturkrisen, velfærdskrisen og trivselskrisen.
- Gennemføre forsøg med kulturpas for de næsten 45.000 unge, der hverken er i uddannelse eller job. Forsøget skal bl.a. bygge på udenlandske erfaringer.

7.4 Medier

Stærke og frie medier er en forudsætning for et sundt demokrati. De er med til at forme, udvikle og binde os sammen som land. Men den offentlige samtale er under forandring, og medielandskabet har forandret sig. Den demokratiske samtale står i en brydningstid – ikke mindst skubbet på vej af den digitale udvikling. Tech-giganterne har fået stigende magt og skubber ved brug af uigennemsigtige algoritmer til dannelse af ekkokamre og polarisering i samfundet. Regeringen vil arbejde for at styrke den demokratiske kontrol med tech-giganterne og skærpe ansvaret for sociale medier.

Medierne spiller en afgørende rolle i demokratiet. Det stiller krav om ansvarlig nyhedsformidling og bidrag til den demokratiske samtale. Historier i pressen, på digitale platforme og på sociale medier kan have store konsekvenser for borgere og virksomheder. For de udsatte parter kan det være svært at tage til genmæle. Det nedsatte medieansvarsudvalg skal undersøge, hvordan rammerne omkring mediernes, bloggere og influencers ansvar skærpes og gøres mere tidssvarende med henblik på at styrke borgernes retssikkerhed i den digitale virkelighed.

Regeringen vil gennemføre medieaftalen, dog vil regeringen afsøge muligheden for at erstatte kulturbidraget med en ordning, hvor udbyderne kan vælge mellem en forpligtelse til at investere i dansksproget indhold eller betale en afgift – samt foretage yderligere tilpasninger.

8. Rigsfællesskabet

Regeringen ønsker at udvikle fællesskabet mellem Færøerne, Grønland og Danmark i respekt for hvert lands selvstændige identitet, kultur og sprog. Hvor vi anerkender, at vores fælles historie har formet os som individer, som lande og som fællesskab – på godt og ondt. Hvor vi baseret på tillid til hinanden finder fælles løsninger – også når det er svært. Og hvor vi værner om alt det, der giver os et fælles ståsted og ruster os til at møde forandringer og udfordringer i en brydnings-tid.

Regeringen vil inddrage Færøerne og Grønland i beslutninger, der har konsekvens for rigsfællesskabet. Regeringens rettesnor vil være, at intet om Færøerne og Grønland skal besluttes uden om Færøerne og Grønland.

Vi ønsker et tæt og løsningsorienteret samarbejde med Færøerne og Grønland. Både på områder, som Danmark varetager for hele riget, og på områder, som er overtaget. Vi vil samarbejde om at udmønte de beslutninger, som Færøerne og Grønland træffer, om at overtage yderligere sagsområder og udvikle hjemmestyret og selvstyret. Vi vil arbejde for, at standarden på danske ansvarsområder på Færøerne og i Grønland følger standarden i Danmark – med respekt for de særlige forhold og forskelle, der er mellem vores lande. Og vi vil løbende prioritere, at lovgivning på danske ansvarsområder opdateres.

Det Udenrigs-, Sikkerheds- og Forsvarspolitiske Kontaktudvalg er en konkret udmøntning af et fælles ønske om at udvikle samarbejdet mellem Færøerne, Grønland og Danmark på disse områder. Med udvalget er der etableret en ny politisk overbygning på det tætte daglige samarbejde, hvor vi deler information, koordinerer og finder løsninger. Kontaktudvalgets ministre vil mødes løbende.

Kontaktudvalget sætter rammen for politisk dialog, så vi – baseret på samme viden – får mulighed for at opnå fælles forståelse for udviklingen i verden. På det grundlag kan vi drøfte konkrete hensyn, som hvert land og riget samlet skal tage for at sikre alle tre landes interesser.

Regeringen ønsker at videreføre kontaktudvalget og yderligere styrke samarbejdet mellem Færøerne, Grønland og Danmark om udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken.

Regeringen noterer sig hensigtserklæring af 15. marts 2022 mellem Danmarks regering og Grønlands Naalakkersuisut om finansiering til vandkraftprojekter. Regeringen vil gennemføre den aftalte afdækning og følge op herpå i samarbejde med Naalakkersuisut.

Vi vil indgå i en tæt dialog med, og inddrage, Færøernes landsstyre, Grønlands Naalakkersuisut og de nordatlantiske folketingsmedlemmer om relevante forhold i

Nordatlanten og Arktis i forbindelse med forhandlingerne om det kommende forsvarsforlig og øvrige relevante forligsforhandlinger i Danmark.

Vi vil også inddrage de nordatlantiske folketingsmedlemmer tæt i forbindelse med forhandlingerne om finansloven på områder, der vedrører Færøerne og Grønland, hvor regeringen ønsker løbende at styrke det konkrete samarbejde med Færøerne og Grønland.

Regeringen vil:

- Samarbejde med Naalakkersuisut om indsatsen i forhold til udsatte børn og unge i Grønland.
- Udarbejde en redegørelse om, hvorvidt og i givet fald på hvilken måde statens opgaver i Grønland kan administreres fra Grønland, f.eks. på fødevarerområdet og andre relevante områder.
- Arbejde for, at et nyt fængsel på Færøerne kan være etableret i 2029, samt for at igangsætte øvrige initiativer inden for kriminalforsorgen på Færøerne.
- Løbende vurdere behovet for fortsat udvikling af politiet på Færøerne og i Grønland.
- Arbejde for at videreføre klima- og havforskningsprogrammer vedrørende Arktis og Nordatlanten.
- Styrke arbejdet med at udbrede viden og forståelse om hinanden i alle dele af rigsfællesskabet bl.a. gennem uddannelse og kulturprojekter.
- Igangsætte, at alle ministerier gennemgår deres ressort og skaber et samlet tværgående overblik over eventuelle udeståender i f.eks. lovgivningsarbejde og lignende i relation til Færøerne og Grønland. Regeringen ønsker i samarbejde med Færøernes landsstyre og Grønlands Naalakkersuisut at udarbejde en konkret plan for håndteringen heraf.
- Regeringen ønsker i samarbejde med Færøernes landsstyre og Grønlands Naalakkersuisut at fortsætte arbejdet med at løse grænsehindre inden for rigsfællesskabet, herunder undersøge og i givet fald arbejde for at løse spørgsmålet om orlov for færinger og grønlandere i Danmark, der ønsker at passe en nærtstående døende på Færøerne eller i Grønland, samt tilsvarende for danskere med ophold på Færøerne eller i Grønland.

Appendiks I: Ny inflationshjælp

Regeringen vil i januar fremlægge forslag til ny inflationshjælp. Udgifterne finansieres på finansloven for 2023.

Som en del af inflationshjælpen vil der indgå 5.000 kr. skattefrit til de ældre, som modtager ældrecheck. Beløbet kommer ud over de samlet set 5.000 kr., der allerede er aftalt og er blevet udbetalt med 2.500 kr. i 2022 og vil blive udbetalt med 2.500 kr. i 2023. Derudover vil regeringen bl.a. have fokus på danskere, som opvarmer deres bolig med gasfyr, træpiller mv.

Endelig vil de midler, der ellers skulle være brugt på det midlertidige børnetilskud i 2023, blive afsat som en pulje på ca. 300 mio. kr. til økonomisk udsatte børnefamilier.

Udover forslaget til inflationshjælp ønsker regeringen at give en ekstra håndsrækning til de familier, som har det sværest. Derfor afsætter regeringen 50 mio. kr. i 2022 i en pulje til de organisationer, der uddeler julehjælp. Midlerne skal udmøntes hurtigst muligt som en ekstra vinterhjælp i en svær tid.

Appendiks II: Akutplan der skal nedbringe ventelister

Regeringen vil gennemføre en akutplan for sundhedsvæsenet med følgende elementer:

- Midler til merarbejde, løntillæg og særlige midlertidige indsatser på sygehuse. Midlerne kan målrettes honorering af ekstravagter eller midlertidige ekstratillæg, f.eks. belønning for at gå op i tid. Den konkrete udmøntning aftales med Danske Regioner, ligesom regeringen ønsker at drøfte en styrket uddannelsesplanlægning i forhold til specialsygeplejersker.
- Fortsat høj anvendelse af den private kapacitet til ventelisteafvikling under hensyntagen til, at der ikke sker en utilsigtet udhuling af bemanningen på de offentlige sygehuse. Regeringen vil invitere Danske Regioner og Sundhed Danmark til en drøftelse herom.
- Udredningsretten fastholdes på 30 dage. Behandlingsretten vil midlertidigt blive forlænget til 60 dage, uagtet at de mest syge patienter altid skal behandles først. Regeringen vil tydeliggøre, at behandlingsretten ikke forhindrer sygehuse i altid at prioritere de mest syge patienter først. Desuden aftales med Danske Regioner, at eventuelle lokale finansieringsmekanismer for afdelingerne, der modarbejder dette, skal fjernes.
- Bedre brug af specialiseret personale og ekstra arbejdskraft. Regeringen vil gå i dialog med Danske Regioner om en styrket regional prioritering af personale, som kan aflaste det sundhedsfaglige personale, ved en større brug af andre personalegrupper, f.eks. sekretærer.
- Regeringen vil drøfte med regionerne, hvordan indsatsen mod udeblivelser fra undersøgelser og behandlinger på hospitalerne kan styrkes.
- Regeringen vil afskaffe modregningen i efterløn i 2023 og 2024 for medarbejdere i sundhedsvæsenet. Ligesom der også er brug for, at flere studerende får mulighed for at give en ekstra hånd med.
- Flere skal tage del i vagter og patientnært arbejde. Regeringen ønsker at sprede vagtbelastningen ud på flere medarbejdere, og at ansatte uden patientkontakt også skal bidrage i det patientnære arbejde.
- Hurtigere autorisation af udenlandsk arbejdskraft. Regeringen vil afsætte yderligere midler i 2023 og 2024 til at nedbringe sagspuklen for ansøgninger fra sundhedspersonale fra tredjelande. Desuden aftales øget brug af evalueringsansættelser med Danske Regioner.

Regeringen vil sammen med Danske Regioner fastsætte målsætninger for afvikling af behandlingsefterslæbet og normalisering af ventetiderne. Regeringen vil følge udviklingen tæt og løbende følge op på, om målsætningerne indfries.

Regeringen vil prioritere 0,2 mia. kr. i 2022, 0,8 mia. kr. i 2023 og 1 mia. kr. i 2024 til akutplanen.

Akutupakken finansieres som en del af regeringens finanslov for 2023 med bl.a. reserve til håndtering af udfordringer i lyset af covid-19 mv. Der gøres status i forbindelse med forhandlingerne for regionernes økonomi for 2024, herunder behovet for tiltag, der kan øge aktiviteten.

Regeringen vil søge opbakning hos Folketingets partier til at fremsætte lovforslag mv. på de relevante områder hurtigst muligt herefter.

Appendiks III: Finanslov for 2023

Regeringen vil snarest muligt fremsætte forslag til en midlertidig bevillingslov, der skal skabe grundlag for at afholde udgifter og modtage indtægter i staten i 2023, indtil finansloven for 2023 er vedtaget.

Herefter vil regeringen fremsætte et finanslovsforslag for 2023.

Regeringen ønsker en finanslov for 2023 med fokus på sikker drift, hvor der afsættes midler til bl.a. domstolene og skattevæsenet. Derudover vil der være få nye prioriteter.

Udover de nødvendige driftsopgaver og få nye prioriteter afsættes en række reserver til senere udmøntning, herunder udfordringer i lyset af covid-19 ('krigskassen'). Der afsættes også en forskningsreserve samt reserve til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet, der forhandles med Folketingets partier.

Flere organisationer, som hver dag hjælper de mest sårbare og udsatte borgere i vores samfund, risikerer at lukke ned eller lukke for centrale funktioner, da deres bevilling udløber i 2023, fordi der ikke er en ny finanslov. Regeringen vil derfor tage initiativ til at straksudmønte bevillinger til disse organisationer i starten af 2023. Bevillingerne vil vedrøre første kvartal af 2023 og foreslås finansieret via reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet. Regeringen vil søge opbakning hertil blandt Folketingets partier.

Regeringen finder det centralt, at de nye prioriteter på finanslovsforslaget er fuldt finansierede inden for ansvarlige rammer. Regeringen vil derfor også foretage en række konkrete justeringer og omprioriteringer på finanslovsforslaget for 2023, så der findes rum til de akutte og nye prioriteter.

Regeringen vil søge at få et lovforslag om afskrivningssatsen for ejendomme og loft for investorfradraget hastebehandlet hurtigst muligt med henblik på, at initiativerne kan træde i kraft som forudsat fra 1. januar 2023.

Ansvar for Danmark
Det politiske grundlag for Danmarks regering

December 2022

Henvendelse om udgivelsen
kan i øvrigt ske til:

Statsministeriet
Prins Jørgens Gård 11
1218 København K

ISBN 978-87-94224-40-6 (digital version)
ISBN 978-87-94224-39-0 (trykt version)
2022/23:02

Publikationen kan hentes på:
www.stm.dk
www.regeringen.dk

Punkt 4: Status på handleplan for fastholdelse og søgning til bacheloruddannelserne v. Hanne Leth Andersen (30 min)

Handleplan for fastholdelse og søgning til bacheloruddannelserne

Mål	Indsatser - eksisterende og nye	Status december 2022	Tidsperspektiv	Ansvar
1. Fastholdelse gennem kvalitet <i>Med henblik på at sikre STÅ-indtægt og at de studerende fuldfører deres uddannelse, efterfølgende kommer i beskæftigelse og gør en forskel for samfundet – samt kan agere gode ambassadører.</i>	1.1 Specifikke handlinger beskrives hvert år i studielederrapporter, institutrapporter og samles op i den årlige RUR (behandles i bestyrelsen til dec.)	RUC Uddannelsesrapport 2022 indgår konkrete eksempler på institutternes og/eller uddannelsernes arbejde med optag, frafald og studiemiljø i kapitel 3, afsnit om: <ul style="list-style-type: none"> • Optag og rekruttering – Instituternes arbejde med optag og rekruttering • Frafald – Iværksatte tiltag på institutterne • Studentertrivsel – Instituternes arbejde med studiemiljø 	Udarbejdes hvert efterår	US, prodekaner + ØC
	1.2 Nye fastholdelsesaktiviteter på både BA og KA, herunder vejledning (eks. Studieprocessamtale), styrket kvalitet og studiemiljø på BA og KA.	Der henvises til særskilt bilag med redegørelse fra prodekanerne vedr. dette punkt.	Løbende, der henvises til særskilt notat	Institutter
	1.3 Afdækning af søgemønstre/overgangsfrekvens Pba. den løbende monitorering af overgangsfrekvens fra BA til KA afdækkes overgangsfrekvens for interne og niveauet af eksterne ansøgninger til kandidatuddannelser.	Afdækning af overgangsfrekvenser er foretaget, og overgangsmatricerne er udvidet med et nyt notat. Notatet beskriver overordnede tendenser til, hvor bachelordimittenderne går hen efter endt bacheloruddannelse, og hvor de studerende, der er overgået til kandidatuddannelse på Roskilde Universitet, kommer fra. Notatet er sendt til UL. Notat samt bilag er sendt til institutledelser samt uddannelsesmedarbejdere d. 11. nov. Kommunikation vil anvende analyserne i det videre arbejde med rekruttering.	Projektplan udarbejdes forår 2023	US + ØC
<i>Fastholdelse gennem tydelig kompetenceopbygning.</i>	1.4 Styrkede rammer for projektarbejdet -Videreudvikling af fælles rammer for projektarbejdet for tydelig progression i uddannelserne -Metodisk og teoretisk og diversitet -Variation i opgavestillelsen og gruppedannelsen -Tydelig og specificeret	Afklaring af forankring af opgaven vil ske i foråret 2023.	Forår 2023	Andreas de Neergaard i samarbejde med EAE

Mål	Indsatser - eksisterende og nye	Status december 2022	Tidsperspektiv	Ansvar
	kompetenceopbygning			
<p>2. Flere studerende via økonomisk bæredygtige uddannelsesaktiviteter <i>Med henblik på at kunne opretholde uddannelsesaktiviteter, studiemiljø og økonomisk rentabilitet på aktiviteter.</i></p>	<p>2.1 Indsats for at få flere USB (udenlandske selvbetalere) og merit, herunder tompladsordninger: Der igangsættes en analyse af forbedrede muligheder for visning til betalingsstuderende på ordinære uddannelser (study.ruc.dk og internationale portaler mv.)</p>	<p>US v. Helle Rod Søgaard udarbejder business case til drøftelse i UL ultimo januar/primus februar.</p> <p>(UL drøftede den 9. november 2022 indstilling fra arbejdsgruppen vedr. USB, tomplads og merit efter en præsentation af potentialerne fra dekan Peter Kragelund. UL tiltrådte indstillingen om at igangsætte en øget rekrutteringsindsats med fokus på USB (non EU-studerende) til universitetets engelsksprogede kandidatuddannelser, herunder at udarbejde en analyse af internationale studerende hos Study Portal, med henblik på en målrettet kampagne for rekruttering af nye udenlandske selvbetalere. UL tiltrådte også anbefaling om at udarbejde en analyse af mulighederne for at opregulere USB-takster og sikre forbedret information om muligheder for meritstuderende på RUC på ruc.dk).</p>	<p>Forår 2023</p>	<p>ØC + US i samarbejde med institutter</p> <p>Obs på dimensionering af engelsk-sprogede studerende</p>
<p>3. Intensiveret studenterrekruttering <i>Med henblik på at sikre øget kendskab til uddannelserne, tydeligere forventningsafstemning om uddannelsens opbygning og indhold, og systemunderstøtte visningen af hele uddannelsesforløb.</i></p>	<p>3.1 Bedre visning på UddannelsesGuiden (www.ug.dk) drevet af Undervisningsministeriet og Styrelsen for IT og Læring. US og Kommunikation er i kontakt med redaktionen bag ug.dk med henblik på at få et samarbejde igangsat for at forbedre visningen af RUC's profil og individuelle bachelor- og kandidatuddannelser på den nationale uddannelsesportal.</p> <p>3.2 Bedre visning af uddannelsesforløb. Visning af 5-årige uddannelsesforløb og tættere kobling mellem BA og KA på hjemmesiden. På ruc.dk vil Kommunikation arbejde med visning af eksemplariske 5-årige forløb, som støtter formidlingen af koblingen mellem bachelor og kandidat. Profiltjekterne til kandidatuddannelserne og nogle af bacheloruddannelserne bearbejdes og forbedres, hvor behov.</p>	<p>UG.dk har fået ny ledelse og skal udvikle på en ny model for inddatering af data fra institutionerne (lette redaktionelt arbejde for UG-redaktionen). Derfor har ug.dk lukket for den almindelige årlige høringsfase, hvor uddannelsesinstitutioner kan melde opdaterede uddannelsestekster ind. UG.dk redaktionen har dog tilladt, at RUC kan få en justering af nuværende tekster om alle kandidatuddannelser (grundet reformen) og justeringer af bachelorfagmoduler i 2022-23 på trods af et redaktionelt stop. Kommunikationsteamet er i gang med en høring af studielederne og tydeliggørelse af RUC's uddannelsestekster. Disse tekster vedr. bachelor- og kandidatuddannelser vil løbende, inden jul og fremefter, blive sendt til ug.dk redaktionen efter aftale og gensidig prioritering med dem.</p> <p>Kommunikationsteamet er i udviklingsfase, hvor koncepter for visning af 5-årige forløb og tættere brobygning mellem BA og KA opstilles og testes til ruc.dk. En ny udvidet skabelon til visning af individuelle kandidatuddannelser er udviklet og lanceres sammen med tydeligere kommunikation om uddannelsernes indhold, kompetencer og karriereperspektiver om hver uddannelse i E22 og F 23. Alle SL og Kommunikationsteamet samarbejder om denne tydeligere kommunikation om alle kandidatuddannelser til alle kanaler/medier. De nye tekster lanceres løbende i E22 og F23 på alle platforme.</p>	<p>Inden jul 2022 og i løbet af foråret 2023</p> <p>Efterår 2022 og forår 2023, jf. årshjul for rekrutteringsaktiviteter nationalt og internationalt godkendt på møde i ULF</p>	<p>KR + US med bidrag fra prodekaner og studieledere</p> <p>KR + studieledere</p>

Mål	Indsatser - eksisterende og nye	Status december 2022	Tidsperspektiv	Ansvar
		<p>HUMTEK har gennemgået en re-profilering, skærpelse af uddannelsesprofilen og formidlingen af denne, til ruc.dk mv. Ny profiltekst lanceres ultimo december. De øvrige bacheloruddannelsestekster tydeliggøres løbende digitalt og i tryksager. I E22 er nyt dobbelt bachelorfagmodul i Samfundsøkonomi lanceret på hjemmesiden. Ny kandidat i sygepleje er lanceret på RUC.dk og ændringer er meldt til ug.dk..Ny kandidatuddannelse i Samfundsjura forventes godkendt og lanceret i E22-F23, hvor profiltekster mv. udvikles mellem uddannelsen, institutledelse og kommunikationsteamet.</p>		
	<p>3.3 Gymnasiekontakt Fortsættelse af udrejsearbejdet mod gymnasieskolerne og analyse af hvilke skoler, som giver elever til RUC (eller ej) for at styrke prioriteringen og tilrettelæggelsen af denne indsats. RUC er med i nyt Sjællandsk initiativ sammen med øvrige universiteter om online gymnasie møder via en app med studenterambassadører.</p>	<p>Status er, at kommunikationsteamet efter sommerferien har besøgt 59 gymnasieskoler, STX, HF, HHX, HTX, primært på Sjælland og øerne, samt nogle få på Fyn. Besøgene er via "Karrietanken" (med andre universiteter), hvor flere gymnasieskoler er gæster på besøgsdagen. RUC har også besøgt skoler via Studieinspiration i Region Sjælland. En styrket plan for besøg er under udarbejdelse til 2023, hvor fokus er på hovedstadsregionens og RS-gymnasier, samtænkt med markedsførings- og informationsinitiativer på gymnasierne.</p> <p>RUC er med i et nyt fælles gymnasieskole-initiativ "Studieinfo", som er et dedikeret website til online-gymnasiebesøg for videregående uddannelser: http://www.studieinfo.nu/ Websitet er under opbygning med bl.a. nye RUC profilfilm til app. App og online-møder starter i maj 2023. Platformen er udviklet af videregående jyske institutioner og oprindeligt rettet mod jyske gymnasieskoler. RUC har opfordret til, at sjællandske universiteter og sjællandske gymnasieskoler kunne indgå. Det er accepteret af gruppen bag, bl.a. AAU og AU, så fra 2023 er RUC, ITU, DTU og KU med for første gang. CBS har ikke meldt sig til. Platformen har gode ratings på gymnasieskolerne. Ny RUC profilfilm er produceret til websitet, fælles faglige film på tværs af universiteterne skal opbygges, og RUC's studenterambassadørkorps skal trænes i mødeformatet. Online-besøg starter på gymnasierne i april 2023.</p>	<p>Efterår 2022 og april/maj 2023</p>	<p>KR</p>
	<p>3.4 Samarbejde med Studievalg Danmark-centre med henblik på at øge kendskabet til RUC's uddannelser.</p>	<p>I oktober deltog Hanne Leth, Elisabeth Hvas og Stine Floutrup (US) i et (uformelt) møde med Peter Schantz (Centerchef, Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) og Torben Theilgaard (Centerchef hos Studievalg Sjælland). Formålet med mødet var at indhente perspektiver på og drøfte den vigende søgning til RUC og</p>	<p>Løbende – forår 2023</p>	<p>US + KR</p>

Mål	Indsatser - eksisterende og nye	Status december 2022	Tidsperspektiv	Ansvar
		<p>sammenhæng med omtale af RUC og RUC's omdømme i ungdomsuddannelser og andre steder.</p> <p>Der er i november afholdt inspirationsmøde med Studievalg København (på deres initiativ) med oplæg om bacheloruddannelsesstruktur, kandidatreform, de nye kandidatuddannelser og uddannelser med berøringsflader til NGO-verdenen. På mødet deltog centerchef og studievalgsvejledere. Fra RUC deltog medarbejdere fra studie- og karrierevejledningen inkl. studenterstudievejledere for praksisperspektiv samt prodekan Bodil Damgård særligt ift. kandidatreform og NGO-området. RUC rækker ud til Studievalg Sjælland vedr. et lignende møde. US har en repræsentant siddende i Studievalg Sjællands StudievalgsRåd.</p> <p>RUC har bidraget med at finde en studerende, som kunne indgå som rollemodel ifm. Studievalg Sjællands regionalt finansierede projekt 'Regionens Unge videre i Studie og Karriere - Udvidet tilbud om studie- og karrierevejledning i sabbatår'. Konkret har opgaven bestået i at deltage i vejledningstiltag for sabbatister i region Sjælland.</p>		
	<p>3.5 Studievalgsundersøgelse Der gennemføres en studievalgsundersøgelse blandt ny-optagne studerende 2022, som har fokus på "hvorfør RUC?"; årsager til valget, hvor de kender RUC fra, om det er første prioritet mv. RUC International uddannelse og mobilitet gennemfører en tilsvarende undersøgelse blandt ny-optagne internationale studerende</p>	<p>Studievalgsundersøgelsen er gennemført, dog med lav svarprocent. Data anvendes i Studie og Karrierevejledningen samt Kommunikationsteamet i rekrutterings- og vejledningsarbejdet. Undersøgelsens resultater gives til relevante organer/enheder.</p> <p>Undersøgelsen af internationale studerendes valg af uddannelse er gennemført i oktober ved survey blandt studiestartere såvel som ansøgere, der har takket nej til en studieplads. Resultaterne bearbejdedes i en rapport med forventet færdiggørelse og formidling til relevante modtagere medio december.</p>	<p>Undersøgelse afsluttet og data anvendes fremadrettet i US og KR</p>	<p>KR ift. studievalgsundersøgelsen US ift. undersøgelse blandt internationale studerende</p>
<p>4.a. Profilerings og renommé <i>Understøtte og udvikle en fortælling i omverdenen om Roskilde Universitet som tydeligere forskningsprofileret universitet.</i></p>	<p>4.1 Fokuseret ranking -Analyse af udviklingspotentialer for at promovere enkelte forskningsmiljøer (forvaltningsmiljøet som det gode eksempel). -Arbejde med at identificere relevante subjektrankings, der inden for relativt kort tid kan forbedres således, at universitetets omdømme ændres.</p>	<p>Der er afholdt et indledende møde om relevante subject rankings, især i <i>Shanghai-rankingen</i> men også i <i>Times Higher-</i> og <i>QS-rankingen</i>. Her blev 'Service&Hospitality' og 'Communication' identificeret som fagområder, hvor RUC potentielt kan forbedre sin placering inden for en overkommelig fremtid, med inspiration fra 'Public Administration'-området.</p> <p>Der er udarbejdet en analyse af 'subject rankingen' af kommunikation, og der er afholdt møde med dekan med henblik på videre dialog med</p>		<p>Peter Kragelund + Peter Kjær (KR ift. kommunikation)</p>

Mål	Indsatser - eksisterende og nye	Status december 2022	Tidsperspektiv	Ansvar
	<p>-Dialog med relevante forskere/forskningsgrupper på tværs af universitet om at arbejde for at forbedre placeringen.</p> <p>-Forslag til initiativer/tiltag der kan understøtte arbejdet mod at publicere i de "bedste" kanaler indenfor de givne fagområder.</p>	<p>forskningsmiljøet.</p>		
<p>4.b Profilering og renommé <i>Løbende understøtte en positiv fortælling om RUC, så kritiske historier ikke står alene i opfattelsen af Roskilde Universitet for nogle målgrupper.</i></p>	<p>4.2 Tydeliggørelse af profil og kommunikationsstrategi</p> <p>-Der udarbejdes en kommunikations-/pressestrategi, herunder en politik for forskningsformidling, der forholder sig til hvordan universitetet som helhed og på institutniveau formidler forskning.</p> <p>-Der etableres en partnermodel for institutternes presseaktiviteter, der skal bidrage til flere profilerende historier om RUC's uddannelser og forsknings – og samarbejdsaktiviteter.</p>	<p>Forskningsformidlingsstrategi er under udarbejdelse. Workshop om forskningsformidling er afholdt med UL medio oktober, hvor mål og målgrupper blev defineret. Næste skridt er et udkast til en formidlingsstrategi, som kommer til høring og kommentering i UL og evt. blandt andre relevante aktører inden jul.</p> <p>Sideløbende med strategiarbejdet påbegyndes udvikling af et eksternt nyhedsbrev, som kan styrke universitetets synlighed i en række prioriterede målgrupper.</p> <p>Partnermodel er etableret og skydes i gang med opstartsmøder med ledelserne på alle institutter i løbet af november.</p> <p>I efteråret har presseteamet desuden haft fokus på øget positiv synlighed i forbindelse med jubilæet og ved promovoring af forskningsaktiviteter i forbindelse med folketingsvalget (Valgbarometer samt ekspertlister mm). Begge dele har resulteret i en række positive mediehistorier, hvor RUC's kerneværdier og RUC-forskeres ekspertviden har bidraget til den positive fortælling.</p>	<p>Efterår 2022 og forår 2023</p>	<p>KR + rektorat i samarb. med prodekaner og studieledere</p>
	<p>4.3 PPL og kompetenceudvikling</p> <p>Der igangsættes et arbejde med narrativet om PPL ift. at sikre fokus på at oversætte studiemetoden til kompetencer.</p>	<p>Der er igangsat en proces, hvor der udvikles pejlemærker til det narrativ, der strategisk skal fremmes omkring universitetets uddannelsesmodel. I udviklingen af pejlemærkerne vil der være særligt fokus på, at de er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Genkendelige for nuværende og kommende studerende og undervisere, fordi de har bund i den virkelighed, der er på RUC • Gør det lettere at kommunikere vores uddannelsesmodel – både når det skal gøres simpelt og når det skal foldes ud mere 	<p>Efterår 2022 og forår 2023</p>	<p>KR med bidrag fra EAE + prodekaner</p>

Mål	Indsatser - eksisterende og nye	Status december 2022	Tidsperspektiv	Ansvar
		komplekst fx i studievejledning <ul style="list-style-type: none"> • Især taler til de unge vi særligt gerne vil tiltrække og positivt fremhæver de reelle fordel, der kan være ved at uddanne sig på RUC • Taler til de erhvervsliv, der skal ansætte kandidater, fordi de gør det let forståeligt, hvad det er, RUC-kandidater kommer ud med • Brugbare internt på RUC som referencepunkt, når vi videreudvikler vores uddannelsesmodel, pædagogik og evalueringer både på den korte og den lange bane. Pejlemærkerne vil blive omsat i forskellige kommunikationsprodukter og -kanaler.		
<i>Kvalificeret viden om RUC's omdømme og evt. effekt på søgning, sådan at universitetet efterfølgende kan handle målrettet.</i>	4.4 Omdømmeanalyse Analyse af RUC's renommé hos forskellige væsentlige målgrupper og områder mhp. at kunne identificere, prioritere og iværksætte nødvendige indsatser for at styrke RUC's omdømme. Fx teste forskellige målgruppers (eks. de unge) kendskab og holdning til RUC, herunder universitetets pædagogiske model, uddannelseslandskab og fællesskaber.	Formål, omfang, og metode bag omdømmeanalyse er udarbejdet og et brief til to leverandører er sendt ud.	Januar 2023	KR + US i samarb. med institutter

Bilag til pkt. 1.2 i handleplanen: Status på fastholdelsesinitiativer fra institutterne

ISE – væsentligste hovedpunkter:

Der har været arbejdet med fastholdelse af studerende på en række måder, hvoraf følgende er de væsentligste:

- **Italesættelse af fastholdelse som højprioriteret opgave**

På personalemøder og lærermøder er det blevet tydeliggjort, at alle forventes at bidrage til fastholdelse. For VIP har det været særligt pointeret, at alle studerende skal føle sig set og hørt. Det er oversat til, at VIP bør være opsøgende ift. vejledning og melde til sekretariatet eller studieleder, hvis der er studerende, som vurderes frafaldstruede. Studieledere og holdkoordinatorer har ligeledes instrueret vejledere i at være mere opsøgende. Samtidig er information om støttemuligheder blevet tydeliggjort og delt.
- **Afsættelse af midler (VIP-timer) til fastholdelsesopgaver**

VIP på både BA og KA har fået tildelt timer til opgaver relateret til fastholdelse. Timerne er brugt i forbindelse med nedenstående aktiviteter.
- **Nedsættelse af arbejdsgruppe med fokus på fastholdelse på BA (basisdelene)**

En arbejdsgruppe af SamBA-vejledere og -studieleder understøttet af en sekretariatsmedarbejder er blevet nedsat. Arbejdsgruppens væsentligst arbejde opsummeres her:

 - *Identificere og understøtte frafaldstruede studerende*

Identifikationen er sket ad to veje: dels via vejledere og dels via brug af *Learning analytics* i Moodle.

ID via vejledere: Alle SamBA-vejledere har to gange modtaget en mail, hvori de bedes svare tilbage, om de har kontakt til alle studerende og om, der er grund til, at en eller flere studerende kontaktes med henblik på særlig vejledning (forstået som ikke-fagfaglig vejledning, men (evt.) henvisning til S&K, SPS, Studenterrådgivningen eller andet). Samtidig har alle vejledere modtaget mails, hvori der informeres om forskellige støttemuligheder.

ID via *Learning analytics* i Moodle: Moodlesiderne på udvalgte kurser er blevet gennemgået og inaktive studerende identificeret.

De identificerede studerende er blevet kontaktet og evt. henvist til et videre forløb. 13 individer og 10 grupper er blevet identificeret og kontaktet. I visse tilfælde er ekstra fagfaglig vejledning blevet tildelt.
 - *At definere hold-/fagudvalgets rolle*

Arbejdet er igangsat i regi af arbejdsgruppen, men sigter bredere, da det handler om at få defineret og skriftliggjort, hvad hold- og fagudvalg laver. Arbejdet drives af

sekretariatets studiemiljøkoordinator med støtte fra SMT'ere og studerende

- **Afsøgning af problematikker ift. frafald fra 1-3 semester**
Arbejdet er igangsat og stadig i proces. Arbejdet forholder sig til problematikken om overgange ml. BA og fagmoduler, ml. fagmoduler og BA-projektet og ml. BA og KA-uddannelserne, som tidligere er blevet identificeret som problematisk. ISE har gn. længere tid arbejdet med at forbedre den faglige sammenhæng mellem de forskellige dele (progression i studieordningerne og tydelig VIP-bevidsthed om, hvad der kommer både før og efter ens egen undervisning) såvel som den sociale sammenhæng.
- **Involvering af studerende** i form af et fællesmøde med holdkoordinator og alle 1. semester-grupper
- **Gennemgang af administrativ kommunikation til de studerende**
BA-studielederen har taget initiativ til at gennemgå den administrative kommunikation med de studerende med henblik på kommunikativt at signalere imødekommenhed og tilvejebringe de studerende de informationer, de har brug for til den givne aktivitet rettidigt og nemt. Initiativet sigter også på at undgå 'informations-overload' ved studie- og semesterstart.
- **Indførelse af fælles træffetider i bygning 4-6 (BA-uddannelserne)**
Bygning 4-6 er det primære undervisningssted for BA-studerende. For dels at signalere imødekommenhed og for at skabe liv i lokalerne arbejdes der på at indføre fælles træffetider for holdkoordinatorerne og SMT'erne. Samtidig arbejdes der på, at studieadministrative personaler får (samme) træffetider i bygningen, således administrative problemer kan klares lettere
- **Indsatser på KA-uddannelser**
Understøttet af en sekretariatsmedarbejder, er der på alle uddannelser lavet særlige foranstaltninger for fastholdelse. Nogle uddannelser har udpeget en VIP til særligt at henvende sig til de studerende og tilbyde en særlig indsats; andre tildeler VIP flere vejledningstimer til understøttelse af frafaldstruede studerende. Flere uddannelser har anvendt *Learning Analytics* (se ovenfor), for ad den vej at identificere frafaldstruede studerende, som derpå er blevet kontaktet.

Alle VIP er instrueret i at være mere opsøgende end vanligt og informeret om hvilke understøttelsesmuligheder, der findes.
- **Afsøgning af indsatser ved andre universiteter**
Prodekan, sekretariatsmedarbejder og en VIP har mødtes (virtuelt) med en studieleder fra et Britisk universitet, der er kendt for at være særlig proaktiv mht. fastholdelse.

IKH – væsentligste hovedpunkter:

På IKH er der en lang række tiltag i forhold til styrket kvalitet og fastholdelse, hvoraf mange er videreudviklinger af det hidtidige studiemiljømæssige og pædagogiske udviklingsarbejde. Følgende er de væsentligste:

- Arbejde med "Faglig dagbog og læringsrefleksioner" på progressionskursus i Studiekompetence og Projektstyring på første semester af den humanistiske bacheloruddannelse.
- Progressionskurset på andet semester af den humanistiske bacheloruddannelse vil fremover blive afholdt i de enkelte basishuse for at sikre en højere grad af tilknytning.
- Der er afholdt såkaldte trivselsmøder med oplæg fra Studie- og Karrierevejledningen om sårbare studerende i alle basishuse på den humanistiske bacheloruddannelse.
- Der er udpeget en huskoordinator på Global Humanities bacheloruddannelsen, der har arbejdet med at lave rammesættende beskrivelser for de studerende af alle dagene i semesteret.
- På kandidatuddannelserne arbejdes der i forbindelse med opstarten af de nye kandidatuddannelser i efteråret med at understøtte et studiemiljø, f.eks. i form af "Thursday Talks" på de nye kommunikationsuddannelser og "humanioraforelæsninger" på Dansk, Filosofi og Historie.
- Repræsentanter for IKH's studiemiljøtutorer, der dækker både bacheloruddannelser og kandidatuddannelserne, har deltaget i en workshop og erfaringsudveksling med Studenterrådgivningen med fokus på trivsel.

IMT – væsentligste hovedpunkter:

Som opfølgning på universitetsledelsens beslutning om at iværksætte handlinger med henblik på fastholdelse og dermed nedbringelse af førsteårsfrafald på uddannelserne, har uddannelserne ved IMT iværksat en række initiativer. Især har Den Humanistiske Teknologiske Bacheloruddannelse styrket deres indsats for fastholdelse, men også de nyopstartede kandidatuddannelser har alle haft særlig fokus på studentertrivsel og fastholdelse.

Fastholdelsesinitiativer ved kandidatuddannelser på IMT

Alle kandidatuddannelserne er nye og har i september 2022 for første gang optaget studerende på dem. Alene af den grund har der siden opstart i september været en skærpet opmærksomhed på at tage godt imod de nye studerende.

Gennem allokeringen af undervisere til at varetage aktiviteterne i første semester, har ledelse og studieledere i samarbejde sikret at kernetropperne er allokeret til opgaverne. Studieleder har arbejdet, i samarbejde med de aktivitetsansvarlige, med at udvikle et samlet narrativ om semesterets og uddannelsens profil med henblik på at kunne foretage en forventningsafstemning med de studerende. Undervisergrupper har kunnet søge om midler (boost-midler) til at afholde fælles seminarer om udviklingsarbejdet. Fokus for forberedelsen af semesterets aktiviteter og modtagelsen af de nye studerende har i høj grad kredset om initiativer, som kan styrke etableringen af en holdfølelse og fælles faglig identitet blandt de studerende.

Som opfølgning på handleplanen for SMV 2022, har såvel instituttet som universitet på tværs igangsat et arbejde for at styrke det faglige og pædagogiske grundlag for ideudvikling og projektdannelse. Studielederne ved IMT har udvekslet erfaringer med projektdannelse som faglig aktivitet ved et af de månedlige uddannelsesudvalgsmøder, ligesom de har deltaget aktivt i det tværgående studieledermøde primo november med samme tema. Udvikling af en professionaliseret tilgang til projektdannelsen som faglig aktivitet og præcisering af de allokeredes ansvar i denne opgave er central for de studendes oplevelse af projektarbejdet som fagligt udviklende og sammenbindende aktivitet.

Fastholdelsesinitiativer Humanistisk-Teknologisk Bacheloruddannelse

Studieleder for HumTekBach har sammen med studienævn, studiemiljøkoordinator og institutledelsen på IMT prioriteret en række faglige og trivselsrettede initiativer til fastholdelse og gennemførelse fra studiestarten og ind i 1. studieår.

Opstartsseminar

På det årlige opstartsseminar i august 2022 for holdkoordinatorer, vejledere og kursusundervisere var særlig Støttevejledning inviteret til at deltage med et oplæg om stress, mistrivsel og sårbare studerende med efterfølgende dialog. Formålet var at give kursusundervisere og vejledere redskaber og viden om, hvordan man kan støtte sårbare studerende, og hvem man kan vende bekymringer med eller henvise studerende til. Materialet fra Særlig Støttevejledning blev distribueret til alle undervisere i studieåret 2022-2023 i et fælles Teams rum.

Introperioden ("RUS-vejledning")

Både studieleder og studiemiljøtutorer har styrket deres tilstedeværelse og aktive deltagelse i de faglige aktiviteter under introperioden mhp. tidligt at skabe en personlig og tryghedsskabende relation til de studerende. En studiemiljøtutor holdt oplæg om at være sårbar studerende for at række ud til studerende med behov for særlig støtte. En håndfuld studerende har senere henvendt sig mhp. støtte og vejledning. Studieleder og en kursusunderviser deltog derudover med faglige indspil i pilotprojektet.

Projektarbejde og kursusundervisning på mindre hold

Instituttets ledelse har i samarbejde med studieleder valgt at prioritere ressourcer til at fastholde to hold på 1. semester pga. det reducerede optag. I både organisering af holdene omkring projektarbejdet samt på 2 to af basiskurserne, er de studerende blevet opdelt i mindre hold for at sikre tæt kontakt og samspil mellem studerende og holdkoordinatorer, vejledere og undervisere. Semestrets vejledere har deltaget endnu mere aktivt med oplæg og sparring under projektdannelsen, og på de to basiskurser er der blevet arbejdet med dialogiske og øvelsesbaserede undervisningsformer.

Projektseminardag

I forlængelse af projektdannelsen blev der som led i semesterstarten afholdt en projektseminardag. Dagen indeholdt en PPL-workshop om projektstyring og samarbejde i projektgruppen, en bibliotekworkshop om litteratursøgning, besøg af eksamensadministration og Studenterrådgivningen, samt trivselsdialog med studiemiljøtutorerne. Seminardagen havde som formål at styrke de studerendes forståelse af den særlige pædagogiske arbejdsform og bidrage til deres forståelse af, hvordan den understøtter deres faglige læring.

Fysisk og online tilstedeværelse

Studieleder, studiemiljøkoordinator og studiemiljøtutorer har et fælles kontor ("StudyLab") med faste åbningstider i HumTek-bygningen, som er placeret med udgangspunkt i de 1. års studerendes undervisning. Der er blevet åbnet for chat-funktion på tutorernes Facebook-side "StudyLab", som bruges flittigt af de studerende til almindelige spørgsmål som supplement til funktionspostkassen humtek-tutor. Studiemiljøtutorer og -koordinator har deltaget i workshop med studenterrådgivningen mhp. at give tutorerne redskaber til at tage dialog om svære temaer på holdmøder såvel som i direkte kontakt med studerende som henvender sig om f.eks. stress, præstationsangst, ensomhed og krænkende adfærd.

Trivselsindsatser på holdmøder

Studiemiljøtutorer, studiemiljøkoordinator har i samarbejde holdkoordinatorer arrangeret fast holdmøder (fire i løbet af på semestret, samt ét i studiestarten) med både faglige og trivselsmæssige temaer. Her er der brugt digitale værktøjer til både styret samtale samt "clouds", hvor studerende kan skrive alle de spørgsmål og udfordringer, de står overfor på studiet.

Ny sociale tiltag på uddannelsen

Erfaringer post corona-nedlukning erfaring har vist, at de studerende ønsker at deltage i flere sociale aktiviteter. Der er indkøbt brætspil og arrangeret brætspilscaféer, planlagt julearrangement samt indkøbt udendørs bordtennis for genstartsmidler, som er meget populært hos de studerende.

Kønsbalance blandt undervisere

Der er blevet arbejdet med at sikre en bedre kønsbalance med flere kvindelige undervisere på uddannelsens basiskurser mhp. at kvindelige studerende i højere grad kan spejle sig og identificere sig med såvel undervisere som uddannelsens faglige indhold.

INM – væsentligste hovedpunkter:

Fastholdelse af studerende er allerede et prioriteret indsatsområde på instituttet og særligt på den naturvidenskabelige bacheloruddannelse (NatBach). Udfordringen er, at der mangler viden om, hvorfor studerende falder fra på uddannelserne, og om der er særlige elementer på uddannelserne som bidrager til frafald, hvilket gør det vanskeligt at udvikle og målrette specifikke aktiviteter mod de studerende som typisk er frafaldstruede. En antagelse er dog at øget fagligt og socialt engagement og involvering, såvel som fysisk fremmøde på campus, bidrager til fastholdelse.

Fokus på fastholdelse og udbredelse af viden i organisationen

- Fastholdelsesdagsordenen er mere specifikt italesat på personalemøder i efterår 2022 (tidligere har vi primært talt om studenterrekruttering og i mindre grad om fastholdelse)
- Fastholdelsesproblematikker er handleplanspunkter i både NatBach studielederens handleplan og i handleplanen for instituttets uddannelsesrapport. I første omgang har vi, i et samarbejde mellem instituttets uddannelsessekretariat og studieleder, igangsat undersøgelse af hvorfor og hvornår på uddannelsen studerende falder fra, med henblik på at identificere hvor og hvordan, vi bedst udvikler og målretter specifikke aktiviteter rettet mod øget fastholdelse. Desuden er der igangsat et antal konkrete aktiviteter (se nedenfor) med det formål at øge de studerendes fremmøde til undervisning (på campus), involvering og tilhørsforhold, og dermed understøtte læring og trivsel, som er en forudsætning for fastholdelse.

Konkrete eksempler på arbejde med fremmøde til undervisning, studerendes tilhørsforhold og involvering i sociale, studenterpolitiske/demokratiske og faglige fora

- **Professionalisering af holdmøder.** Holdmøder er møder, hvor hele holdet/huset mødes med studiemiljøtutor/holdkoordinator og drøfter emner af betydning for holdet som helhed. Der arbejdes med bedre understøttelse (fra studiemiljøtutorerne) af holdmøder. Holdmøder har i efteråret 2022 desuden været skemalagt fra starten af semesteret, og der arbejdes videre på denne akse med skemalægning i Study.ruc.dk. I nogle tilfælde lægges møderne i forbindelse med et kursus, så de studerende allerede er på campus, og derfor er mere tilbøjelige til at dukke op til møderne.
-

- **Kvalitativ interviewundersøgelse.** Instituttets uddannelsessekretariat udfører sammen med NatBach studielederen i efterårssemesteret 2022 en kvalitativ interviewundersøgelse blandt NatBach studerende (design af undersøgelsen i gang; gennemførelse af interviews med ca. 4 projektgrupper forventes gennemført inden udgangen af 2022). Formålet med undersøgelsen, er at få et indblik i de studerendes egen opfattelse af deres studie- og ungdomsliv, og hvad der giver dem lyst til at møde op på campus og skaber engagement.
- **Uformelle drøftelser med studerende.** I efteråret 2022 har en af studiemiljøtutorerne drøftet med holdrepræsentanter fra 1. semester på den danske NatBach, hvad der evt. kan være medvirkende faktorer som forhindrer fremmøde til undervisning (der ikke har obligatorisk fremmøde som en del af bedømmelsesformen). Dårlige oplevelser med togdrift var en af flere faktorer som kom frem i disse drøftelser, og det blev fremhævet som et stort problem. Derudover kom der dog også indmeldinger som peger på nødvendigheden af en tydeligere italesættelse af læringsudbyttet af at befinde sig i samme rum som underviseren versus læringsudbyttet ved selvstudium. En tanke kan være at dette er blevet særligt relevant på bagkant af undervisning under Corona.
- **Understøttelse af eksperimentelt projektarbejde.** I foråret 2022 udvikledes et materiale med fokus på understøttelse af projektarbejdet (Start-up midler efter Corona blev anvendt til udvikling af materialet).
- **Studieforløbsbeskrivelser.** Understøttet af en bevilling fra rektors udviklingspulje, er der et arbejde i gang med udvikling af et koncept for studieforløbsbeskrivelser på NatBach. Arbejdet styres og varetages af instituttets studiemiljøkoordinator i samarbejde med EAE og involverer desuden bl.a. NatBach studielederen.
- **Diversitet i projektgrupper.** Understøttet af en bevilling fra rektors udviklingspulje, er der et arbejde i gang med undersøgelse af diversitet i projektgrupper, med henblik på at be- eller afkræfte en arbejdshypotese om at projektdannelsesprocessen i mange tilfælde leder til relativt homogene projektgrupper med lav etnisk diversitet. Undersøgelsen varetages af en af holdkoordinatorerne på NatBach, som de seneste to studieår har været holdkoordinator for 1. semester studerende på den danske NatBach (NAB).
- **Etablering af tilhørsforhold på kandidatuddannelse.** I september 2022 har fagmiljøet bag uddannelsen Environmental Science for første gang gennemført en 3-4 dages intensiv studiestart (internat) på den nye kandidatuddannelse i Environmental Science.
- **Fysiske forhold.** INM-ledelse afsøger muligheder for etablering af NAB lounge, som vil understøtte NAB studerendes tilhørsforhold og lyst til at opholde sig på campus.
- **Øget fremmøde.** Igangværende studieordningsændringer på kurser med særlige udfordringer med fremmøde og (måske) deraf relativt høj dumpeprocent. Ændringerne skal understøtte fremmødet til f.eks. regneøvelser med henblik på øget læring og dermed bedre gennemførelse.
- **Studerende i demokratiske organer.** Fortsat understøttelse fra instituttets uddannelsessekretariat af studerende indvalgt i studienævn (opstartsseminar, understøttelse af studerende i forbindelse med dagsordenspunkter på studienævnsmøderne).

Eksempler på studenterdrevne aktiviteter

- Ny-etableret NATklub til kandidatstuderende (studenterdrevet), som f.eks. laver studiestartsaktiviteter og julehyggearrangement
- Internationale NatBach (NIB) studerende er drivende på forskellige aktiviteter for internationale

studerende på INM og på tværs af RUC. INM lægger dermed også lokaler til det internationale studentermiljø på RUC, og vi oplever at gode fysiske forhold (herunder adgang til en studentelounge som de opfatter som deres område) er vigtige for de studerendes trivsel og tilhørsforhold.

Særligt for 1. semester NatBach studerende optaget i 2022

Ved allokering af vejledere til den naturvidenskabelige bacheloruddannelse opererer vi med en gennemsnitlig gruppestørrelse på ca. 5,5 studerende/gruppe. Studerende fordeler sig dog ikke ligeligt i grupperne, hvilket betyder, at vi f.eks. både har grupper på 7 studerende og grupper på 3 studerende (solistgrupper er sjældne på NatBachs 1-5. semester fordi de kræver dispensation fra studielederen, som af pædagogiske årsager kun i helt særlige tilfælde giver denne dispensation). Fra tidligere år ved vi at gruppestørrelser på ca. 4-5 studerende fungerer bedst (målt på bedste gennemførelse og karakter), og særligt når de studerende skal i laboratoriet er grupper på 7 studerende ikke optimalt. Ved optaget i 2022 så vi en nedgang i studenterpopulationen på 1. semester. For at understøtte gennemførelse og fastholdelse af denne studenterpopulation valgte vi i efteråret 2022 derfor at bibeholde det forhåndsallokerede antal vejledere til 1. semester projektarbejdet i stedet for at reducere vejlederantallet, for dermed at sænke den gennemsnitlige gruppestørrelse.

Punkt 5: Eventuell (10 min)